

พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

โดย
นายปราโมทย์ มลกล้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน
ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE LIVING PERFORMANCE IN ACCORDANCE WITH THE
SUFFICIENCY ECONOMY-BASE OF FAMILY LEADERS IN LOCAL
ADMINISTRATIVE AREAS OF AMPHOE MUENG CHANGWAT NAKHON PATHOM**

**By
Pramote Monklum**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
MASTER OF ARTS**

Department of Psychology and Guidance

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ พฤติกรรมการ
ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม ” เสนอโดย นายปราโมทย์ มลกล้า เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์
3. อาจารย์ ดร.กมล โภธิเย็น

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ลิขิต กาญจนารมณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(นายโชคชัย เดชอมรธัญ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กมล โภธิเย็น)

...../...../.....

48256308 : สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง / ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง/ การมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง / การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน / การได้รับ
แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ / ผู้นำครอบครัว

ปราโมทย์ มลคล้ำ : พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขต
ปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ. ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข,
ผศ. ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์ และ อ. ดร.กมล โพธิ์เย็น. 185 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้
ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐของผู้นำครอบครัว ในเขต
ปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำ
ครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของ
ครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3) เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
หรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจาก
หน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขต
ปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม จำนวน 397 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที
(t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับ
ความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และ แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง
ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว เมื่อจำแนกตามอายุ มีความแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวน
สมาชิกในครอบครัว ไม่พบความแตกต่าง

3. การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ สามารถ ร่วมกัน
ทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม ได้ร้อยละ 31.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

48256308 : MAJOR : COMMUNITY PSYCHOLOGY

KEY WORD : LIVING PERFORMANCE IN ACCORDANCE WITH THE SUFFICIENCY ECONOMY – BASE / KNOWLEDGE OF SUFFICIENCY ECONOMY / PARTICIPATION IN SUFFICIENCY ECONOMY/ RECEPTION TO SUFFICIENCY ECONOMY INFORMATION / SOCIAL SUPPORT FROM ORGANIZATION / THE FAMILY LEADERS.

PRAMOTE MONKLUM : THE LIVING PERFORMANCE IN ACCORDANCE WITH THE SUFFICIENCY ECONOMY-BASE OF FAMILY LEADERS IN LOCAL ADMINISTRATIVE AREAS OF AMPHOE MUENG CHANGWAT NAKHON PATHOM.
THESIS ADVISORS : ASST. PROF. NUANCHAVEE PRASERTSUK , Ph.D. , ASST. PROF. SOMSAP SOOKANAN, Ph.D. AND KAMOL PHOYEN ,Ed.D. 185 pp.

The purposes of this research were 1) to study the family leaders' level of living performance in accordance with the sufficiency economy-base , knowledge of sufficiency economy , participation in sufficiency economy , reception to sufficiency economy information and social support from organization. 2) to compare the family leaders' living performance in accordance with the sufficiency economy – base as classified by sex , age, educational level, career performance, family annual income and number of family members 3) to determine family leaders' knowledge of sufficiency economy , participation in sufficiency economy, reception to sufficiency economy information and social support from organization as predictors of the family leaders' living performance in accordance with the sufficiency economy – base. Samples were 397 family leaders in local administrative areas of Amphoe Mueng Changwat Nakhon Pathom derived by a multi- stage random sampling technique. Instruments used to collect data were questionnaires constructed by the researcher. Data were analysed for percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test, One-Way ANOVA and the Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results found that :

1. The family leaders' level of knowledge of sufficiency economy , participation in sufficiency economy, reception to sufficiency economy information and social support from organization were at a moderate level, living performance in accordance with the sufficiency economy-base was at a high level.

2. The family leaders' living performance in accordance with the sufficiency economy – base as classified by age was different with statistical significance at .05. However, when classified by sex , education level , career performance , family annual income and number of family members , the family leaders' living performance in accordance with the sufficiency economy-base were not significantly different.

3. Participation in sufficiency economy, knowledge of sufficiency economy , reception to sufficiency economy information and social support form organization predicted the family leaders' living performance in accordance with the sufficiency economy – base at the percentage of 31.3 , with a statistical significance level of .001.

Department of Psychology and Guidance Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2008

Student's signature.....

Thesis Advisors' signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์ อาจารย์ ดร.กมล โปธิเย็น และ รองศาสตราจารย์ ลิจิต กาญจนภรณ์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัย ขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายโชคชัย เดชอมรธัญ นายอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยในการให้คำแนะนำและตรวจสอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และสมาชิกครอบครัว มลคล้ำ ที่เสียสละและเป็นกำลังใจในการศึกษาด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ นักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน (ภาคพิเศษ รุ่นที่ 5) ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้อย่างสม่ำเสมอ

ขอขอบพระคุณผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมืองนครปฐมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน บริบูรณ์ตามความเป็นจริงซึ่งทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เงินที่ได้รับการสนับสนุนครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้พัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ได้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศบูชาพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มอบสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิตให้ผู้วิจัยได้พบกับความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
ปัญหาการวิจัย.....	11
สมมติฐานการวิจัย.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	14
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
หลักเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	17
ลักษณะของการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	17
การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	20
ขั้นตอนของการปฏิบัติสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง.....	21
หลักของเศรษฐกิจพอเพียงต่อกระแสด้านความรู้สึกรักของสังคม.....	27
แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	28
ชุมชนและบุคคลตัวอย่างที่ได้รับการยกย่อง.....	29
วิถีชีวิตของจังหวัดนครปฐม.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	35
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	36
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้.....	36
ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	38

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง.....	55
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	56
แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม.....	56
ผลการดำเนินงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	63
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน.....	65
แนวคิดและทฤษฎีสื่อสารมวลชน.....	65
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสาร.....	68
อิทธิพลและผลของสื่อมวลชนในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม.....	71
งานวิจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อมวลชน.....	72
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม.....	73
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม.....	73
งานวิจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ.....	78
งานวิจัยที่เกี่ยวเนื่องกับตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล.....	80
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	85
3. การดำเนินการวิจัย	86
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	86
ตัวแปรที่ศึกษา.....	90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	92
การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ.....	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	98
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	103
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุน ทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	106
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปีและจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	107
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุน ทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	114
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	118
สรุปผลการวิจัย.....	119
อภิปรายผลการวิจัย.....	121
ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	135
บรรณานุกรม.....	138
ภาคผนวก.....	148
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	149
ภาคผนวก ข ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามแยกเป็นรายชื่อ.....	168
ประวัติผู้วิจัย.....	185

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนผู้นำครอบครัว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	86
2	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	89
3	แสดงจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	103
4	แสดงจำนวนและร้อยละ ของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามอายุ และ ระดับการศึกษา.....	105
5.	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมจำแนกตามระดับความรู้.....	106
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าระดับ ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ มวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการ ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	107
7	แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำ ครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ.....	108
8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ.....	108
9	แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม อายุ.....	109
10	การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง ของ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม จำแนกตามอายุ.....	109

11	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	110
12	แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	111
13	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพหลัก.....	111
14	แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพหลัก.....	112
15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปี.....	112
16	แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปี	113
17	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	113
18	แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	114

19	<p>แสดงการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X2) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน (X3) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (X4) และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง(Y) ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม115</p>
20	<p>แสดงการวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนาย พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis).....116</p>

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศนับจากอดีตที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาเพื่อมุ่งสร้างความเจริญด้านวัตถุที่สามารถวัดมูลค่าได้อย่างชัดเจนเป็นสำคัญ เพื่อนำเอามูลค่าที่วัดได้นั้นไปเปรียบเทียบและจัดอันดับการพัฒนากับประเทศอื่นๆ ได้ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านอื่นๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เสมอภาคในสังคม อันเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุกับความเจริญด้านจิตใจ สอดคล้องกับคำกล่าวของนายแพทย์ประเวศ วะสี (2535 : 51) ที่ว่า “การพัฒนาของประเทศต่างๆ จำนวนมากรวมทั้งประเทศไทยด้วยเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน (Unsustainable Development) เพราะเน้นที่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคเป็นสำคัญ ทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมสูง ขาดการพัฒนามนุษย์ ครอบครัวยุคและสังคม เป็นเหตุให้สังคมชนบทล่มสลาย และเกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา เช่นการอพยพเข้าเมือง อาชญากรรม โสเภณี การละเมิดสิทธิเด็ก และอุบัติเหตุต่างๆ”

จากการสรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) เกี่ยวกับสถานะด้านเศรษฐกิจของประเทศพบว่าเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี ในช่วงปี 2545-2548 และจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง โดยมีขนาดทางเศรษฐกิจใหญ่เป็นลำดับที่ 20 จากจำนวน 192 ประเทศในโลก โดยยังมีบทบาททางการค้าระหว่างประเทศและรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ในขณะที่การแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น ตลอดทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น ขณะที่โครงสร้างการผลิตมีจุดแข็งที่มีฐานการผลิตที่หลากหลาย ช่วยลดความเสี่ยงจากภาวะผันผวนของวัฏจักรเศรษฐกิจและสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจไทยมีจุดอ่อนในเชิงโครงสร้างที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบ ชิ้นส่วนพลังงาน เงินทุนและเทคโนโลยี ในสัดส่วนที่สูง โดยที่คุณภาพการผลิตยังต่ำ การผลิตอาศัฐานทรัพยากรมากกว่าองค์ความรู้ มีการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตและการบริโภคอย่างสิ้นเปลือง ทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมและผลกระทบในด้านสังคมตามมา โดยไม่ได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันอย่างเหมาะสม ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งและโลจิสติกส์ยังขาดประสิทธิภาพ

และการเชื่อมโยงที่เป็นระบบ ทำให้มีต้นทุนสูงถึงร้อยละ 16 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อีกทั้งภาคขนส่งยังมีสัดส่วนการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์สูงถึงร้อยละ 38 นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร และน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ยังไม่กระจายสู่พื้นที่ชนบทอย่างเพียงพอและทั่วถึง ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของไทยต่างอยู่ในระดับต่ำและตกเป็นรองประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งทางการค้า สำหรับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาความยากจน มีส่วนช่วยให้ความยากจนลดลงตามลำดับและการกระจายรายได้ปรับตัวดีขึ้นอย่างช้าๆ ในปี 2547 มีจำนวนประชาชนที่ยังอยู่ภายใต้เส้นความยากจนซึ่งเป็นระดับรายได้ 1,242 บาทต่อเดือน อยู่จำนวน 7.34 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ของประชากรทั้งประเทศ สำหรับการกระจายรายได้ปรับตัวดีขึ้นอย่างช้าๆ โดยค่าดัชนีจีนิ (Gini coefficient) ของประเทศไทยเท่ากับ 0.499 ลดลงต่อเนื่อง จาก 0.525 ในปี 2543 และ 0.501 ในปี 2545 แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาการกระจายรายได้ในประเทศไทยยังมีความเท่าเทียมน้อยกว่าหลายประเทศ

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2550) ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากวิกฤติเศรษฐกิจให้ลุกล้ำและสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง และการเชื่อมโยงกับตลาดโลกให้มีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจสามารถกลับมาขยายตัวได้อย่างมั่นคง ขณะเดียวกัน มุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ เศรษฐกิจของประเทศไทยมีเสถียรภาพและขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มจาก 86.3 พันล้านบาท ในปี 2545 เป็น 109.7 พันล้านบาท ในปี 2548 และยังมีเสถียรภาพที่มั่นคงตามกรอบเป้าหมายการบริหารนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม แม้เผชิญปัญหาต่างๆ เช่น การระบาดของโรคอุบัติใหม่หรือโรคระบาดซ้ำ ธรณีพิบัติภัย และราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาสำคัญในช่วงวิกฤติที่ปรับตัวสู่ความมั่นคง โดยอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยต่ำ อยู่ในกรอบเป้าหมายที่ร้อยละ 3.0 ต่อปี สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หนี้ต่างประเทศ และหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในระบบการเงินลดลงมาก ดุลบัญชีเดินสะพัดเฉลี่ยเกินดุลร้อยละ 3.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด และทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น

ขณะที่ฐานการผลิตมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปีสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้เป็นผลจากประสิทธิภาพการผลิตที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพยังช้ากว่าเป้าหมาย โดยที่การขยายตัวด้านปริมาณเร่งตัวเพิ่มขึ้นได้มากกว่าการปรับตัวด้านประสิทธิภาพและคุณภาพ ระบบเศรษฐกิจไทยจึงยังมีฐานการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบและค่าแรงราคาถูก และการใช้ทรัพยากรที่เข้มข้น โดยอาศัยความต้องการในตลาดส่งออกเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ ขณะเดียวกันการพึ่งพิงปัจจัยภายนอกทั้งวัตถุดิบ ทุนและเทคโนโลยียังมีสัดส่วนสูง เศรษฐกิจไทยจึงยังไม่เข้มแข็งพอและอ่อนไหวต่อปัจจัยภายนอก และความผันผวนของเศรษฐกิจโลก สะท้อนถึงความไม่สมดุลในเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและการขาดระบบการบริหารความเสี่ยงที่ดี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของระบบเศรษฐกิจไทย

วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ ภูมิสังคม หรืออัตราขององค์กร หรือความพร้อมของคนและระบบ ตามแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริ จิงหวังพึ่งพิงความรู้ เทคโนโลยี เงินลงทุน หรือตลาดจากภายนอกประเทศมากเกินไป โดยไม่เตรียมสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้มั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอก จากการประเมินผลการพัฒนาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล โดยประสบความสำเร็จเฉพาะในเชิงปริมาณ แต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ “จุดอ่อน” ของการพัฒนาที่สำคัญ คือ ระบบบริหารทางเศรษฐกิจ การเมืองและราชการยังเป็นการรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพ ระบบกฎหมายล้าสมัย นำไปสู่ปัญหาเรื้อรังของประเทศ คือการทุจริต ประพฤติมิชอบ ที่เกิดขึ้นทั้งในภาคราชการและในภาคธุรกิจเอกชน ขณะเดียวกันคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ไม่สามารถปรับตัวรู้เท่าทันวิทยาการสมัยใหม่ ทั้งฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยอ่อนแอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจยังด้อยประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ความยากจนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น ได้สร้างความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ความอ่อนแอของสังคมไทยที่ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคมมากขึ้นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2550 : 245)

จะเห็นได้ว่าปัญหาการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลกทำให้ประเทศต่างๆต่างกล่าว โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศ

กำลังพัฒนาต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง หลายครั้งสิ่งที่ตามมากับการพัฒนา ก็คือ การรับเอาค่านิยมต่างๆของประเทศที่พัฒนาแล้วมาใช้ โดยปราศจากการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเทศของตน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา และหากพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงแล้วอาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาที่ขาดความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงของคนในสังคม ในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนได้พยายามหาหนทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน และพบว่า ได้มีการน้อมนำกระแสพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา กล่าวคือ ได้มีการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเน้นแนวทางการดำเนินชีวิตให้ได้สมดุลบนทางสายกลางที่ไม่เบียดเบียนกัน หยุดการสร้างความสำเร็จทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว หันมาส่งเสริมความเจริญทางจิตใจให้มากขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้ปัญญาในการเรียนรู้ร่วมกันเข้ามาใช้เป็นหลักในการขับเคลื่อนรากฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชาติ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ให้ดำเนินไปอย่างสมดุลและก่อให้เกิดความสุขตามอัตภาพและเป็นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนตลอดไป

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจได้ทรงเน้นย้ำเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขวิกฤติของชาติ เพื่อให้ประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการ

รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2542 : 12)

ซูเมธ ตันติเวชกุล (อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน 2542 : 53) ได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับประเทศและในระดับบุคคล ไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้นคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้” ในขณะเดียวกัน ประเวศ วะสี (2542 : 4) ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค ดังที่มักมีคนหลายคนคิดกันไปเอง แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้น หมายถึง พอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกันคือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ทำให้สามารถยังชีพและทำมาหากินได้
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง มีเศรษฐกิจที่เติบโตจากรากฐานทางวัฒนธรรม
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รู้จบวาบเดียวจน เดี่ยวรวยแบบกะทันหัน

จะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้คนปิดกั้นตนเองจากสถานะการแข่งขันหรือไม่ยอมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลก ตรงกันข้ามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกลับส่งเสริมให้คนมีความคิดก้าวทันโลก ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยปัญญาในการพิจารณาความเหมาะสมกับพื้นฐานของตนเอง ก่อนที่จะนำกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมต่อไป บุญเสริม บุญเจริญผล (2544 : 42-43) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีข้อดีอยู่หลายประการ คือ

1. มีความเครียดน้อยกว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจการตลาด เพราะมีภาระหนี้สินน้อย ไม่ต้องทำงานเกินกำลัง ไม่ต้องกังวลมากต่อภาระการเงินที่ต้องหามาจ่ายให้ได้ ไม่ต้องกังวล

ต่อการขาดทุนมากมาย หากสินค้าขายไม่หมด การมีความเครียดน้อย หมายถึงการมีความทุกข์น้อย นอกจากนั้น เรามีความสุขความภาคภูมิใจ จากการที่เราสามารถทำสิ่งของขึ้นมาใช้เอง ความสุข ความภูมิใจนี้มีค่ามากกว่าเงินที่เราหาได้ เป็นการคลายเครียด ป่วยยาก ลดค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาล เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน นับเป็นกำไรชีวิต

2. ไม่เกิดปัญหาเดือดร้อนมากจากปัจจัยภายนอก เสถียรภาพทางเศรษฐกิจจึงดี เช่น เมื่อราคาปุ๋ยจากต่างประเทศสูงขึ้นก็ไม่เดือดร้อน เพราะได้พึ่งตนเองโดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติในท้องถิ่น ค่าครองชีพสูงขึ้นก็ไม่เดือดร้อนนัก เพราะสินค้าที่บริโภคผลิตเองได้หลายอย่าง หรืออาจนำมาแลกเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องผ่านค่าของเงิน

3. เป็นอิสระจากอิทธิพลต่างประเทศ คือมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากกว่าเศรษฐกิจการตลาด เช่น ไม่ต้องเชิญให้คนต่างชาติเข้ามาเป็นเจ้าของที่ดินได้ด้วยหวังให้เขามาลงทุนทำธุรกิจ ไม่กระทบกระเทือนมากจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศหรือการเก็งกำไรเงินเพราะเงินตราต่างประเทศ อำนาจต่อรองดีขึ้น เพราะความอยากได้สินค้าต่างประเทศมีน้อยลง ไม่มีความจำเป็นต้องผูกติดกับเงื่อนไขที่ต่างชาติกำหนดให้ปฏิบัติ และไม่มีความจำเป็นต้องแข่งขัน ถ้าจะแข่งก็แข่งกันว่า วิธีการของเศรษฐกิจแบบใดจะให้ความสุขมากกว่ากัน

4. ไม่มีปัญหาการตกงาน เนื่องจากเศรษฐกิจระบบนี้คนส่วนมากเป็นเจ้าของกิจการเอง เนื่องจากเป็นกิจการขนาดเล็ก ไม่ต้องจ้างแรงงาน ต้องการงานก็ทำได้เองไม่ต้องสมัคร และไม่มีใครปลดออกได้ นอกเสียจากตนจะปล่อยให้ตนเองอยู่เฉย วางงานเองด้วยความสมัครใจ

5. สังคมและประเทศชาติสงบร่มเย็น การเอาเปรียบกันน้อยลง อาชญากรรมน้อยลง เพราะคนในชาติรู้จักพอ ไม่โลภตามกระแสสังคมโลก การเอื้อเฟื้อจึงปรากฏทั่วไป

6. ทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลายอย่างรวดเร็ว เพราะไม่เร่งการผลิตและการบริโภค และไม่ผลิตเพื่อขายเป็นสำคัญ การผลิตเพื่อขายมีไม่มากนัก จึงไม่ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากจนเกิดไม่ทัน ไม่ต้องใช้สารเคมีเร่งผลผลิต ไม่ต้องใช้การแปลงพันธุกรรม ไม่มีมลภาวะมากจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างระบบเศรษฐกิจตลาด

อย่างไรก็ตามการที่คนในประเทศจะมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนในระดับหนึ่งเสียก่อน จากการศึกษางานวิจัยของทีมข่าวเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐร่วมกับศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้า ภายใต้การสนับสนุนของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดทำกรวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็น

ของประชาชนต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลและได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนนำไปปฏิบัติเพื่อศึกษาว่า ประชาชนโดยทั่วไปมีความเข้าใจในนโยบายดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และจะสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ ภายใต้อาณัติของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในปัจจุบัน พบว่าการจะนำเอาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับสังคมไทยให้เกิดประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลและประเทศชาตินั้น สิ่งสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการดำเนินการ คือ ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญานี้อย่างถ่องแท้ และสอดคล้องกันทั้งประเทศ ทั้งผู้วางนโยบาย และผู้ปฏิบัติหรือภาคประชาชน เนื่องจากลักษณะสำคัญในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีเรื่องของความรู้ความเข้าใจและการมีเหตุมีผลเข้ามาเป็นเงื่อนไข และในการสำรวจครั้งนี้ได้มีการให้ประชาชนประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองและสังครบข้างด้วย ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินตนเองว่า มีระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมากจนถึงไม่เข้าใจเลยนั้นมีจำนวน 10 % ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และมีอายุระหว่าง 50-59 และ 60 ปีขึ้นไป ขณะที่ผู้ตอบว่าตนเองมีความเข้าใจมาก 33.5 % และเข้าใจปานกลาง 57.2% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมครบถ้วน ประเด็นต่อมาจึงให้กลุ่มตัวอย่างประเมินคนในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเองถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง ผู้ตอบที่ประเมินคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ของตนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากนั้น มีจำนวนลดลงมากกว่าครึ่ง และจำนวนที่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเลย กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว โดยเข้าใจมาก 14.2 % ปานกลาง 58.2% น้อย 25.5% และไม่เข้าใจ 2.1% (ทีมเศรษฐกิจหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 2550) จากผลสำรวจของงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการที่คนในชาติจะมีพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่บุคคลจะต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าความรู้ในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้นำในด้านการดำเนินพฤติกรรมในชีวิตประจำวันตามแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านพระราชจริยวัตรประจำวันและพระราชกรณียกิจต่างๆ ตลอดจนโครงการตามแนวพระราชดำริต่างๆที่ใช้แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อทรงแสดงแบบอย่างของพฤติกรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริงทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพแก่พสกนิกรในประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเน้นย้ำถึงการมีพฤติกรรมให้ดำเนินไปตามครรลองของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือการ

ยึดหลักของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้นการที่บุคคลได้มีเข้ามาในบทบาท สังเกต พุดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้ดูตัวอย่างจากบุคคลเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งเสริมประสบการณ์ตรง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางดังกล่าว

ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนก็นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทักษะ ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมของคนในสังคมด้วยการใส่ความคิด การนำเสนอข่าวสารข้อมูล การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการสร้างภาพลักษณ์ หรือการสร้างค่านิยมต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคม จึงนับได้ว่าสื่อมวลชนได้เป็นผู้กำหนดรากฐานให้กับสังคม เปรียบเสมือนผู้นำและผู้สร้างภาพลักษณ์ทางความคิดให้สาธารณชนยอมรับและเห็นด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2539) ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในการนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางและเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ สมพงษ์ จิตระดับ จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2550 ในเรื่องการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กและเยาวชน จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 62 คน เป็นชาย 17 คน หญิง 45 คน พบว่า แหล่งความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เด็กและเยาวชน ได้รับทราบสูงสุด คือ ผ่านรายการโทรทัศน์ 52 รายหรือ คิดเป็น 31.14% รองลงมา คือ ครู อาจารย์ 44 ราย หรือคิดเป็น 26.35% อินเทอร์เน็ต 18 ราย หรือ 10.78% พ่อแม่ และคนในครอบครัว 16 ราย หรือ 9.58% (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ออนไลน์ 2550) ในขณะที่อำพล กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและรองประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ซึ่งเน้นการเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข โดยเน้นการพัฒนาองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และวิธีการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบและวัฒนธรรมของกรมมาภิบาลและประชาธิปไตยในทุกภาคส่วนโดยได้นำเสนอผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆคือ รายการวไรตี้ทอล์กโชว์ทางโทรทัศน์ ชื่อรายการพ.ศ.พอเพียง, สารคดีสั้นทางโทรทัศน์ แผ่นดินพอเพียง, เว็บไซต์ www.ppgen.com, การแสดงนาฏศิลป์เฉลิมพระเกียรติ “พระมหาชนก” ในแบบฉบับสัญจร เป็นต้น (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ 2550) จากข้อมูลข้างต้นนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า สื่อมวลชนน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรม

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองทั่ว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

นอกจากนี้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงไรนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อันได้แก่ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้รับข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร งบประมาณ อันจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลสามารถปฏิบัติตนได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (Social support) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังที่ เพนเดอร์ (Pender 1996, อ้างถึงใน เปรมฤดี เจริญพร 2542:40) ได้กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมส่งผลด้านจิตใจ เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ การเป็นที่ยอมรับ การได้รับความรักและรู้สึกมีคุณค่า ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคน และ ไวส์ (Wise 1974, อ้างถึงใน พระมหานราธิป แก้วประสิทธิ์ 2544:71) ได้กล่าวไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมคือความรู้สึกอึดใจหรือพึงพอใจต่อความต้องการ ซึ่งเกิดจากสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคม อันประกอบด้วยความรัก ความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม การรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับอบรมเลี้ยงดูช่วยเหลือผู้อื่น การได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า และการได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ จะมีผลให้ผู้รับการสนับสนุนสามารถทำหน้าที่ของตนเองและของส่วนรวมได้อย่างเหมาะสมตลอดถึงบรรลุจุดหมายตามที่ตนต้องการและเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งจากการศึกษาของ นิรัต ถึงนาค และ ชมพูนุท เมฆเมืองทอง (2550: 181) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาศูนย์ศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ เพราะเกษตรกรยังมีความเชื่อว่าการที่มีหน่วยงานรัฐไปเยี่ยมเยียน จะก่อให้เกิดกำลังใจ นอกจากนี้จะได้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆและ แนวลักษณะ เรียวเรืองแสงกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรม การทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพ ระหว่างอาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกกับข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกและข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าจะมีพฤติกรรม การทำงานด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มตรงข้าม

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้นมีหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้ความไว้วางใจ การให้กำลังใจ การให้คำปรึกษา หรือการให้วัสดุสิ่งของ ล้วนแล้วแต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรม หรือให้เกิดการกระทำ สำหรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวก็เช่นกัน จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ในด้านการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างศูนย์การเรียนรู้และบูรณาการการพัฒนา การสนับสนุนด้านงบประมาณ ดังนั้นปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จากการบูรณาการเอกสารและวรรณกรรมต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ปัญหาการวิจัย

1. ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับใด

2. ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ได้หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้นำครอบครัว ที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

2. ผู้นำครอบครัว ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

3. ผู้นำครอบครัว ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

4. ผู้นำครอบครัว ที่มีอาชีพหลักต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

5. ผู้นำครอบครัว ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

6. ผู้นำครอบครัว ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

7. ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนาย พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 46,044 คน (สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมือง นครปฐม 2550 : 2-3)

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 397 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane 1973 : 725-727) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) มีดังนี้

3.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี จำนวนสมาชิกในครอบครัว

3.1.2 ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน

3.1.5 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามความหมาย ของคำต่างๆดังต่อไปนี้

1. ผู้นำครอบครัว หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวที่มีบทบาทในการตัดสินใจ ดูแลรับผิดชอบ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ รับผิดชอบดูแลครอบครัวที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวรวมทั้งเป็นผู้ที่คอยดูแลจัดการเกี่ยวกับความสะดวกรสบายในด้านการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

2. สมาชิกในครอบครัว หมายถึง บุคคลซึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนและมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
3. เขตปกครองท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ที่มีอาณาเขตตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล และสุขาภิบาล
4. ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่ผู้นำครอบครัวมีข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ

4.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไป หรือไม่ใหญ่จนเกินไป แต่เป็นไปตามอัตราและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไป หรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าโดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

4.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์ และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

4.3 การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

โดยคุณลักษณะทั้ง 3 ประการ จะต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ

1. เงื่อนไขของความรู้ หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความระลึกรู้ (สติ) คือ การยั้งคิดพิจารณาและรู้ทันสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง

2. เงื่อนไขของคุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอาเปรียบ ความอดทน มีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป จนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงานเพื่อมิให้เกิดความเผอเรอและพลั้งพลาด

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่ผู้นำครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทในการสังเกต การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือได้คู่ตัวอย่างจากบุคคลเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการได้ไปทัศนศึกษาดูงานสถานที่ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมประสบการณ์ตรง รวมทั้งได้มีโอกาสร่วมกันคิด ค้นหาปัญหาของชุมชน วางแผน การดำเนินงาน จนกระทั่งลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน หมายถึง การที่ผู้นำครอบครัวได้รับรู้ข้อมูลเรื่องราวการดำเนินชีวิต ทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพแขนงต่างๆตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากสื่อรูปแบบต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ แผ่นพับ หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุชุมชน และเสียงตามสาย เป็นต้น

7. การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ หมายถึง สิ่งที่ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆของรัฐ เพื่อสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างศูนย์การเรียนรู้และบูรณาการการพัฒนา การสนับสนุนด้านงบประมาณ

8. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของผู้นำครอบครัว ในด้านการดำเนินชีวิต ที่ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ ความรู้ ความเข้าใจ ผนวกกับคุณธรรม ในการวางแผน การตัดสินใจ และดำเนินชีวิตอย่างพอกิน พอใช้ พอจ่าย ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น อย่างเหมาะสมกับสถานะของตน เกิดความสมดุลกันระหว่างรายรับกับรายจ่าย และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน เช่น ท่องเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น เพื่อสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

3. ผลการวิจัยนี้ จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในเขต
ปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และงานวิจัยยังสามารถนำไปปรับใช้ได้
ในหลายๆพื้นที่ หากแต่ต้องมีการดัดแปลงให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนนั้นๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน
5. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

บทเรียนที่ได้จากการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา คือ การใช้ปัจจัยความเจริญทางเศรษฐกิจในการวัดระดับการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ โดยให้มูลค่าทางเงินตราและวัตถุเป็นที่ตั้ง จนนำไปสู่การพัฒนาที่ขาดสติและขาดการยั้งคิด การพัฒนาที่ขาดสติและยั้งคิดเกิดขึ้น จากกระแสที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม อันเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นแนวทางที่นำมาสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ถึงแม้การพัฒนาทางอุตสาหกรรม นำมาสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงแรก แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นเป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน เนื่องจากปัจจัยหลัก ที่ประเทศไทยใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนสภาพความเป็นจริง สติปัญญา และแนวทางการดำเนินชีวิตแบบไทย (สุเมธ ตันติเวชกุล 2542: 18)

หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางหนึ่งที่เราจะสามารถยึดเป็นแบบในการดำรงชีพได้ แต่อย่างไรก็ตามเราจำเป็นต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ควบคู่ไปกับการพยายามหาวิธีการที่จะดำรงชีพตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีสมดุล เลือกที่จะใช้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นโอกาส รู้จักรับและนำสิ่งที่ดี มีความเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ เพื่อเตรียมรับการผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

1.1 หลักเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่เป็นปรัชญาชีวิตที่ว่า “ชีวิตต้องรู้จักพอ” โดยธรรมชาติของสัตว์ มันรู้จักพอ เมื่อ ได้กินแล้ว มีที่อาศัยแล้ว มันก็พอ แต่มนุษย์มีปัญญาเกิน สัตว์ จึงเกิดความคิดไม่รู้จักพอ แทบทุกคนแสวงหาทรัพย์เพิ่มขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อสิ้นปี ก็ประกาศว่าใครเป็นผู้ร่ำรวยที่สุดในโลก

ผู้ที่ต้องการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ต้องคิดให้ตรง คือ ต้องรู้จักพอเห็นความทุกข์ของการไม่รู้จักพอ เห็นว่าผู้รู้จักพอย่อมมีความสุขมากกว่าผู้ไม่รู้จักพอ ผู้ที่ไม่รู้จักพอมีความตื่นเตนในการหาทรัพย์ และตื่นเตนในการจ่ายทรัพย์ แต่ชีวิตเขาเต็มไปด้วยความทุกข์ที่เขาสัมผัส เกิด เช่น หมดราศีเมื่อพบเห็นคนที่รวยกว่าตน ครอบครัวยากจนความอบอุ่น แดกแยก พักผ่อนไม่พอ เพราะเบียดเบียนเวลาพักผ่อนไปใช้ในการหาทรัพย์ จิตกังวล นอนไม่หลับสนิท อายุสั้น คนใกล้ชิดไม่จริงใจ ศัตรูมาก บุตรธิดาเป็นคนชั่วร้ายน่ารังเกียจ เพราะสายพันธุ์ไม่ดี พ่อแม่ไม่มีเวลาสั่งสอน ทั้งไม่ยอมให้ผู้อื่นสั่งสอนด้วย และในที่สุดเขาและครอบครัววสกุลที่เกี่ยวข้องกับความไม่รู้จักพอ จะต้องได้รับทุกข์หนักน่าสงสาร เช่น เกิดคดีความแย่งทรัพย์ เกิดขัดแย้งกันเองในหมู่ลูกหลาน ไม่สามารถรักษาทรัพย์ไว้ได้หลายชั่วคนอย่างที่ต้องการ คนที่รู้จักพอไม่มีความทุกข์ดังกล่าว คือ ชีวิตสงบสุข ครอบครัวยุติธรรม กินอร่อย หลับสนิท คนใกล้ชิดจริงใจ อายุยืน เพราะเขาไม่ต้องทรมานทรมานกับการหาทรัพย์อย่างไม่รู้จักพอ ไม่เดือดร้อน กับการอยากได้สิ่งที่เขาไม่มี มีราศีเป็นปกติเมื่อพบคนที่ร่ำรวยกว่า ทั้งยังปลื้มใจอิมเอบใจ เมื่อเขาได้ระบายส่วนที่เกินพอออกไป ช่วยเหลือผู้มีทุกข์อย่างจริงใจต้องการให้เขาพ้นทุกข์ (โดยไม่ต้อง ประกาศลงหนังสือพิมพ์ หรือ ออกโทรทัศน์) คนรู้จักพอไม่ใช่คนจน อาจเป็นคนมีทรัพย์มากหรือน้อยก็ได้เมื่อเขารู้จักพอทรัพย์สิน ที่มีอยู่ก็มหาศาล เพราะว่าเขาใช้ไม่หมด คนไม่รู้จักพออาจเป็นคนมีทรัพย์มาก หรือน้อยก็ได้เมื่อเขาไม่รู้จักพอทรัพย์สินที่มีอยู่ก็ไม่พอ ยังรู้สึกขาดแคลนอยู่เสมอ เหมือนคนที่ กำลังฝันว่า อีกนานกว่าชีวิตเขาจะพ้นจากความขาดแคลน (บุญเสริม บุญเจริญผล 2541 : 3)

1.2 ลักษณะของการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะดังนี้

1. ต้องพึงตนเองให้มากที่สุด
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ
4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน

เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุข			
ช่วยตนเองให้มากที่สุดทำเอง กินเอง	ใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์ที่สุด	ไม่ผลิต และ บริโภคเกินกำลัง	ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน

แผนภูมิที่ 1 แสดงหลักการ 4 ประการ ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุข

หลักการ 4 ประการของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขเสมือนเสา 4 ต้น ช่วยพยุงชีวิตที่มีความสุข ไม่ต้องทรนทรายเกินพอดี ดังในภาพที่ 1 รายละเอียดของหลักการ 4 ประการ ของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด หมายความว่า ต้องพยายาม อาศัยตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุด ในระดับครอบครัวพึ่งการผลิต ภายในครอบครัว ระดับชุมชนพึ่งการผลิตในชุมชน ระดับชาติพึ่งการผลิตภายในชาติ เช่น ใน ระดับครอบครัว เราต้องรับประทานอาหาร ก็ปลูกพืชไว้รับประทานเอง เราต้องสวมเสื้อผ้า ก็พยายามทอผ้าตัดเสื้อใช้เอง ปลูกต้นไม้ไว้สำหรับทำเชื้อเพลิง ทำเครื่องเรือน ทำอาคารบ้านเรือน ของใช้ที่ต้องใช้ ก็พยายามทำเอง พยายามซื้อให้น้อยที่สุด ยิ่งเป็นการซื้อจากต่างประเทศ ยิ่งต้องจำกัดที่สุด เมื่อมีปัญหา ก็พยายามแก้ไขด้วยตนเอง ตัวอย่างในระดับชุมชน มีโรงสีของชุมชน มีโรงเรียนของชุมชน มีสหกรณ์ของชุมชน ตัวอย่างในระดับชาติ ผลิตสินค้าที่จำเป็นที่ประชาชนใช้กันตามบ้านเรือน ไม่มุ่งพึ่งสินค้านำเข้ามากนัก เมื่อมีปัญหาในระดับชาติต้องพึ่งคนในชาติช่วยกันแก้ปัญหา

2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ตามลักษณะข้อ 1 ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ซึ่งจำเป็นที่จะต้องพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลดีมากที่สุด มิฉะนั้นก็พึ่งตนเองไม่ได้มากนัก เช่น ในครัวเรือน มีที่ดินเหลืออยู่ก็ปลูกผักผลไม้เอาไว้รับประทาน เวลาที่มีเหลืออยู่ก็ผลิตสิ่งของเล็กๆน้อยๆไว้ใช้ เช่น เอากระดาษเหลือใช้มาพับถุง หรือ อ่านหนังสือหาความรู้ ซ่อมแซมเครื่องใช้หรือบ้านเรือนที่ชำรุดดีกว่านอนดูโทรทัศน์อย่างเกียจคร้านอย่างที่คนจำนวนมากในประเทศไทยเป็นอยู่ นำเสื้อผ้าของลูกคนโตมาตัดแปลงเป็นเสื้อผ้าของลูกคนเล็ก นำเนคไทของสามีที่ไม่ใช้มาตัดแปลงเป็นส่วนประดับเสื้อผ้าของลูกสาวคนเล็ก นำกระดาษที่ใช้แล้วด้านหนึ่งกลับมาใช้อีกด้านหนึ่ง เศษอาหารที่เหลือก็หมักไว้เป็นปุ๋ย แม้แต่ อุจจาระปัสสาวะก็มีวิธีเก็บหมักเป็นปุ๋ยได้ เสื้อผ้าที่ใส่ออกนอกบ้านเมื่อเก่าแล้ว ก็นำมาใช้สวมใส่อยู่บ้านได้ ขณะที่เกิดการกินอยู่เมื่อนำมาแยกส่วน ก็สามารถส่งให้ผู้อื่นทำประโยชน์ได้ เช่น เศษอาหารเขานำไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ถุงพลาสติกนำไปหลอมทำเป็นถุงใช้ได้อีก แก้วแตก

นำไปหลอมใหม่ เศษกระดาษนำไปย่อยแล้วทำเป็นกระดาษสำหรับผลิตกล่องกระดาษ ขามแตก เศษคอนกรีตจากการก่อสร้างนำไปถมที่ก่อสร้าง ถ้าปฏิบัติเช่นนี้ก็ไม่มีปัญหาเรื่องที่ดินขยะหรือ ขยะล้นเมือง เรื่องเหล่านี้คนไทยยุค พ.ศ.2540 ไม่เคยคิดทำ คิดแต่ซื้อของใหม่อย่างเดียว ทั้งที่คนไทยยุคก่อนพ.ศ.2500 ได้ปฏิบัติมาแล้วอย่างดี ยังมีตัวอย่างไม่ดีของการใช้ทรัพยากรไม่เกิดประโยชน์ ดีที่สุด เช่น การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในนาในสวน โดยเห็นแก่ได้ อยากได้เงินในปัจจุบัน แต่ที่ดินที่อุดม สมบูรณ์สะสมปุ๋ยมาเป็นล้านปีต้องถูกน้ำเค็มทำลาย การเผา ต้นไม้ขนาดใหญ่มาเผาเพียงเพื่อ ทำโร้มน้ำสำหรับล้างซึ่งมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว การขายที่ดินแก่นายทุน เพียงเพื่อได้เงินสดมา บริโภคกระยะสั้นแล้วย้ายเข้าสลัมในภายหลัง

3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ การผลิต และบริโภคเกินกำลัง เป็นการเสียความสมดุลแห่งธรรมชาติของเศรษฐกิจ ธรรมชาติของ เศรษฐกิจต้องการความสมดุล ที่ใดมีความสมดุลที่นั่นไม่มีปัญหา ที่ใดไม่สมดุลที่นั่นต้องมีปัญหา ไม่เกิดปัญหาในปัจจุบันก็เกิดปัญหาในอนาคต การผลิตที่เกินกำลังทรัพยากร(รวมทั้งกำลังเงิน) เป็นความ โลกตามวิธีการของตะวันตก นักธุรกิจตะวันตกสั่งสอนกันต่อๆมาว่า ในทำธุรกิจใดๆ จะใช้แต่ทรัพยากรของตนยอมไม่เพียงพอและไม่มีใครทำกัน จะต้องเช่าที่ดินอาคารของผู้อื่นต้องกู้ เงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆ พยายามทำกิจการให้ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อสร้าง อำนาจต่อรองจากการมีส่วนแบ่งการตลาดสูงกว่า ความคิดนี้ระบาดเข้ามาสู่คนไทย ไม่ว่าจะ เป็น พ่อค้าหรือชาวนา ต้องกู้เงินมาทำอาชีพ ในที่สุดสินค้าของตนก็เกินอุปสงค์ของตลาด ต่อมาก็เกิน กำลังเงินทุนสำรอง แล้วก็ล้มละลายไปตามๆกัน ชาวนาต้องสูญเสียที่ดิน นักธุรกิจต้องปิดกิจการ ธุรกิจสั่งหาริมทรัพย์ที่ขาดทุนในช่วง พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ก็เกิดจากการผลิตที่เกินกำลัง ประเทศไทยเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ก็เพราะความ โลกผลิต เกินกำลัง จึงต้องกู้เงินมาก และบริโภค เกินกำลัง จนขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลก็รับภาระหนี้ให้แก่ผู้ประมาท จนเกินกำลัง ทำให้ ประชาชนลำบากกันทั่วหน้า ที่จริงการกู้เงินไม่ว่าเพื่อการผลิตหรือการบริโภค ก็มีได้เป็นสิ่งชั่วคราว น่าอับอาย เพียงแต่ต้องแน่ใจจริงๆว่าตนจะมีความสามารถใช้นี้คืนได้ ต้องคำนวณดูว่ามีความ เป็นไปได้สูงมากที่จะชำระหนี้คืนได้ และ ถ้าหากเกิดปัญหาขึ้น ต้องไม่ก่อความเดือดร้อนใน ภายหลัง คือ ต้องเหลือช่องทางนิรภัยกันไว้ การกู้โดยสุ่มเสี่ยงโดยไม่แน่ใจในความสำเร็จที่ตน จะชำระหนี้คืนได้ เป็นความคิดสั้น

4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน เนื่องจากเศรษฐกิจ แบบพอเพียงต้องพยายามผลิตสินค้าและบริการใช้เองให้มากที่สุด พยายามหลีกเลี่ยงการซื้อจาก ตลาด เพราะไม่ใช่เศรษฐกิจการตลาด (market economy) แต่มนุษย์ทุกคนไม่สามารถผลิตสินค้า และบริการที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านหรือตำบล

เดียวกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ดีในอดีตของสังคมไทย คือ การลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งต่างก็เวียนไปช่วยกันเกี่ยวข้าวในนาของผู้อื่นโดยไม่รับค่าจ้าง การนำสินค้ามาแลกกันภายในตำบล โดยผู้แลกต้องไม่ใช่พ่อค้า หรือถ้าซื้อขายกันก็เป็นการซื้อ สินค้าที่ผลิตได้ในตำบลหมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน การยืมสินค้ากันใช้แทนการซื้อก็เป็นการช่วยเหลือกันเองแบบหนึ่ง การตั้งกลุ่มออมข้าวราชการเพื่อให้สมาชิกได้ยืมบริโภคในยามขาดแคลน สหกรณ์ที่สมาชิกผลิตสินค้าร่วมกันสหกรณ์ที่สมาชิกออมทรัพย์ร่วมกัน เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการร่วมมือช่วยเหลือกันเอง วิธีการนี้ตรงข้ามกับเศรษฐกิจการตลาด ที่ผลิต สินค้าอย่างเดียว ขายเอาเงินไปซื้อสินค้าอื่นที่ตนต้องการ ย่อมเป็นวิธีตัวใครตัวมัน ไม่จำเป็นต้องมีการช่วยเหลือกันและกันในการผลิตและการบริโภค วิธีการของสหกรณ์ยังสามารถนำไปเป็นอำนาจต่อรองกับเศรษฐกิจตลาดภายนอกได้อีก การรวมกันซื้อรวมกันขาย ทำให้อำนาจต่อรองสูง ทั้งการซื้อและการขายไม่ถูกเอาเปรียบ การเข้าสู่เศรษฐกิจตลาดเป็นการเข้าสู่ภาวะการต่อรอง เส้นอุปสงค์ตัดกับเส้นอุปทาน ก็คือ ภาพของการต่อรองกันไปสู่จุดที่ยอมรับได้นั่นเอง จุดที่ยอมรับได้อาจเป็นจุดที่ยังมีการเอาเปรียบกัน อย่างเหี้ยมโหดก็ได้ แต่ที่ต้องยอมเพราะไม่มีทางเลือก การร่วมกันต่อรอง โดยรวมกันซื้อ รวมกันขาย จึงเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่ผู้เสียเปรียบ (บุญเสริม บุญเจริญผล 2541 : 4-7)

1.3 การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะด้านการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสำหรับชีวิตของคนทุกคน สำหรับคนในเมืองซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพทางการเกษตร สามารถประยุกต์เอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับวิถีชีวิตของตน โดยต้องรู้จักการทำ “แผนชีวิต” รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมกับรายได้และสถานภาพทางสังคมของตน รู้จักกิน รู้จักใช้โดยไม่ฟุ่มเฟือยและหลงคิดไปกับกระแสการบริโภคนิยมแบบตะวันตก คนที่อยู่ในอาชีพใดก็ตามประกอบอาชีพนั้นด้วยความสุจริตและรู้จักใช้ให้พอเพียงกับรายได้ที่ได้รับ เศรษฐกิจแบบพอเพียงนี้เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีศีลธรรมรองรับอย่างมั่นคง ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงจะไม่เป็นหนี้สินใคร จะไม่คิดโกงและประพฤติทุจริต

การที่มนุษย์มีการขวนขวายศึกษาหาความรู้ ทำงานหนัก สะสมทรัพย์สินเงินทอง ทำทุกอย่าง ชั่วชีวิต เพื่อสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง แสวงหาเกียรติยศชื่อเสียงให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ฯลฯ ก็เพื่อต้องการความสุขหรือความพึงพอใจที่หวังว่าจะได้รับจากสิ่งต่างๆ ที่ดิ้นรนแสวงหาเหล่านั้น อับราฮัม เอส. มาสโลว์ นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง ได้สังเกตพฤติกรรมของมนุษย์และสรุปเป็นทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Hierarchy of Needs Theory) โดยอธิบายว่ามนุษย์จะมีความต้องการซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นได้ 5 ระดับ เมื่อชีวิตได้รับสิ่งตอบสนอง

ความต้องการในลำดับขั้นตอนหนึ่งๆ อย่างพอเพียงแล้ว ก็จะเขยิบไปแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป ตามลำดับคือ

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs)
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs)
4. ความต้องการความภาคภูมิใจในตัวเอง (Self Esteem)
5. ความต้องการประจักษ์ถึงความจริงเกี่ยวกับชีวิตตัวเอง (Self Actualization)

ถ้าหากชีวิตแต่ละชีวิตสามารถแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อมาตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้นได้อย่างพอเพียง ครอบคลุมเป็นลำดับๆ ชีวิตก็จะได้รับการยกระดับพัฒนาการให้สูงขึ้นๆ จากการหมกมุ่นอยู่กับการแสวงหาทรัพย์สินเงินทองเพื่อตัวเองและครอบครัว ก็ยกระดับไปสู่การทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมส่วนรวม การสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นอุดมคติในชีวิต สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขสุวิถีแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง 2550 : 40)

1.4 ขั้นตอนของการปฏิบัติวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็น “สังคมฐานปัญญา” อันเป็นลำดับขั้นทางตรรกะของการพัฒนาที่เหนือกว่า “สังคมฐานความรู้” ในขณะที่โลกทุกวันนี้กำลังพุ่งถึง “สังคมฐานความรู้” เพราะแข่งขันกันใช้ความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการต่าง ๆ

แต่เมื่อทรัพยากรของโลกเริ่มร่อยหรอลง (ตัวอย่างเช่น ปริมาณน้ำมันที่เริ่มไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของมนุษย์ จนมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น) ได้ส่งผลให้ทิศทางการพัฒนาของสังคมมนุษย์ในลำดับขั้นถัดไปจาก “สังคมฐานความรู้” จำเป็นต้องก้าวไปสู่การเป็น “สังคมฐานปัญญา” อันหมายถึงการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์ ให้รู้จักวิธีนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้วางแผนและดำเนินการด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังและมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การพัฒนาในมิติต่างๆ ของสังคม เป็นไปอย่างพอเพียงพอประมาณ (ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป) บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อสามารถใช้ทรัพยากรที่มีเหลือจำนวนจำกัดได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนมีระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบต่างๆ อันเกิดจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างรุนแรงในโลกยุคโลกาภิวัตน์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็น “สังคมฐานปัญญา” นั้น มีเนื้อหาที่ลุ่มลึกและค่อนข้างเป็นนามธรรม อันส่งผลให้

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถพัฒนาวิธีการที่จะประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของปรัชญาการพัฒนาดังกล่าวได้เท่าที่ควร ในขณะที่พระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสในวาระสำคัญยิ่งของพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2525 และมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางมาก่อนหน้านี้นั้น ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการทางปัญญาชุดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อันสามารถจะประยุกต์พัฒนาให้เป็นเครื่องมือในการปลดปล่อยศักยภาพทางปัญญาของผู้คน เพื่อนำไปสู่การสร้าง “สังคมฐานปัญญา” ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เนื้อหาของคุณธรรม 4 ประการตามพระราชดำรัสดังกล่าว ได้แก่

“คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรกคือการรักษาความซื่อ ความจริงใจ ต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สองคือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ประการที่สามคือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความซื่อสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง...”

คุณธรรม 4 ประการ เริ่มต้นข้อแรกด้วยการประพฤติปฏิบัติ “สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” (โดยเป็นการลงมือปฏิบัติจริงไม่ใช่สักแต่ว่ารู้หรือนึกคิดเฉย ๆ) ซึ่งการจะปฏิบัติใน “สิ่งที่เป็นประโยชน์” ได้อย่างเหมาะสม ก็ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ดำเนินการในทุกขั้นตอนด้วยความระมัดระวัง ขณะเดียวกันการจะปฏิบัติใน “สิ่งที่เป็นธรรม” ได้ ก็ต้องอาศัยความสำนึกในคุณธรรมต่าง ๆ เป็นกรอบการทำงานควบคู่ไปด้วย

ผลที่สุทธิตงของการปฏิบัติ “สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” นั้น ๆ ก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนแข็งแรง มีความพอดีพอประมาณบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล อันจะก่อให้เกิดระบบภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มากระทบ (เหมือนต้นไม้ที่ใส่ปุ๋ยบำรุงดินได้น้ำและแสงแดดอย่างพอเพียงพอเหมาะ ก็จะเติบโตอย่างแข็งแรงและมีภูมิต้านทานต่อโรครวมทั้งแมลงต่าง ๆ ที่มารบกวน เป็นต้น ซึ่งก็คือสาระสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง แต่การจะสามารถประพฤติปฏิบัติ “สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” จนนำไปสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงได้ จะต้องเข้าใจความหมายของ “สิ่งที่เป็นประโยชน์” และความหมายของ “สิ่งที่เป็นธรรม” เสียก่อน รวมทั้งในขณะที่มีสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมมากมายอันควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนจะสามารถปฏิบัติทุกเรื่องได้หมดในเวลาเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมี

กระบวนการวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผลนำมาก่อนว่า ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดของแต่ละคนหรือแต่ละชุมชน เราควรจะเลือกปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมในเรื่องไหน อย่างไร และเท่าใด ถึงจะเหมาะสมสอดคล้องกับการแก้ปัญหาสำคัญเร่งด่วนของผู้คนได้อย่างมีความ “พอเพียง” (ไม่มากไม่น้อยเกินไป) ด้วยเหตุนี้ทำให้สามารถขยายกระบวนการประพฤติกปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เพื่อนำไปสู่วิถีแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็น 7 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. จับประเด็นปัญหา
2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
3. กำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ปัญหา
4. กำหนดแผนการปฏิบัติหรือตั้งปณิธาน
5. ดำรงความมุ่งมั่น
6. ใช้ความอดทนอดกลั้น และอดออม
7. สรุปประเมินผล (ในการละวางความชั่วความทุจริต)

หลัก 7 ข้อของการประพฤติกปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาท เรื่องคุณธรรม 4 ประการ เพื่อนำไปสู่วิถีแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สามารถจะประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางทั้งในระดับของการพัฒนาชีวิตปัจเจกบุคคลแต่ละคน รวมถึงการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ตลอดจนการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ (ซึ่งอันที่จริงควรจะเริ่มต้นด้วยการใช้หลัก 7 ประการนี้แก้ไขปัญหาระดับชีวิตของตนเองก่อน แล้วค่อยคลี่คลายไปสู่การแก้ไขปัญหาระดับสังคมร่วมกัน หรืออาจจะกระทำควบคู่พร้อมกันไปทั้งในการแก้ไขปัญหาระดับชีวิตตัวเองและสังคมส่วนรวมก็ได้) โดยมีแนวทางในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน คือ

1. จับประเด็นปัญหา

ชีวิตคือการเผชิญกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อหิวก็เป็นปัญหา เมื่อเจ็บป่วยก็เป็นปัญหา เมื่ออดหลับอดนอนก็เป็นปัญหา ฯลฯ ถ้าเราสามารถแก้ไขปัญหาลำเหล่านี้ได้อย่างเป็นปกติทุกวัน มีอาหารกินอิ่ม นอนหลับ ขับถ่ายปกติ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เราก็ไม่รู้สึกรว่าเป็นปัญหาอะไร เพราะสามารถแก้ไขปัญหาระดับชีวิตประจำวันเหล่านี้โดยไม่ยากได้โดยไม่ลำบาก แต่ถ้าหากมีปัญหาลำเรื่องที่เราแก้ไขไม่ถูกจุด เนื่องจากไม่ตระหนักว่าสิ่งนั้น ๆ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ ส่งผลทำให้ไม่ได้เริ่มต้นคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังตรงจุด ปัญหาของชีวิตก็จะไม่ได้รับการแก้ไข และขยายตัวกว้างออกไป ๆ จนบีบคั้นให้เราเป็นทุกข์กังวลต่าง ๆ นานา การจับประเด็นปัญหาให้ถูกต้อง จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการแก้ปัญหาระดับชีวิตของแต่ละคน เหมือนการตั้งหางเสือเรือในทิศทางที่ถูกต้อง จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยให้เรือ

สามารถเล่นไปสู่จุดหมายปลายทางที่อยากจะไปให้ถึงได้อย่างถูกต้อง แต่ถ้าตั้งทางเสือหรือผิดทิศ เสี่ยงแต่ต้น ชีวิตก็อาจจะจมปลักอยู่กับปัญหา เหมือนเรือที่เล่นวนอยู่กลางมหาสมุทรกว้าง โดยหาฝั่งไม่พบ

2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละเรื่องนั้น จะมีองค์ประกอบ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ เกิดจากตัวแปรของเหตุปัจจัยภายนอกที่เราควบคุมกำหนดอะไรไม่ได้มากนัก อาทิ น้ำท่วม ภัยแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ฯลฯ กับตัวแปรของเหตุปัจจัยภายในที่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ของตัวเอง อันเป็นสิ่งที่เราสามารถควบคุมกำหนดและเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ด้วยเหตุนี้คนที่เผชิญชะตากรรมอย่างเดียวกัน ประสบภัยพิบัติจากสาเหตุของปัจจัยภายนอกเรื่องเดียวกัน แต่สำหรับคนที่รู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการเผชิญกับปัญหาเหล่านั้น ก็อาจจะสามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยนอกจากจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้แล้ว ยังสามารถอาศัยอุปสรรคปัญหานั้น ๆ ช่วยยกระดับการพัฒนาชีวิตและชุมชนของตนเองให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วย ในขณะที่คนที่ปรับตัวไม่ได้ก็จะจมปลักอยู่กับปัญหาดังกล่าวอย่างสิ้นหวัง

ฉะนั้น เมื่อจับประเด็นปัญหาของชีวิตที่ฟังแก้ไขได้แล้ว จะต้องวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาให้ถูกต้องต่อไป จนมิติของเหตุปัจจัยภายในเกี่ยวกับพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ของตัวเราเอง เพื่อจะได้มองเห็นช่องทางในการแก้ไขปัญหานั้น จากกรอบของเหตุปัจจัยภายในที่เราสามารถควบคุมกำหนดและเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ไม่ใช่มองปัญหาจากกรอบของเหตุปัจจัยภายนอกที่เราควบคุมกำหนดอะไรไม่ได้มากนัก แล้วเกิดความท้อแท้สิ้นหวังกับการแก้ปัญหาในชีวิต

3. กำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา

เมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจากในมิติของสิ่งที่เราสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้แล้ว ก็ต้องกำหนดขอบเขตทิศทางการแก้ปัญหา ให้อยู่ในกรอบของ “สิ่งที่ เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” ด้วย เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างยั่งยืน หรือเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (win win situation) ไม่ใช่เราได้ประโยชน์ฝ่ายเดียว แต่ทำให้สังคมส่วนรวมเสียประโยชน์ ทั้งนี้เพราะถ้าสังคมส่วนรวมเสียประโยชน์แล้ว สุดท้ายก็จะส่งผลกระทบกลับมาเป็นปัญหาที่ทำให้ตัวเราซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องได้รับความเดือดร้อนและเสียประโยชน์บางอย่างในระยะยาวเช่นกัน การแก้ปัญหาในทิศทางที่ “เป็นประโยชน์และเป็นธรรม” จึงเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามีความยั่งยืน และจะเสริมสร้างให้เกิดระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. เขียนคำปณิธานหรือทำแผนปฏิบัติ

เมื่อสามารถกำหนดขอบเขตเป้าหมายในการแก้ปัญหาอย่างกว้าง ๆ ได้แล้ว ขั้นต่อไปก็เลือกประเด็นของสิ่งที่ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติหรือทำแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป โดยมีหลักการคือ

1. กำหนดสิ่งที่ตั้งใจปฏิบัติหรือทำเป็นแผนปฏิบัติให้สอดคล้อง “พอเพียง” กับการแก้ปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่เผชิญก่อน เช่น คนที่ติดยาบ้าหรือชุมชนที่มีปัญหายาบ้าระบาดรุนแรง โดยชีวิตและชุมชนนั้น ๆ กำลังจะล้มละลายเพราะยาบ้า ปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่พึงตั้งใจปฏิบัติสำหรับบุคคลหรือชุมชนนั้นก็คือ การหาทางขจัดปัญหายาบ้าให้หมดไปก่อน เป็นต้น

2. กำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติ ให้พอเหมาะกับศักยภาพที่มีอยู่ ถ้าตั้งเป้าหมายไว้หย่อนเกินไปก็จะไม่ได้ผลในการพัฒนาเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าตั้งเป้าหมายไว้สูงเกินไป หากทำตามสิ่งที่ตั้งใจดังกล่าวไม่ได้ ในที่สุดก็อาจเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจและสูญเสียความเชื่อมั่นที่จะดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไป

3. กำหนดขอบเขตและกรอบเวลาของสิ่งที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้ ไม่ใช่กำหนดเป้าหมายอย่างกว้าง ๆ จนวัดผลการประพฤติปฏิบัติยาก ขณะเดียวกันในการทำแผนปฏิบัติต่าง ๆ ก็ต้องคำนึงถึงวิธีการวัดผลหรือประเมินผลของแผนดังกล่าวว่าเป็นรูปธรรมด้วย ขั้นตอนการปฏิบัติสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงขั้นตอนนี้จะเป็นไปตามพระบรมราโชวาทคุณธรรม 4 ประการข้อแรก คือ “การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม”

5. ดำรงความมุ่งหมาย

เมื่อกำหนดปณิธานหรือเขียนแผนปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็ต้องพยายามดำรงความมุ่งหมายที่จะประพฤติปฏิบัติให้ได้ตามปณิธานหรือแผนนั้น ๆ โดยอาจจะใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ช่วยเตือนตัวเองหรือชุมชนให้ดำรงความมุ่งหมาย ที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ตั้งใจไว้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุผล เช่น เขียนคำปณิธานตัวโต ๆ ติดไว้ข้างฝาผนังห้องนอนที่บ้าน หรือเขียนคำขวัญติดในที่ต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อกระตุ้นเตือนผู้คนที่ช่วยกันปฏิบัติตามปณิธานที่ตั้งใจไว้ หรือตั้งสัจจะอธิฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพบูชา หรืออาจจะจัดเป็นพิธีกรรมประกาศตั้งปณิธานร่วมกันต่อหน้าสิ่งที่ผู้คนเคารพนับถือ อาทิ ต่อหน้าพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น การปฏิบัติในขั้นตอนนี้จะเป็นไปตามพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการข้อที่สอง คือ “การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น”

6. ใช้ความอดทน อดกลั้น และอดออม

นอกเหนือจากการข่มใจตนเองให้ดำรงความมุ่งหมายที่จะประพฤติปฏิบัติตาม ปณิธานที่วางไว้ให้ต่อเนื่องแล้ว เมื่อประพฤติปฏิบัติไปถึงจุด ๆ หนึ่ง โดยปกติก็มักจะเผชิญกับ อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้างเป็นธรรมดา ในการต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นจะต้อง อาศัย “กำลังของจิตใจ” อันคือ ความอดทนอดกลั้นเข้าช่วย ควบคู่กับการอาศัย “กำลังของปัญญา” อันคือความอดออมเข้าเสริม (เหมือนเช่นที่เราเก็บออมเงินไว้ได้ ก็เพราะมีปัญหามองเห็นความ จำเป็นอันอาจจะต้องใช้จ่ายเงินดังกล่าวในอนาคต จึงสามารถตัดสินใจไม่ใช้เงินตามใจตัวเอง จนหมด เป็นต้น)

การใช้ “กำลังของจิตใจ” โดยอาศัยความอดทน อดกลั้นเข้าสู่กับปัญหา ควบคู่กับการใช้ “กำลังของปัญญา” พิจารณาให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังประพฤติปฏิบัตินั้น ๆ จนสามารถเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญได้เป็นผลสำเร็จก็คือขั้นตอนการปฏิบัติสู่วิถี เศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราโชวาทคุณธรรม 4 ประการในข้อที่สาม ได้แก่ “การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตสุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด”

7. ละวางความชั่วความทุจริต

ถ้าสามารถประพฤติปฏิบัติมาได้ถึงขั้นสุดท้าย จนบรรลุเป้าหมายตามปณิธาน ที่กำหนดไว้ในแต่ละเรื่อง ความชั่ว ความทุจริตหรือ “สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่เป็นธรรม” (ที่สัมพันธ์เป็นสัดส่วนในมุมตรงข้ามกับประเด็นเรื่องประพฤติปฏิบัติใน “สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม” ดังกล่าว) ก็จะถูกลำรอกกำจัดให้หมดไปเป็นลำดับ ๆ เหมือนความมืดกับความ สว่างที่เป็นด้าน 2 ด้านของสิ่งเดียวกัน ถ้าสามารถทำให้ความสว่างเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ความมืด ก็จะลดลงไปเองมากเท่านั้น สุดท้ายเมื่อสามารถคลี่คลายแก้ไขปัญหาของชีวิตตนเองหรือชุมชน ให้ลดน้อยลงได้แล้ว เราก็จะมีเวลา แรงงาน เงินทอง หรือสติปัญญา เหลือสำหรับการช่วยเหลือ เกื้อกูลคนอื่นได้มากขึ้น (เช่นถ้าหากตนเองยังมีปัญหาชีวิตที่ทำให้กั๊กมูกกั๊กใจในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง อย่างหนักถึงแม้จะเป็นข้าราชการที่มีหน้าที่โดยตรงต้องทำงานช่วยเหลือประชาชน แต่จะ เอาสมาธิจิตใจที่ไหนไปทำงานช่วยเหลือคนอื่นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นต้น) การพัฒนาสู่วิถี เศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องเริ่มต้นทำที่ตนเองก่อน (อันถือเป็นขั้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน) แล้วค่อยขยายไปสู่สังคมที่กว้างขึ้นอันถือเป็นขั้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า (ศูนย์ เศรษฐวิญญูสร้าง 2550 : 25-37)

1.5 หลักของเศรษฐกิจพอเพียงต่อกระแสความรู้ลึกของสังคม

ในปัจจุบัน มนุษย์มีความโลภจัด ต้องการทรัพย์สินความมั่งคั่งอย่างหิวกระหายไม่รู้จักพอ เห็นแก่ได้เพียงระยะสั้น ไม่นึกถึงอนาคตอันยาวนานของตนเองและผู้อื่น จึงแข่งกันทำมาหากิน ทั้ง สุจริต และ ทุจริต ขอเพียงให้ได้เงินก็พอ ได้เงินมากมายนาน ก็ไม่มีใครรู้จักพอสักคน เมื่อไม่รู้จักพอก็ก่อให้เกิดความวิปริตทางธรรมชาติ และ วิปริตทางความคิด ที่วิปริตทางธรรมชาติ เพราะทรัพย์สินของโลกมีจำกัด และวัตถุดิบที่ใช้ผลิตก็มาจากดิน ทั้งนี้ถ้าคนหนึ่งครอบครองหรือบริโภคมากเกินไป คนอื่นก็ต้องขาดแคลนเพราะของในดินมีจำกัดเพิ่มไม่ได้ อีกด้านหนึ่งเมื่อผลิตมาก ธรรมชาติก็ถูกรบกวนมากเกินไป จึงเสียความสมดุล ดินฟ้า อากาศจึงวิปริตเดือดร้อนแก่มนุษย์ และสัตว์ การไม่รู้จักพอของมนุษย์ ได้สร้างค่านิยมแบบทาสขึ้นมาครอบงำความคิดของคนไทย จนเกิดความคิดวิปลาสกระจายไปทั่ว (บุญเสริม บุญเจริญผล 2541 : 32) ตัวอย่างเช่น

การเป็นหนี้ไม่ใช่เรื่องอัปอาย

การซื้อของเงินเชื่อไม่ใช่เรื่องอัปอาย

การกินอยู่หรูหรา เป็นเรื่องถูกต้อง

การฉ้อโกงเป็นเรื่องควรทำได้ ถ้าไม่มีใครทราบ

กิจการหรือธุรกิจใหญ่ ย่อม่น่านิยมกว่ากิจการขนาดเล็ก

การเล่นการพนันซื้อขายหุ้นเก็งกำไร เป็นการลงทุนทำให้เศรษฐกิจเจริญ

การผลิตสินค้าอย่างเดียวกับที่ตนถนัด ไม่ต้องผลิตสินค้าอื่นเลย แล้วนำไปขาย ได้เงินมา

ซื้อสินค้าอื่น ทำให้มีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าทำเองทุกอย่าง

การผลิตสินค้าใช้เอง เสียเวลาไม่คุ้มค่า ซื้อเขาคิดว่า

การประหยัดทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ

รัฐมนตรีที่กู้เงินต่างประเทศมาก เป็นรัฐมนตรีที่มีความสามารถสูง

การชักชวนให้ชาวต่างประเทศมาลงทุนเป็นความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ในระบบ

เศรษฐกิจไทย การขายทรัพย์สินให้ต่างชาติกลายเป็นนโยบายที่ชาญฉลาด

การขาดดุลการค้าและบริการกับต่างประเทศ เป็นเรื่องจำเป็นและไม่เสียหาย

คนบางคนเป็นหนี้ ต้องให้คนทั้งชาติชำระหนี้

การออม และการเตรียมการเพื่อรับเหตุฉุกเฉินเดือดร้อนในอนาคต เป็นเรื่องเสีย

โอกาสในการหาเงิน

เหล่านี้ คือ ค่านิยมของคนจำนวนมากในยุคปัจจุบันที่ก่อความเดือดร้อน ที่ตรงข้ามและเข้ากันไม่ได้กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่า เศรษฐกิจพอเพียงใช้วิธีการพึ่งตนเองไม่ยอมเป็นหนี้ และ เตรียมการรับมือกับความเดือดร้อนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตโดยไม่ประมาท

1.6 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิม ของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นกรอบมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนี้

เลิกค่านิยมที่ผิดตามกระแสสังคม

ประหยัด ไม่ควรซื้อของย่ำซื้อ การประหยัดทำให้เศรษฐกิจของสังคมเจริญอย่างมั่นคง อย่างซื้อสินค้าและบริการที่ไม่จำเป็น เพียงเพื่อให้รู้สึกโก้ว่ามีใช้เหมือนเขา

ฝึกการออม โดยการออมมากหรือน้อยนั้นไม่สำคัญ แต่ต้องสร้างนิสัยการรู้จักออม

ผลิตสินค้าหรือบริการใดเองได้จึงผลิต ซ่อมแซมสิ่งใดได้จึงซ่อม ทำสิ่งใดเองได้จึงทำการทำเองเป็นการสร้างความสุขความพอใจแก่ชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งและเป็นเครื่องหมายแห่งชีวิตที่เป็นอิสระ

อย่าคิดทำมาหากินใหญ่โตเกินกำลัง ไม่ต้องหุนกับใคร ไม่ต้องกู้ มีเท่าไรทำไปเท่านั้น เริ่มทำจากเล็กๆค่อยๆ โต อย่าโลภใจร้อน ธรรมชาติแห่งสังขารไม่เคยปรานีคนทำเกินกำลัง รู้จักอายุในการตกเป็นหนี้ หรือ ซื้อสินค้าเงินเชื่อ เงินผ่อน

อย่ากู้เงินโดยไม่จำเป็น ปริมาณหนี้หารด้วยทรัพย์สิน เป็นดัชนีชี้วัดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ถ้าไม่อยากเดือดร้อนในอนาคต ก็อย่าเพิกเฉยที่จะช่วยเหลือคนเดือดร้อน พลังแห่งกรรมดี จะคุ้มครองไม่ให้ชีวิตตกต่ำเดือดร้อน แม้จะยากจนขนาดไหน ก็จะช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยร่างกาย ด้วยคำแนะนำ อย่าหาทรัพย์ในทางผิดศีลธรรม ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนจะไม่มีเหลือ

การทำงาน หรือ หาความรู้ ต้องลงให้ถึงรากของเทคโนโลยี อย่ากลัวว่าไม่ทันโลก ตัวอย่างง่ายๆ เช่น ถ้ามีอาชีพทำตู้ ก็จงพยายามสร้างเครื่องมือทำตู้ให้ได้ด้วย เพื่อจะพึ่งตนเองได้ตลอดระบบ

เมื่ออยู่ในสภาวะวิกฤติลำบาก จงอย่าท้อแท้ จงคิดแก้ไข ทุกปัญหาไม่มีทางแก้ บางทีวิกฤติ ก็เป็นช่องทางที่ทำให้เราก้าวหน้าขึ้น บางทีวิกฤติก็เป็นประสบการณ์ที่มีค่ายิ่ง ทำให้เรารู้มากขึ้น เข้มแข็งขึ้น และ แน่นนอนที่สุด ความล้มเหลวอยู่ห่างจากความความสำเร็จแค่แผ่นกระดาษบางๆ คั่นไว้ เพียงแต่ธรรมชาติรอเราให้ทะลุแผ่นกระดาษได้เท่านั้น

แม้แต่ความรู้สึกนึกคิด ก็ต้องประหยัด อย่าปล่อยใจล่องลอยฟุ้งซ่านสร้างเรื่องไปเรื่อยๆ ตามธรรมชาติ จะทุกข์ฟรี สูญเสียพลังชีวิต อ่อนเพลีย แก่เร็ว หมดความคิดสร้างสรรค์ จงดึงความรู้สึกตัวขึ้นมา รักษามันไว้ตลอดเวลา ให้รู้สึกโล่งโปร่ง สบาย แล้วอยากคิดอะไร ก็คิดได้ด้วยความรู้สึกตัวเต็ม จะทำงานได้มาก เหนื่อยช้า (บุญเสริม บุญเจริญผล 2541 : 34)

1.7 ชุมชนและบุคคลตัวอย่างที่ได้รับการยกย่อง ว่ามีพฤติกรรมการค้าเงินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดนครปฐม (ปรีชา บุตรศรี 2550 : 36)

1.7.1 บ้านรางอีเม้ย หมู่ 7 ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

บ้านรางอีเม้ย หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน เป็นตัวอย่างหนึ่งของหมู่บ้านที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ 4 ฐาน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าขานกันว่าด้านเหนือหมู่บ้านมีคลองเล็กๆน้ำไหลผ่าน ชาวบ้านเรียกว่า “ราง” ครั้งหนึ่งมีหญิงสาวชื่อ “เม้ย” จมน้ำเสียชีวิตที่รางน้ำนี้ชาวบ้านจึงเรียกชุมชนนี้ว่า “รางอีเม้ย”

หมู่บ้านรางอีเม้ย ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยขวาง พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีประชากร 582 คน เป็นชาย 296 คน เป็นหญิง 286 คน มีจำนวนครัวเรือน 121 ครัวเรือน

บ้านรางอีเม้ย มีคลองชลประทานส่งน้ำสามารถใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และมีน้ำประปาเพื่อการอุปโภคบริโภคเต็มพื้นที่ จึงทำให้การเกษตรกรรมมีน้ำใช้อย่างเพียงพอสามารถสร้างผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มอาชีพ ดังนี้

1. กลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดโคนญี่ปุ่น (เป้าฮือญี่ปุ่น) สมาชิกกลุ่ม 15 คน ส่งเสริมให้มีการร่วมเรียนรู้ การควบคุมคุณภาพสินค้าและปริมาณการผลิต ส่งเสริมการจัดการผลิตปลอดสารพิษ และได้ทำการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นสินค้า OTOP ของตำบล

2. กลุ่มผู้ทำนาและปลูกพืช ได้จัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาความรู้ของเกษตรกรผู้ทำนา สร้างความร่วมมือและสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบอาชีพเดียวกันให้มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวและสามารถทำให้กลุ่มการทำงานเข้มแข็ง สามารถลดภาระหนี้สินในภาคการเกษตร มีการแลกเปลี่ยนความรู้วิธีประกอบอาชีพให้แก่กัน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 61 คน

3. กลุ่มตัดเย็บผ้าบาติก ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มงานและอาชีพของสตรีและเยาวชน เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่สตรีและเยาวชน ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข มีสมาชิก 15 คน

ประชาชนบ้านรางอีเม้ย ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ จากการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานและเวทีประชาคมศึกษาสถานการณ์ในชุมชน พบว่า ประชาชนยังประสบปัญหาสภาพดินเค็ม ราคาผลผลิตตกต่ำ ประชาชนในหมู่บ้านมีหนี้สิน รวมกันกว่า 13 ล้านบาท น้ำฝนก็ไม่สามารถบริโภคได้เนื่องจากถูกเจือปนด้วยสารตะกั่วจากโรงงานอุตสาหกรรม

จากการเรียนรู้กรอบแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มการเรียนรู้และวิเคราะห์ตนเองว่าอะไรคือสาเหตุของความยากจน มีการกำหนดกิจกรรม ร่วมกันเพื่อลดรายจ่าย ได้แก่ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ไล่แมลง และใช้แก๊สชีวภาพจากมูลสุกร การปลูกพืชผักสวนครัว ส่วนกิจกรรมเพิ่มรายได้ ได้แก่ การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกพืชสมุนไพร เพาะเห็ดโคนญี่ปุ่น เห็ดภูฐาน ทำผลิตภัณฑ์จากผ้าบาติก

กิจกรรมเด่นของหมู่บ้าน ประชาชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย

การทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน เพื่อค้นหารายจ่ายที่ไม่จำเป็น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก รายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย

ลดรายจ่าย ทั้งการลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ การทำน้ำหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพ สารไล่แมลง การใช้โคนเห็ดเลี้ยงปลาในร่องสวนและการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยการปลูกพืชผักสวนครัว ทำแชมพู รวมทั้งใช้แก๊สหุงต้มที่ได้จากมูลสัตว์

เพิ่มรายได้ ได้แก่ การปลูกผักปลอดสารพิษ หน่อไม้ฝรั่ง/ไร่นาสวนผสม/การเพาะเห็ด/บ่อเลี้ยงปลา/การปลูกพืชสมุนไพร/การทำผ้าบาติก/ทำพวงหรีด

กิจกรรมส่งเสริมการออม เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยสมาชิกเพียง 45 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 283 คนมีเงินสะสมสะสม 2,800,000 บาท มีการจัดสวัสดิการรักษาพยาบาลแก่สมาชิก และศูนย์สาธิตการตลาด บริการจำหน่ายข้าวสารราคาถูกแก่ประชาชนเดือนละ 2-3 ตัน

ประชาชนบ้านรางอีเม้ย มีความรักสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านรางอีเม้ยในวันนี้ จึงมีครอบครัวที่อบอุ่น มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.7.2 นายพิชัย คัมภีร์ศาสตร์ เกษตรกรหมู่ที่ 6 ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

นายพิชัย คัมภีร์ศาสตร์ อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 106 หมู่ที่ 6 ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นข้าราชการบำนาญ สมรสกับ นางอารีย์ คัมภีร์ศาสตร์ (ทวิสุข) มี บุตร 2 คน ปัจจุบันทำการเกษตร จำนวน 5 ไร่ ปลูกมะพร้าว น้ำหอม ต่อมาสุขภาพไม่ดีต้องเข้ารับการรักษาผ่าตัดโรคหัวใจ และราคามะพร้าวลดลงเนื่องจากต้องให้พ่อค้าตัดเอง ประกอบกับได้มีโอกาสไปดูงานการทำเกษตรประณีต ที่จังหวัดบุรีรัมย์ จึงตัดสินใจตัดต้นมะพร้าวในสวนทิ้งเพื่อทำแปลงสาธิตเกษตรประณีตให้เป็นตัวอย่างในการแก้ไขปัญหาความยากจน และ

ต่อมาได้แบ่งพื้นที่ตามเกษตรทฤษฎีใหม่ออกเป็น แหล่งน้ำ 1.5 ไร่ ใช้เลี้ยงปลาและรดน้ำต้นไม้ในสวน ปลูกต้นไม้และพืชสวนครัว 1.5 ไร่ ปลูกไม้ใช้สอย 1.5 ไร่ และปลูกอาหาร 0.5 ไร่ และจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป มาศึกษาดูงาน

แนวทางการดำรงชีวิต ใช้หลักพอเพียง เนื่องจากเป็นข้าราชการบำนาญ มีอายุมากกว่า 60 ปีทั้งคู่ จึงเลือกทำการเกษตร ใช้เนื้อที่ 5 ไร่ ปลูกต้นไม้หลากหลายพันธุ์โดยไม่ใช้สารเคมีเป็นการลงทุนน้อย ให้ผลผลิตหมุนเวียนสลับกันตลอดทั้งปี ผลผลิตที่ได้ใช้ในการดำรงชีวิต ส่วนที่เหลือสามารถนำไปขายเป็นรายได้ที่สม่ำเสมอและเก็บออมเป็นเงินลงทุนสำรองต่อไป ดำเนินชีวิตแบบรู้จักพอประมาณ และใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล จะเป็นภูมิคุ้มกันตัวเองและครอบครัวไม่ให้เกิดผลกระทบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ในรูปของ “ศูนย์การเรียนรู้วิถีพอเพียง” ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ

กิจกรรมเด่นที่เป็นตัวอย่างได้

1. เงินฝากสัจจะกลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ
2. ครอบครัวไม่คิดอบายมุขทุกชนิด ทำบัญชีรับ – จ่ายครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมักชีวภาพและแก๊สหุงต้มไว้ใช้เอง มีเตาเผาถ่าน/น้ำส้มควันไม้ บ้านดิน ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และการปลูกไม้ใหญ่เพื่อเป็นมรดกให้ลูกหลานมูลค่านับสิบล้านบาท
3. ศูนย์การเรียนรู้วิถีพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.7.3 นายวีระ รัตนวงศ์ไชยา บุคคลตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 3 ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

นายวีระ รัตนวงศ์ไชยา อายุ 44 ปี เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2506 อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ 3 ตำบลพระประโทน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สมรสกับนางพรรณิ รัตนวงศ์ไชยา มีบุตร 3 คน อาชีพค้าขายหมูย่าง ใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ว่า หมูย่างผู้ใหญ่มู่ย ปี พ.ศ.2549 ได้ผ่านการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยได้ระดับ 4 ดาว

นายวีระ รัตนวงศ์ไชยา ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดย

ด้านการลดรายจ่าย – เพิ่มรายได้

ครัวเรือนปลูกพืชผักสวนครัว

ในครัวเรือนปลูกอบายมุข

ครัวเรือนมีรายได้จากการประกอบอาชีพโดยสุจริต

ผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)

ด้านการประหยัด

ครัวเรือนมีเงินออมไว้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, กองทุนหมู่บ้านและ

ธนาคารชุมชน

ด้านการเรียนรู้

คนในครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยการทำ
บัญชีรับ – จ่าย ใช้เงินอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

ครัวเรือน ได้สมัครเป็นสมาชิกและมีเงินออมไว้ กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต,
กองทุนหมู่บ้าน และธนาคารชุมชน

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

นายวีระ รัตนวงศ์ไชยา เป็น รองประธานกลุ่ม เรายักษ์คลองพระยาาง ซึ่งได้
จัดตั้งขึ้น ร่วมกับ อบต. และองค์กรอื่นๆ เพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน

เป็นผู้นำกิจกรรมเขียวจิตใจเด่น ประจำปี 2549 ของอำเภอเมืองนครปฐม มีองค์กร
เครือข่ายที่เข้มแข็งสามารถระดมความคิด และแรงงานจากรายครัวในตำบลให้ช่วยกันอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เขียวจิตรื่น อีกทั้งผู้นำชุมชนให้ความสำคัญเรื่อง การ
รักษาความสะอาด และการจัดระเบียบบ้านเรือน

ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

เป็นผู้นำกลุ่มองค์กรต่างๆ ซึ่งได้จัดสวัสดิการให้สมาชิก/ชุมชน โดยการนำผล
กำไรที่ได้มอบเป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของสมาชิก, การจัดกองทุนฌาปนกิจ

เป็นผู้นำมีกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในชุมชน จัดตั้งชุดอาสาสมัครพลังแผ่นดิน,
ตั้งจุดสกัด เฝ้าระวัง มิให้มีผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้เสพ จัดเวทีประชาคมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
และการจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนต่อต้านยาเสพติด นำไปสู่ชุมชนรู้จักสามัคคี

บุคคลในครัวเรือนมีการออมรายเดือน

ในครัวเรือนมีการประกอบอาชีพร่วมกัน

1.8 วิถีชีวิตของจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ผลิตผลทาง
การเกษตร ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว พรั่งพร้อมไปด้วยวิถีชีวิต
ที่เปี่ยมสุข ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดนครปฐม อาทิเช่น ความพร้อมในการเป็นครัวไทย
สู่ครัวโลก การเป็นเมืองแห่งพุทธมณฑลธานี เมืองแห่งการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เป็นต้น

จังหวัดนครปฐม มีคำขวัญของจังหวัดว่า “ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวงาม ข้าวหลามหวานมัน สนามจันทร์งามล้น พุทธมณฑลคู่ธานี พระปฐมเจดีย์เสียดฟ้า” โดยจังหวัดนครปฐมเป็นเมืองแห่งศักยภาพผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างอดีตกับปัจจุบัน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องอาหาร มีชีวิตความเป็นอยู่แบบเกื้อกูลกัน รักใคร่สามัคคีปรองดอง โครงสร้างของสังคมมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น และเมืองนครปฐมเป็นเมืองที่มีอารยธรรม ความเจริญ เศรษฐกิจมั่นคงและเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างศรัทธา และปลูกฝังให้คนยังระลึกในศีลธรรมพื้นฐาน สำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำเนินชีวิต เมื่อศึกษาโครงสร้างทางวัฒนธรรม จะพบว่าชาวนครปฐมประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติ หลากวัฒนธรรม ซึ่งการแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนา ภาษาพูดนั้นส่วนใหญ่เป็นสาเหตุทำให้เกิดกรณีพิพาทรุนแรง แต่จังหวัดนครปฐมกลับเป็นดินแดนแห่งมิตรภาพ ซึ่งคนหลากเชื้อสายหลายวัฒนธรรม ได้มีจิตใจหล่อหลอมกันเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้ร่มธงไตรรงค์ คนหลากเชื้อชาติในนครปฐมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในทุกท้องที่ ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและภาษาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ประเพณีที่น่าสนใจในจังหวัดนครปฐม นั้นล้วนมากมาย หลากอารยธรรมที่สืบทอดกันไว้อย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานมหาธีรราชเจ้า ประเพณีลอยกระทงประเพณีแห่งสงกรานต์ และประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น (ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม 2551: 79)

นอกจากนี้จังหวัดนครปฐม ยังเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งของประเทศไทย รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตและส่งออกพืชพันธุ์ธัญญาหารที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากความเหมาะสมทางสภาพภูมิศาสตร์ คือมีคุณภาพดินที่อุดมเหมาะสมแก่การเพาะปลูกมีแม่น้ำสองสายไหลผ่าน คือแม่น้ำนครชัยศรี และแม่น้ำท่าจีน มีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามปราน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอเมืองนครปฐม (สำนักงานจังหวัดนครปฐม 2551: 1)

อำเภอเมืองนครปฐมได้ตอบรับสนองนโยบายในการขับเคลื่อนขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม โดยได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ ส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดเวทีประชาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการคัดเลือกครอบครัวเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกของแกนนำ เครือข่ายองค์กรภาคเอกชน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยผลที่คาดว่าจะได้รับคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ เข้าใจปัญหาตนเอง มีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เข้าถึงแหล่งทุน ชุมชนใช้แผนชุมชนอย่างเหมาะสม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยได้มีความสนใจในการศึกษาถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางให้กับประชาชนในอำเภอเมืองนครปฐมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยึดและนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมซึ่งมีจำนวน 24 ตำบล มีหลังคาเรือนจำนวน 46,044 หลังคาเรือน (สำนักทะเบียนราษฎรอำเภอเมือง 2550: 2-3) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ตำบลวังตะกู่	มีจำนวน 2,084 หลังคาเรือน
2. ตำบลบางแจ่ม	มีจำนวน 2,269 หลังคาเรือน
3. ตำบลหนองปากโลง	มีจำนวน 2,112 หลังคาเรือน
4. ตำบลบ่อปลับ	มีจำนวน 3,363 หลังคาเรือน
5. ตำบลพระประโทน	มีจำนวน 1,016 หลังคาเรือน
6. ตำบลสนามจันทร์	มีจำนวน 1,491 หลังคาเรือน
7. ตำบลตาก้อง	มีจำนวน 1,475 หลังคาเรือน
8. ตำบลลำพญา	มีจำนวน 2,599 หลังคาเรือน
9. ตำบลบ้านยาง	มีจำนวน 2,093 หลังคาเรือน
10. ตำบลธรรมศาลา	มีจำนวน 1,291 หลังคาเรือน
11. ตำบลโพรงมะเดื่อ	มีจำนวน 2,135 หลังคาเรือน
12. ตำบลทุ่งน้อย	มีจำนวน 1,347 หลังคาเรือน
13. ตำบลสามควายเผือก	มีจำนวน 2,407 หลังคาเรือน
14. ตำบลนครปฐม	มีจำนวน 3,668 หลังคาเรือน
15. ตำบลสระกะเทียม	มีจำนวน 1,929 หลังคาเรือน
16. ตำบลหนองดินแดง	มีจำนวน 1,366 หลังคาเรือน
17. ตำบลมาบแค	มีจำนวน 2,074 หลังคาเรือน
18. ตำบลทัพหลวง	มีจำนวน 2,561 หลังคาเรือน
19. ตำบลห้วยจรเข้ม	มีจำนวน 1,647 หลังคาเรือน
20. ตำบลถนนขาด	มีจำนวน 1,916 หลังคาเรือน
21. ตำบลหนองงูเหลือม	มีจำนวน 2,221 หลังคาเรือน
22. ตำบลวังเย็น	มีจำนวน 652 หลังคาเรือน

- 23.ตำบลคอนยายหอม มีจำนวน 1,408 หลังคาเรือน
 24.ตำบลสวนป่าวน มีจำนวน 910 หลังคาเรือน

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สรินญา อติแพทย์ (2551: 105) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะทำงานแผนชีวิตชุมชน กรณีศึกษาชุมชนขยายผลในเขตกรุงเทพมหานคร ผลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากในแต่ละด้าน กล่าวคือ ด้านร่างกายและจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐกิจ

สุภลักษณ์ เรือนชมพู (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปะหล่องบ้านนอแล มีวิถีชีวิตด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับมาก คือร้อยละ 81.42 และร้อยละ 96.28 ตามลำดับ มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 73.69 และร้อยละ 67.69 ตามลำดับ

ประภาพร สุปัญญา (2550: 50) ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมในระดับครอบครัวและระดับชุมชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และพบว่าเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ($\bar{X} = 3.95$) มีการนำมาปฏิบัติมากกว่าเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว ($\bar{X} = 3.86$)

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547: 125) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกเสถียรธรรมสถาน จำนวน 143 คน พบว่า มีการรับรู้ในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมาก โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ และการนำไปประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก

สกล พรหมสิน (2546: 98) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน 14 หมู่บ้าน ต.หงษ์เจริญ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร จำนวน 195 คน โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ประชาชนที่มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันจะเกิดคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยแยกการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ปรากฏว่า ด้านครอบครัวเข้มแข็งมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านปัจจัย 4 พอเพียง ด้านการศึกษาถ้วนทั่ว และด้านรายได้พอเพียงอยู่ในระดับต่ำสุด

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ การกระทำหรือการแสดงออกของผู้นำครอบครัว ในด้านการดำเนินชีวิต ที่ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ ความรู้ ความเข้าใจ ผนวกกับคุณธรรม ในการวางแผน การตัดสินใจ และดำเนินชีวิต อย่างพอกิน พอใช้ พอจ่าย ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็น อย่างเหมาะสมกับสถานะของตน เกิดความสมดุลกันระหว่างรายรับกับรายจ่าย และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน เช่น ท่องเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น เพื่อสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ต่อไป

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การที่คนในประเทศจะมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนในระดับหนึ่งเสียก่อน โดยความรู้ในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของความรู้

บลูม (Bloom 1971, อ้างถึงใน อรพินท์ ขาวสว่าง 2543: 57-58) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องต่างๆ ไป ระลึกถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

พจนานุกรมของ เลซิคอน เวปสเตอร์ (The Lexicon Webster Dictionary) ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า ความรู้หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษา หรือการค้นหา หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคลซึ่งได้จากการสังเกต

ประสบการณ์ หรือจากรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา (Morgan and King 1977:531)

The Modern American Dictionary (Wikstrom and Normann 1994 : 9) ว่าได้ให้คำจำกัดความของความรู้ที่แตกต่างกัน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้ คือ ความคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง (Fact) ความจริง (Truths) หรือหลักการโดยทั่วไป (principles)

2. ความรู้ คือ รู้ (Known) หรืออาจจะรู้ (May be known)

3. ความรู้ คือ จิตสำนึก ความสนใจ (Awareness)

ลอค (Locke, อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา 2523:19) กล่าวว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ความรู้สึกที่ประทับใจของมนุษย์ เป็นจุดเริ่มต้นของความรู้ทุกอย่าง จิตจะทำหน้าที่รวมการสัมผัสต่างๆ เข้าเป็นความคิดหรือสร้างความคิดที่ซับซ้อนขึ้นจากความคิดง่ายๆ โดยภาพรวม ความคิดของลอค เชื่อว่า ความรู้ทุกอย่างจะเกิดขึ้นโดยวิธีอุปมาน (Inductive) ไม่ใช่วิธีอนุมาน (Deductive) คือ เริ่มจากข้อเท็จจริง จากประสบการณ์ แล้วคิดหาเหตุผลจากข้อเท็จจริงนั้น ไม่ใช่เริ่มจากการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นก่อน แล้วจึงออกหาข้อเท็จจริงภายหลัง และความเชื่อว่าความรู้ทุกอย่างมาจากประสบการณ์

กู๊ด (Good 1973) ให้ความหมายของความรู้ว่าความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

มาร์ค (Mark 1980) กล่าวว่าความรู้หมายถึงความสามารถของผู้เรียน ที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆหรือความรู้ต่อเรื่องในระดับกว้าง

ชวาล แพร์ตกุล (2526:201) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ หมายถึง การแสดงออกของสมรรถภาพ ของสมอง ด้านความจำโดยใช้วิธีให้การระลึกออกมาเป็นหลัก

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526:16) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้หรือการมองเห็น ได้ยิน ก็จำได้ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา เหล่านี้เป็นต้น

จากคำจำกัดความที่มีผู้กล่าวไว้ในเบื้องต้น สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลได้ประสบมา และเก็บสะสมไว้เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อ ๆ ไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้วแสดงออกมา

บลูม และคนอื่นๆ (Bloom et al. 1971: 271-273) ได้ทำการศึกษาและจำแนกพฤติกรรมด้านความรู้ออกเป็น 6 ระดับ โดยเรียงตามลำดับชั้นความสามารถจากง่ายไปสู่ยาก ดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำหรือรู้สึกได้ แต่ไม่ใช่การใช้ความเข้าใจไปตีความ หมายถึงในเรื่องนั้นๆ แบ่งออกเป็น ความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องซึ่งเป็นข้อเท็จจริง วิธีดำเนินงาน แนวคิด ทฤษฎี โครงสร้าง และหลักการ

2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ได้ทั้งในด้านภาษา รหัส สัญลักษณ์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม แบ่งเป็นการแปลความ การตีความ การขยายความ

3. การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถนำเอาสิ่งที่ได้ประสมมา เช่น แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือนำไปใช้แก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่างๆ ได้

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวออกเป็นส่วนประกอบย่อยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบส่วนย่อย และหลักการหรือทฤษฎี เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาเรื่องราวหรือส่วนประกอบย่อยมาเป็นเรื่องราวเดียวกัน โดยมีการดัดแปลง ริเริ่ม สร้างสรรค์ ปรับปรุงของเก่าให้มีคุณค่าขึ้น

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการพิจารณา ตัดสินคุณค่าของความคิดอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นการตัดสินใจว่าจะอะไรดีไม่ดียังไร ใช้หลักเกณฑ์เชื่อถือได้โดยอาศัยข้อเท็จจริงภายในและภายนอก

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ พอสรุปได้ว่า ความรู้คือ ข้อเท็จจริงที่มนุษย์ได้รับจากการศึกษา ค้นคว้า สังเกต หรือประสบการณ์ตรง และรวบรวมเป็นความจำเก็บสะสมไว้ แล้วแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ระลึกได้หรือจำได้ออกมาให้ปรากฏสังเกตได้ หรือวัดได้ โดยอาศัยความสามารถส่วนบุคคล สถิติปัญญา และแสดงออกมาในรูปของการแปลความ การตีความ และการคาดคะเน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมาของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อ

ช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาช้านาน ในรูปของหลักการสร้างความ “พออยู่-พอกิน” และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดนี้เพื่อใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเป็นครั้งแรก โดยมีข้อความที่สำคัญตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้เร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”(พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 18 กรกฎาคม 2517)

พระบรมราโชวาท ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความสอดคล้องกับสภาวะของประเทศและของประชาชนอาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เรื่องใหม่ เนื่องจากพระองค์ท่านได้ทรงใช้เป็นหลักในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่กว่า 3,000 โครงการ ตลอดหกทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี 2493 โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกรที่ยังยากจนในถิ่นทุรกันดารเป็นเบื้องต้น เพื่อสร้างความพออยู่-พอกินอันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

ภายหลังจากที่คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เริ่มเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยที่ผู้พูดแต่ละคนจะตีความเอาเอง ทำให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละคน อาจจะแตกต่างกันมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้ง

พระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 โดยมีใจความว่า

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินทุกขั้นตอน แต่ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้ และคุณธรรมในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนของบุคคลในทุกระดับชั้น

คุณลักษณะในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ

ความพอประมาณในการดำเนินงานที่สะท้อนอยู่ในกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ ซึ่ให้เห็นถึงการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ คำนึงถึงขนาดโครงการที่เหมาะสม การบริหารปัจจัยนำเข้าอย่างเหมาะสมและไม่โลภเกินไป พระราชดำรัส ดังกล่าวมีใจความว่า

“การที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ แต่อย่าตาโตเกินไป คือบางคนเห็นว่ามีโอกาสที่จะทำโครงการอย่างโน้นอย่างนี้ และไม่ได้นึกถึงว่าปัจจัยต่าง ๆ ไม่ครบ ปัจจัยหนึ่งคือ ขนาดของโรงงาน หรือเครื่องจักรที่สามารถที่จะปฏิบัติได้ แต่ข้อสำคัญที่สุด คือวัตถุดิบ ถ้าไม่สามารถที่จะให้ค่าตอบแทนวัตถุดิบแก่เกษตรกร เกษตรกรก็จะไม่ผลิต ยิ่งถ้าวัตถุดิบสำหรับใช้ในโรงงานนั้น เป็นวัตถุดิบที่ต้องนำมาจากกระยะไกล หรือนำเข้าก็จะยิ่งยาก เพราะว่าวัตถุดิบที่

นำเข้านั้น ราคาแพง บางปีวัตถุดิบนั้นมีบริบูรณ์ ราคาอาจจะต่ำลงมา แต่เวลาจะขายสิ่งของที่ผลิตจากโรงงาน ก็ขายยากเหมือนกัน เพราะว่ามียาก จึงทำให้ราคาตก นี่ก็เป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องมี แต่ข้อสำคัญที่อยากจะพูดถึงคือ ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะไม่คู่หูหรรษา แต่จะไม่ล้มหรือถ้ามั่นเป็นไป ก็ไม่เสียหาย”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2540

ในวิธีการผลิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากการพิจารณาปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบ ทุน ฯลฯ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองให้ได้ก่อนในเบื้องต้น หมายความว่าที่ดินที่ใช้ในการผลิตหรือให้บริการนั้น ผู้ผลิตได้มีกรรมสิทธิ์หรือเป็นเจ้าของอยู่แล้ว ไม่ควรเป็นสถานที่ที่ต้องใช้ทุนไปซื้อหาหรือเช่ามาโดยเงินกำลังตัวเอง

ในเรื่องวัตถุดิบซึ่งเป็นทรัพยากรการผลิตของกลุ่ม ควรจะต้องหาได้ภายในท้องถิ่นทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ ไม่ควรนำวัตถุดิบมาจากภายนอก เพราะจะไปเพิ่มต้นทุนเรื่องค่าขนส่ง ในกระบวนการผลิต ความได้เปรียบทางด้านต้นทุนการผลิตก็จะลดลง ดังนั้น หากการผลิตใดที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่แล้ว ก็ควรพิจารณาความคุ้มค่าในการผลิตว่าสมควรจะดำเนินการผลิตนั้น ๆ ดีหรือไม่

ในเรื่องทุนที่ใช้ในการผลิต เป็นที่ชัดเจนว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นที่การพอมิพอกินเป็นขั้นที่หนึ่ง การกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาใช้เป็นทุนในการผลิตหรือเพื่อไปซื้อหาปัจจัยการผลิตอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง หากกิจกรรมการผลิตนั้นสามารถสร้างผลผลิตที่ก่อให้เกิดทุนหมุนเวียนกลับมาในระบบได้แล้ว หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สามารถพึ่งพาอาศัยการผลิตนั้น ได้ในระดับหนึ่ง จึงค่อยเริ่มขยายและพัฒนาการผลิตเพื่อให้สามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นในระดับต่อไป

ในเรื่องของงานซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยการผลิต ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะเน้นการแบ่งปันร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว ยังให้ความสำคัญแก่แรงสมองที่จัดเป็นความรอบรู้ในฐานะปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และยังเป็นต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คอยกำกับความรอบรู้นั้น จึงจะก่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งระบบนิเวศอย่างสมบูรณ์

เศรษฐกิจพอเพียง ยังหมายรวมถึง ความประหยัดในทรัพยากรที่ใช้ และดำเนินไปด้วยความมีเหตุผล ดังตัวอย่างที่ได้ทรงถ่ายทอดให้พสกนิกรว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ใครต่อใครก็ต่อว่า ว่าไม่มี Sufficiency Economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่าประหยัด แต่ไม่ใช่ประหยัด ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยความเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข อย่างพอเพียงเนี่ย เราก็ทำ เราเขียนเรื่องทฤษฎีใหม่

เขียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เราก็เขียนเอง ไม่ให้คนอื่นเขียน เขียนใช้คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ที่ซื้อมาราคาแพงแต่ว่าซื้อมา 12 ปีแล้วก็ยังใช้อยู่ ยังใช้คอมพิวเตอร์ที่อายุกว่า 12 – 13 ปีแล้ว ซื้อมาตอนนั้น 5 รอบ ได้คอมพิวเตอร์ มาถึง 6 รอบ ก็คอมพิวเตอร์อันเดียวกัน ก็ยังใช้อยู่”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2543

อนึ่ง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้า หรือส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น เพียงแต่ควรมีขั้นตอนโดยเริ่มต้นจากการผลิตเพื่อการพึ่งตนเองและอยู่อย่างพอกินพอใช้ให้ได้ก่อน เช่น มีการปลูกข้าวหรือทำการเกษตรเพื่อพอล้างตนเองแล้วจึงใช้เวลา ที่ดิน และแรงงานส่วนที่เหลือไปผลิตเพื่อขายตามศักยภาพตามโอกาส และสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

การบริโภคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากการพิจารณาการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตได้เองก่อน หรือถ้าต้องการบริโภคสิ่งใดก็ให้ผลิตสิ่งนั้นเป็นเบื้องต้น มิใช่มุ่งเอาแต่ผลิตเพื่อขาย เช่น ถ้าต้องการบริโภคข้าวเหนียว ก็ควรปลูกข้าวเหนียว ไม่ใช่ปลูกข้าวหอมมะลิ เพียงเพราะว่าข้าวหอมมะลิขายได้ราคาดี แต่พอถึงคราวบริโภค ต้องไปซื้อข้าวเหนียวจากที่อื่นมาบริโภคซึ่งแพงกว่าที่ปลูกได้เอง เพราะต้องถูกบวกค่าขนส่ง ค่าบริหารจัดการ และกำไรเข้าไปด้วย หลังจากนั้นถ้ามีที่ที่จะทำนาปรังหรือมีที่เหลือพอที่จะปลูกข้าวชนิดอื่น จึงค่อยวางแผนปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อขายอย่างเป็นขั้นตอน

ด้วยเหตุนี้ การผลิตและการบริโภคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงไม่ใช่สิ่งที่จะแยกหรือพึ่งจะแยกจากกัน โดยเด็ดขาดต้องมีการเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้ปฏิเสธความสุขจากการบริโภคสิ่งของที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยเพียงแต่จะต้องรู้จักขั้นตอน พอเพียงได้โดยมีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา หรือหากจะมีความสุขโดยฟุ่มเฟือยบ้าง ก็สามารถทำได้ ข้อสำคัญคือ ต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

“ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“เจริญในทางไม่หิว มีกิน คือไม่จนแล้วก็มียกิน แล้วก็มียอาหารใจ อาหารที่จะเป็นศิลปะหรืออะไรอื่น ๆ ให้มาก ๆ ความสะดวกให้สามารถที่จะสร้างอะไร ๆ นี้ก็เศรษฐกิจพอเพียง แต่เศรษฐกิจพอเพียง สำคัญว่าจะต้องรู้จักขั้นตอน คือถ้าจะทำอะไรให้เร็วเกินไปไม่พอเพียง

แต่ถ้าไม่เร็วเกินไป หรือถ้าช้าเกินไป ก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักก้าวหน้า อาจจะเร็วก็ได้ แต่ว่าให้ก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน อันนี้เศรษฐกิจพอเพียง”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

วันที่ 4 ธันวาคม 2546

กล่าวโดยรวมแล้ว ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ใหญ่จนเกินไป แต่เป็นไปตามอัตรากับสิ่งแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไปหรือไม่ช้าเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

ความมีเหตุผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทในโอกาสต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเหตุผล ดังนี้

“หลักอย่างหนึ่งที่สำคัญคือหลักของเหตุผล และจะต้องขัดเกลาตลอดเวลา มิฉะนั้นจะมีวิชาความรู้เท่าไรก็ตาม ก็ไม่สามารถนำไปเป็นประโยชน์แก่ตัวแก่ส่วนรวมได้ หลักของเหตุผลมีหลักการว่า ถ้ามีสิ่งใดที่เราต้องเผชิญ ต้องพบ ต้องมีเหตุผลทั้งสิ้น คำนี้มีสองคำ เหตุคือต้นของสิ่งที่เราเผชิญและผลเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นแก่เรา ถ้าเราเผชิญสิ่งใดและเราพิจารณาด้วยเหตุผล ต่อไปเราก็จะเผชิญสิ่งที่ถูกต้อง”

พระบรมราโชวาทพระราชทานวันที่ 26 มิถุนายน 2519

“ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นอยู่แก่เราในวันนี้ ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่องนั้นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล และผลที่เกิดขึ้น จะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่น ๆ เนื่องกันอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้นที่พูดกันว่า ให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ให้พิจารณาการกระทำหรือกรรมของตนให้ดีนั่นเอง คนเราโดยมากมักนึกว่า อนาคตจะเป็นอย่างไร เราทราบไม่ได้แต่ที่จริง เราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน เพราะอนาคตก็คือ ผลของการกระทำในปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันทำดี อนาคตก็ไม่ควรจะตกต่ำ ฉะนั้น เมื่อกระทำการใด ๆ ควรจะได้นึกว่าการนั้นจะมีผลสืบไปในอนาคต จักได้มีสติ กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง ทั้งควรจะสำนึกตระหนักด้วยว่า การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้น นับว่าสำคัญที่สุด จะต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบและถ่องแท้ทุกครั้งไป มิฉะนั้นผลที่เกิดขึ้นอาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมากที่สุดก็เป็นได้”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2519

“เหตุและผลนี้เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน และบางทีก็ซับซ้อนมาก ยากที่จะมองเห็นได้ ถ้าไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบจริง ๆ เพราะฉะนั้น จึงใคร่จะปรารภถึงหลักสำคัญ สำหรับการคิดพิจารณาหาเหตุและผลไว้สักสองประการ ประการแรก ขอให้เข้าใจว่าผลทุกอย่าง ต้องมาจากเหตุ เมื่อมีเหตุแล้วต้องเกิดผล และผลที่สำคัญ ๆ ที่เป็นผลรวบยอด ย่อมเป็นผลที่เกิดจากเหตุและผลอื่น ๆ ที่มีต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับ หลายชั้นหลายตอน จึงจำเป็นต้องระวังจับเหตุจับผลให้ได้โดยถูกต้องทุกชั้นตอน ไม่ให้สับสน อีกประการหนึ่งเหตุที่จะให้ผลอย่างไรอย่างหนึ่งเกิดขึ้นนั้น ปกติจะเห็นว่าหลายเหตุ เหตุทั้งหลายนี้ จำแนกออกได้เป็นสองประเภทคือเหตุต่าง ๆ ที่อยู่นอกตัว ประเภทหนึ่ง กับเหตุที่อยู่ในตัว ที่เป็นการกระทำของตัว จัดเป็นเหตุภายในอีกประเภทหนึ่งขอให้พิจารณาทบทวนดูให้ดี จะเห็นว่า เหตุภายนอกทั้งหมดนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ เหตุแท้จริง อยู่ที่เหตุภายในคือการกระทำของตนเองเพราะฉะนั้น ผู้ซึ่งปรารถนาสำเร็จในชีวิตในการงานอีกมากมายในกาลข้างหน้า จึงควรอย่างยิ่งที่จะเพ่งเล็งในเหตุภายใน คือการกระทำของตนเองเป็นสำคัญแล้วเร่งกระทำเหตุที่สำคัญนั้นให้ถูกต้องครบถ้วน ผลสำเร็จที่มุ่งหมายไว้ในอนาคตจึงจะมาถึงมือท่านได้”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2519

“เมื่อรู้จักพิจารณาการกระทำของตนด้วยหลักเหตุและผลดังกล่าวมาแล้ว การกระทำก็น่าจะไม่มีผิดพลาดอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะธรรมชาติทุกคนย่อมมีอคติได้ อคตินั้นเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มองไม่เห็นทาง เพราะลำเอียงเข้าข้างตัว ด้วยอำนาจความรักบ้าง ความชิงช้า ความหลงใหลบ้าง เมื่อเกิดอคติแล้วก็จะทำให้สับสนในเหตุและผล ไม่ทำตามเหตุผล และเมื่อไม่ทำตามเหตุผล ความผิดพลาดก็ต้องเกิดขึ้น นอกจากนั้นทุกคนย่อมจะต้องใช้ความเพียรพยายามในการพิจารณาหาเหตุหาผล โดยไม่ยอมท้อถอยอยู่ตลอดเวลาด้วย ดังนั้น การที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตัวเองกระทำ การงานใด ๆ จะต้องทำความคิดจิตใจของตนเองให้เที่ยงตรง พ้นจากอำนาจอคติเสียเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงนำความคิดที่เที่ยงตรงนั้นมาพิจารณาการกระทำของตนเอง ด้วยหลักเหตุผลให้ถูกต้องและด้วยความเพียรพยายามอันไม่ขาดสาย ความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า และอนาคตที่แจ่มใส จึงจะมาถึงท่านได้สมตามที่ตั้งใจปรารถนา”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2519

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงย้ำอย่างชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่ใช้หลักเหตุผลเพื่อนำไปสู่การกระทำที่ดี จะเห็นว่าทรงเน้นที่การกระทำของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งก็คือทำเหตุภายในให้ถูกต้องครบถ้วนที่ออกมาจะมีประสิทธิผล มีประโยชน์และมีความสุข ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขอย้ำว่า เป็นทั้งเศรษฐกิจ หรือความประพฤติที่ทำอะไรให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือเกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมาคือสิ่งที่ติดตามเหตุ การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มีความสุข”

พระราชดำรัสเองในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2513 ความสุขซึ่งเป็นผลจากการกระทำนี้ ต้องไม่มาจากการเบียดเบียนผู้อื่นและส่วนรวม เพราะหากส่วนรวมได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อน ก็ย่อมจะส่งผลกระทบกลับมายังตนเอง ทำให้ได้รับความเดือดร้อนไปด้วยในที่สุด ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยความสะดวกถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย ตรงกันข้ามกับความเจริญอย่างเท็จเทียมที่เกิดขึ้นมาด้วย ความประพฤติไม่เป็นธรรมของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นการทำลายล้าง เพราะให้โทษบ่อนเบียนทำลายผู้อื่นและส่วนรวม การบ่อนเบียนทำลายนั้น ที่สุดก็จะกลับมาทำลายตน ด้วยเหตุที่เมื่อส่วนรวมถูกทำลายเสียแล้ว ตนเองก็จะยืนตัวอยู่ไม่ได้จะต้องล่มจมลงไปเหมือนกัน”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2519

สิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ความคิดและความต้องการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ก็คือการยึดเหตุผลและความถูกต้อง ปรับความคิดความต้องการจากสิ่งที่เป็นคุณค่าเทียม ซึ่งเกิดขึ้นจากความวิปริตผันผวนของสังคม และไม่คงทนยั่งยืน ให้กลับไปสู่การยอมรับนับถือคุณค่าแท้ตามธรรมชาติเดิมของสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความดีงามและสังคมจะได้เข้าสู่เขารอยดีขึ้นเป็นลำดับดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า

“การรักษาคุณค่าและความสำเร็จของสิ่งที่ดีงามนั้นในทุกวันนี้ มักเห็นกันว่าเป็นสิ่งเกินวิสัยที่จะทำเพราะสภาพชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งความคิดความต้องการของคนเปลี่ยนไปจากเดิมมาก สิ่งที่เคยรับนับถือ ก็ละเลยกันเสียโดยมาก เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องขบคิดและแก้ไข สังคมของเรานั้นถึงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ยังคงต้องอาศัยเหตุผลเป็นรากฐานและเป็นหลักการ

ความคิดความต้องการหรือความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีได้เป็นไปตามเหตุผล จะหนักแน่นยิ่งกว่าสิ่งที่เกิดจากเหตุผลความถูกต้องไม่ได้ และจะคงทนถาวรอยู่ตลอดไปไม่ได้”

พระบรมราชาวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร
เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2514

กล่าวโดยรวมแล้ว ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น คำแปลในภาษาอังกฤษของคุณลักษณะความมีเหตุผลนี้ น่าจะตรงกับคำว่า Cause and Effect ซึ่งเป็นการพิจารณาเลือกเส้นทางการดำเนินงานโดยคำนึงถึงเหตุและปัจจัยทั้งหมด ส่งผลเป็นการกระทำที่ถูกต้องดีงาม ตามหลักของเหตุและผล

การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

วิกฤติการณ์มักเกิดจากความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีอาจรับมือได้อย่างทันท่วงที หรือมิได้มีการเตรียมพร้อมที่จะรับผลกระทบนั้นล่วงหน้า จนก่อให้เกิดความเสียหายทางใดทางหนึ่งในช่วงปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยกำลังประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจจนลุกลามไปทั่วทั้งภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราชาวาทที่เกี่ยวข้องกับการรับมือกับวิกฤติการณ์และการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นเรื่องของการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ผ่านทางหลายตัวอย่าง ดังนี้

“วิกฤติการณ์เกิดขึ้นมาอย่างไร เราเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ และเราก็ได้ชื่อว่า กำลังก้าวหน้าไปสู่เมืองที่เป็นมหาอำนาจทางการค้า ทำไมเกิดมีวิกฤติการณ์ ความจริงวิกฤติการณ์นี้เห็นได้มานานแล้ว สิบกว่าปีมาแล้ว แต่ไม่รู้ตัว เมื่อ 40 กว่าปี มีผู้หนึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยมาขอเงิน ที่จริงก็ได้เคยให้เงินเขาเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่เรื่อย ๆ เขาบอกไม่พอ เขาก็ขอยืมเงิน ขอกู้เงิน เมื่อเขาขอเงิน ก็บอกว่า เอ้า ให้ แต่ขอให้เขาทำบัญชี บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย รายรับก็คือเงินเดือนของเขา ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย และเงินอุดหนุนเขาส่วนรายจ่าย ก็เป็นของที่ใช้ในครอบครัว แต่มีสิ่งหนึ่งที่ครั้งนั้นไม่เข้าใจ ไม่เคยเห็น คือไม่เคยทราบ มีรายการหนึ่ง บอกว่าค่าแชร์ แล้วอีกตอนหนึ่ง ก็มีค่าแชร์อีก ความจริงแชร์นี้ไม่ใช่เฉพาะคนนี้เท่านั้น แต่มีทั่วไปทุกแห่ง ทั้งทางราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ก็มี ทุกบริษัท ทุกส่วน แม้จะเอกชนเขาก็มีแชร์ ได้บอกให้เขาเลิกแชร์ เลิกแล้วให้ทำบัญชีต่อไป ทีหลังเขาทำบัญชี เขาไม่ขาดทุนแล้ว เขาสามารถที่จะมีเงินพอใช้ เพราะบอกให้เขาทราบว่า มีเงินเดือนเท่าไร จะต้องใช้ภายในเงินเดือนของเขา การทำแชร์นี้

เท่ากับเป็นการกู้เงิน การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้มันไม่ดี อันนี้เป็นข้อสำคัญ เพราะว่า ถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ ไม่ต้องคิดหนี้ ไม่ต้องเคียดแค้น ไม่ต้องเสียเกียรติ

มีอีกรายหนึ่ง เขามาวันหนึ่ง เอาหัวเข็มขัดมาให้เราถามว่าหัวเข็มขัดนี้ เอามาให้ทำไม ในที่สุดก็ทราบว่าเขาขอเงินอันนี้ก็เป็นสิ่งที่ประหลาด เพราะว่า เขาไม่มีเงินใช้ ทำไมไปซื้อหัวเข็มขัด ซึ่งก็ราคาไม่ค่อยถูกนัก เอามาให้ ก็เลยบอกเขาว่าไม่ให้ไปหาเงินที่อื่น เพราะว่าทราบดีว่า ถ้าให้เขา เขาจะไม่มีเอามาใช้คืน เงินที่จะให้เขาก็มี แต่ถ้าให้เงินเขาแล้ว เขาก็เอาไปใช้อย่าง อีลุ่ยลุ่ยแฉก และไม่มีผลอย่างผู้ที่ขอกู้สำหรับทำอาชีพ จะกลายเป็นการทำให้คนยิ่งเสียหาย อันนี้เป็นสิ่งที่จะต้องสอนว่า กู้เงิน เงินนั้นจะต้องให้เกิดประโยชน์ มิใช่กู้สำหรับไปเล่น ไปทำอะไรที่ไม่เกิดประโยชน์”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2540

พระบรมราชโองการดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างพอมือพอกิน ให้มีเกียรติยืนด้วยตัวเอง ใช้จ่ายภายในกำลังของตัวเอง มิถุนิคุ้มกันด้วยการไม่สร้างหนี้ โดยเฉพาะหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ แต่ไม่ได้ห้ามมิให้มีหนี้ เพียงแต่ควรเป็นการกู้เงินที่ทำให้เกิดรายได้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ที่สมเหตุสมผล มิใช่การกู้เงินมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้ หรือใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยโดยไม่ประมาณตน เรียกว่าเป็นวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีทางหนึ่ง

“อีกเรื่องหนึ่ง คือ ไปทางชลบุรี ครั้งหนึ่ง นี้ก็หลายสิบปีมาแล้ว มีพ่อค้าคนหนึ่ง เขาบอกว่า เขาทำโรงงานสำหรับทำสับประรดกระป๋อง เขาลงทุนเป็นล้าน จำไม่ได้แล้วก็ล้าน เพื่อสร้างโรงงาน การลงทุนมากอย่างนั้น บอกให้เขาทราบว่า ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะว่าเคยทำโรงงานเล็ก ๆ ที่ทางภาคเหนือใช้เงินสามแสนบาท เพื่อที่จะเอาผลผลิตของชาวบ้านเขา มาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผล เป็นโรงงานเล็ก ๆ บอกว่า ที่เขาลงทุนเป็นล้าน รู้สึกว่าเสี่ยง เขาบอกว่า ต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุน ทำไปทำมา สับประรดที่อำเภอบ้านบึงทางชลบุรี ก็มีไม่พอ เมื่อมีไม่พอ ต้องไปสั่งสับประรดมาจากปราณบุรี สับประรดจากปราณบุรีต้องขนส่งมา ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม อย่างนี้ ก็แสดงให้เห็นว่า ทำโครงการอะไร ก็จะต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่า ทัศนภาพ หรือกับสิ่งแวดล้อม

ยังมีอีกรายการหนึ่ง ที่ลำพูน มีการตั้งโรงงานสำหรับแช่แข็งผลผลิตของชาวไร่ ได้ไปเยี่ยม เขาบอกว่า ข้าวโพดที่เขาใช้สำหรับแช่แข็ง คุณภาพไม่ค่อยดี ก็เลยซื้อในราคาแพงไม่ได้ ตอนนั้นก็ยังไม่ทราบว่า เขจะมีอันเป็นไปอย่างไร ก็บอกเขาว่า นี่น่าจะส่งเสริมด้านการเงินให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ให้ได้ข้าวโพดที่มีคุณภาพดีโรงงานจะเจริญ เขาบอกให้ไม่ได้ เพราะว่าคุณภาพไม่ดี อันนี้ก็เป็นปัญหาโลกแตก ถ้าไม่ให้ราคาดี หรือไม่สนับสนุนการเกษตรกรในการเพาะปลูก ก็จะไม่ได้รับประโยชน์ จะไม่ได้คุณภาพ จะได้ข้าวโพดที่พินหลอ ซึ่งเขาก็บอกว่าจะต้องทิ้ง เพราะว่า

เครื่องจักรของเขา ต้องมีข้าวโพดที่ขนาดเหมาะสม อย่างนี้โรงงานนั้น-ความจริง ไม่ได้แข่งเขาแต่นึกในใจว่า โรงงานนี้อยู่ไม่ได้ แล้วในที่สุดก็จริง ๆ ก็ล้มอาคารอะไรต่าง ๆ ก็ยังอยู่เดี๋ยวนี แต่ไม่มีใครเป็นเจ้าของเกาะอยู่”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2540

นอกจากที่กิจการจะต้องดำเนินอยู่ภายในกำลังของตัวเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมรอบข้างที่เหมาะสมเกื้อหนุน ก็คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อื่นก่อน เช่น การเอื้อเพื่อแก่ผู้ที่อยู่ในฐานะเจ้าของวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต ซึ่งในที่สุดก็จะส่งผลกลับมาอำนวยความสะดวกแก่กิจการของตน ทำให้กิจการอยู่รอดและเจริญเติบโต เป็นวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมให้ยืนอยู่ได้

“ทุกคนต่างมีหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำเฉพาะหน้าที่นั้น เพราะว่าถ้าคนใดทำหน้าที่เฉพาะของตัวเอง โดยไม่มองไม่ดูคนอื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้ เพราะเหตุว่างานทุกงานจะต้องพาดพิงกัน จะต้องเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้นแต่ละคนจะต้องรู้ถึงงานของผู้อื่นแล้วช่วยกันทำ”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2533

“ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ย่อมได้ประโยชน์แก่ส่วนของตัวเองด้วย ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัว เบียดเบียนส่วนรวม ย่อมบั่นทอนทำงานความมั่นคงของประเทศชาติ และที่สุดตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2512

“ทุกวันนี้สถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกและในบ้านเมืองของเราเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้มีความคิด ความเห็นและหลักการอย่างใหม่เกิดขึ้นมามาก การจัดวางหลักการวางระเบียบปฏิบัติในการบริหารและดำเนินการศึกษา จำต้องกระทำให้สอดคล้อง ให้ถูกให้เหมาะกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงมาด้วย เพื่อที่จะได้ก้าวหน้าไปในทางเจริญ”

พระบรมราโชวาทเนื่องในโอกาสที่คณะครูอาวุโสเข้าเฝ้าฯรับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและเงินช่วยเหลือประจำปี 2516

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2517

ตัวอย่างของพระราชดำรัสที่อัญเชิญข้างต้น สะท้อนถึงหลักคิดในการสร้างภูมิคุ้มกันที่เป็นขั้นตอน โดยในขั้นแรกเป็นการจัดการกับเหตุภายในตัว เช่น การไม่ก่อหนี้ที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ขึ้นต่อมาเป็นการจัดการกับเหตุภายนอกตัว เช่น การอุดหนุนทุนเงินแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรอบข้าง ซึ่งถือเป็นการปลูกสร้างภูมิคุ้มกันอย่างเป็น “ระบบ” ด้วยการรวบรวมและ

จัดการเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่เกิดความเสียหายจนถึงขั้นที่อยู่ไม่ได้

ระบบภูมิคุ้มกัน ยังหมายถึง การรวมองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การจัดกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างบูรณาการจนเกิดเป็นระบบภูมิคุ้มกันที่สามารถป้องกันผลกระทบจากภายนอกในหลายด้าน เช่น ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เป็นต้น

กล่าวโดยรวมแล้ว การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงการจัดองค์ประกอบของการดำเนินงาน ให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

เงื่อนไขสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 ประการ

1. เงื่อนไขความรู้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้ในวโรกาสต่าง ๆ ดังนี้

“ความรู้เป็นหลักของการทำงาน ผู้ที่จะทำงานอย่างใดจะต้องมีความรู้ คือ ช่วยใช้ความรู้สำหรับงาน มีความคิดสำหรับพิจารณาใช้ความรู้ให้ถูกต้องแล้ว ย่อมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดี หากที่จะผิดพลาด ความรู้กับความคิดจึงไม่ควรแยกจากกัน”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2508

ข้อพิจารณาซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรู้ที่เหมาะสมในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ความรอบรู้ทั้งในงานที่ทำและสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำทั้งหมดมีสติหรือความระลึกรู้ และมีปัญญา หรือความรู้ชัด ที่เกิดขึ้นจากความฉลาดสามารถคิดพิจารณาอย่างถูกต้องแยกแยะด้วยเหตุผล

“การสร้างความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่าง ทุกระดับ รวมทั้งความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนด้วยนั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบกันถึงสามส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ ความรู้และความชำนาญทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือเป็นเครื่องมือปฏิบัติงานแท้ ๆ ส่วนที่สอง คือ ความละเอียดถี่ถ้วนความตั้งใจ และความอุตสาหพยายาม ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้ทำการได้ไม่ผิดพลาดบกพร่องและสำเร็จลุล่วงได้ตลอด ไม่ทิ้งขว้างและวางเสียกลางคัน ส่วนที่สามนั้น ได้แก่ สติระลึกรู้ตัวและปัญญาความรู้ชัด หรือความเฉลียวฉลาดที่จะหยุดคิดพิจารณากิจที่จะทำ

คำที่จะพูดทุกอย่าง ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงตามกระบวนการของเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้
ดำเนินชีวิตและการวางไปในทางเจริญ”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่ 22 ธันวาคม 2520

ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในเงื่อนไขของความรู้ มีความหมายครอบคลุม
ทั้งความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานและหลักการของวิชาการต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ในแนวลึก และความรู้
ในข้อเท็จจริงแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งเป็นความรู้ในแนวกว้าง ที่จะทำให้
สามารถประกอบและส่งเสริมการปฏิบัติงานให้ได้ผลสมบูรณ์ ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทว่า

“ความรู้ที่ใช้ได้ผลนั้น ต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง แม่นยำ ชำนาญ นำมาใช้การได้
ทันทีและนอกจากความรู้ด้านลึก คือ วิชาการเฉพาะสาขาที่ศึกษามาโดยตรงแล้ว ความรู้ด้านกว้าง
คือ วิชาการอื่น ๆ ทั่วไป ย่อมเป็นปัจจัยประกอบส่งเสริมอีกส่วนหนึ่งด้วย”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ 24 มกราคม 2522

“นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถทางวิชาการตามที่ได้ศึกษามาแล้ว ยังจำเป็น
จะต้องมีความรอบรู้และความเข้าใจอันกระฉ่างและเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม
และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมด รวมทั้งระบบชีวิตของคนไทย อันได้แก่ ความ
เป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรม และความรู้สำนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จด้วยจึงจะทำงานให้บรรลุ
เป้าหมายได้”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วันที่ 19 มีนาคม 2522

องค์ประกอบต่อมาในเงื่อนไขของความรู้ ได้แก่ สติ หรือ ความระลึกรู้ ซึ่งเป็นเครื่อง
บังคับตนเองในการกระทำ การพูด หรือแม้แต่การคิดในเรื่องต่าง ๆ ว่าจะจะเป็นประโยชน์หรือมีผล
เสียหายหรือไม่อย่างไรในระยะยาว

“ความรู้สี่กระลึกได้ว่าอะไรเป็นอะไร หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “สติ” นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด
อย่างหนึ่งที่จะทำให้บุคคลหยุดคิดพิจารณาก่อนที่จะทำ จะพูด และแม้แต่จะคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า
สิ่งนั้นดีหรือชั่ว มีคุณประโยชน์หรือเสียหาย ควรกระทำหรือควรงดเว้นอย่างไร เมื่อยังคิดได้ ก็

ช่วยให้พิจารณา ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างละเอียดประณีต และสามารถถลั่นกรอง เอาสิ่งที่ไม่เป็นสาระ ไม่เป็นประโยชน์ออกได้หมด คงเหลือแต่เนื้อแท้ที่ถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งเป็นของควรคิด ควรพูด ควรทำแท้ ๆ”

พระบรมราชาบาทพระราชนานแก่มัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเชิญไปอ่านในการประชุมสามัญประจำปี ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2520 อีกร้อยประกอบในเงื่อนไขของความรู้ ได้แก่ ปัญญา หรือความรู้ชัด อันเกิดจากการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องแยกกายด้วยเหตุผล ทำให้เห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่าง ได้อย่างกระจ่างชัด เป็นความรู้แจ้งในงานและวิธีที่จะปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเที่ยงตรง

“ปัญญาแปลอย่างหนึ่งก็คือความรู้ทุกอย่างทั้งที่เล่าเรียน จดจำมา ที่พิจารณา ไคร่ครวญคิดเห็นขึ้นมา และที่ได้ฝึกฝนอบรมให้คล่องแคล่วชำนาญขึ้นมาในตัวเอง อีกอย่างหนึ่ง เมื่อมีความรู้ชัดเจนชำนาญในวิชาการต่าง ๆ ดังว่าจะยังผลให้เกิดความเฉลียวฉลาดขึ้นในตัวบุคคล แต่ประการสำคัญคือความรู้ที่ผนวกกับความเฉลียวฉลาดขึ้นในตัวบุคคล แต่ประการสำคัญคือความเฉลียวฉลาดขึ้นในตัวบุคคล แต่ประการสำคัญคือความรู้ที่ผนวกกับความเฉลียวฉลาดนั้น จะรวมกันเป็นความสามารถพิเศษขึ้น คือ ความรู้จริง รู้แจ้งชัด รู้ตลอดในสิ่งที่ได้มีโอกาสศึกษา ซึ่งจะเป็นผลต่อไปเป็นความรู้เท่าทัน ความคิดสุจริต ทฤษฎี และเจตนาของคนทั้งปวงที่สมาคม ด้วยกันเมื่อรู้เท่าทันแล้วก็จะเห็นแนวทางและวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นอุปสรรค ปัญหา และความเสื่อม ความล้มเหลวทั้งปวงได้แล้ว ดำเนินไปตามทางที่ถูกต้องเหมาะสมจนบรรลุ ความสำเร็จ”

พระบรมราชาบาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 14 กรกฎาคม 2521

“ปัญญา ความรู้ชัด ซึ่งเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินปัญหา และเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะต้องผ่านพบในการปฏิบัติงาน ความรู้ชัดนี้ หมายถึง ความรู้ที่กระจ่าง ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง เกิดขึ้นได้โดยอาศัยความรู้อันกว้างขวาง ที่ได้รู้ได้เห็นได้ศึกษา สังเกตมาแล้วเป็นเนื้อหาอาศัยสติ ความระลึกรู้ และความมีใจสงบตั้งมั่นในความเป็นกลาง ไม่หวั่นไหวด้วยอคติ เป็นพื้นฐานรองรับและเป็นเครื่องพิจารณากถลั่นกรอง สำเร็จเป็นความรู้ ความเห็นที่ชัดเจนถูกต้อง ทำให้สามารถวินิจฉัยชี้ชัดในกรณีทั้งปวงได้แม่นยำถูกต้อง ผู้มีกำลัง ปัญญาจึงรู้จริงหมดทุกอย่าง และสามารถปฏิบัติบริหารให้สำเร็จเรียบร้อยได้โดยยุติธรรมถูกต้อง”

พระบรมราชาบาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง
วันที่ 12 ธันวาคม 2522

จากพระบรมราโชวาทข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่า มีความรู้ประกอบกันสามส่วนด้วยกัน ส่วนที่หนึ่ง คือ ความรู้อันกว้างขวาง หรือเรียกว่าเป็น ความรู้ที่ไม่จำกัดเพียงความรู้ความสามารถทางวิชาการตามที่ได้ศึกษามา แต่ยังรวมถึงความรู้และความเข้าใจอันกระจ่างและเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมด ส่วนที่สอง คือ สติ หรือความระลึกรู้ซึ่งเป็นเครื่องพิจารณาถ่วงท่วงก่อนที่จะทำ จะพูด หรือแม้แต่จะคิดในเรื่องต่าง ๆ ว่าก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลเสียหาย ควรกระทำหรือควรงดเว้น และส่วนที่สาม คือ ปัญญา หรือความรู้ชัด อันเกิดจากการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องแยกคายด้วยเหตุผล ทำให้เห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด เป็นความรู้แจ้งในงานและวิธีที่จะปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเที่ยงตรง

กล่าวโดยรวมแล้ว เจเนอไซของความรู้ หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความระลึกรู้ (สติ) คือ การยังคิดพิจารณาและรู้ทันสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง

2. เจเนอไซคุณธรรม

พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องของคุณธรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องของความรู้ มีใจความสำคัญดังนี้

“การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเหมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้ขบวนการดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการที่จะประกอบกิจการงานเพื่อตนเพื่อส่วนรวมต่อไป ขอให้ทุกคนสำนึกไว้เป็นนิตย์โดยตระหนักว่า การงาน สังคมและบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหาร ดำเนินการย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ตามขาดบุคคลผู้มีความรู้คุณธรรมความสุจริตแล้วจะดำรงอยู่มิได้เลย”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่ 8 กรกฎาคม 2520

องค์ประกอบของคุณธรรมประการแรก คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นเครื่องกำกับทิศทางของการใช้วิชาความรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

“ข้าพเจ้าใคร่ขอให้ท่านทั้งหลายจงมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพราะคุณธรรมอันนี้เป็นมูลฐานอันสำคัญที่จะยังความเจริญและความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีกลมเกลียว ความซื่อสัตย์ที่ว่านี้ หมายถึง ความสุจริตซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่เอารัดเอาเปรียบ”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่ 23 พฤษภาคม 2496

องค์ประกอบต่อมาคือ ความอดทน มีความเพียร ประกอบการทำงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง เป็นความเพียรที่มีลักษณะกล้าแข็งไม่ขาดสาย มีความหนักแน่น อดทนไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป

“คนเราจะแสวงหาแต่วิชาการฝ่ายเดียวไม่ได้ ผู้มีวิชาการจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเองนอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำคนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ที่สำคัญได้แก่ ความรู้จักผิดชอบชั่วดี ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ความไม่มั่งง่ายหยายคาย กับอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญเป็นพิเศษ คือ ความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทุกอย่างด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง คุณสมบัติเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันที่ 22 มิถุนายน 2520

“ท่านทั้งหลายจะต้องอาศัยวิชาความรู้ที่กว้างขวางถูกต้อง และแม่นยำชำนาญอยู่ตลอดเวลา ทั้งต้องมีความอดุสาหพยายาม มีสติความระลึกตัว มีความสังเกตพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ยิ่งกว่านั้น ทุกคนยังต้องมีคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวเป็นพิเศษในโอกาสนี้ คือ ความหนักแน่นอดทน ไม่ยอมตัวให้วู่วามไปตามเหตุการณ์ตามอคติ ตามอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ความหนักแน่นอดทนช่วยให้เกิดการยั้งคิด และธรรมดาคณเราเมื่อมีการยั้งคิด ย่อมมีโอกาสพิจารณาทบทวนเรื่องต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อคิดทบทวนดีแล้ว ก็จะเห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด คือ เห็นและทราบชัดในสิ่งที่เป็นตัวปัญหา

พร้อมทั้งรู้ทางและวิธีการที่จะคิดจะปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นโดยตลอด จึงสามารถทำงานได้โดยราบรื่นไม่หลงทาง ไม่เสียเวลา ไม่ผิดพลาด หากแต่มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสมบูรณ์”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตสงขลา วันที่ 12 ธันวาคม 2522

“ความเพียรที่ถูกต้องเป็นธรรมและพึงประสงค์นั้น คือ ความเพียรที่จะกำจัดความเลื่อมให้หมดไป และระวังป้องกันมิให้เกิดขึ้นใหม่ อย่างหนึ่ง กับความเพียรที่จะสร้างสรรค์ความดี ความเจริญให้บังเกิดขึ้น และระวังรักษามิให้เสื่อมสิ้นไป อย่างหนึ่ง ความเพียรทั้งสองประการนี้เป็นอุปการะอย่างสำคัญต่อการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ถ้าทุกคนในชาติจะได้ ตั้งตน ตั้งใจ อยู่ในความเพียรดังกล่าว ประโยชน์และความสุขก็จะบังเกิดขึ้นพร้อม ทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม”

พระราชดำรัสในการเสด็จออกมหาสมาคม เนื่องในงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษก
ทรงครองราชย์ 50 ปี วันที่ 9 มิถุนายน 2539

ความซื่อสัตย์สุจริต และความมุ่งมั่น อดทน มีความเพียร จะเกิดขึ้นและยั่งยืนอยู่ได้ ด้วยการมีสติและปัญญา กล่าวคือ มีสติรู้ตัวมีปัญญารู้ชัดในคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต และการสร้างสรรค์และความพึงพอใจในการคิดดี พูดดี และทำดี และความมั่นใจ ความพึงพอใจนั้น ก็จะอุดหนุนประคองความซื่อสัตย์สุจริตและความอดทนมีความเพียรที่จะทำดีให้คงอยู่ได้ตลอดไป ไม่เสื่อมถอย

อีกองค์ประกอบหนึ่งในเงื่อนไขคุณธรรม คือ ความรอบคอบระมัดระวัง ที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ให้กระจ่างแจ้งในทุกแง่มุมก่อนที่จะจัดการให้ถูกจุด ถูกขั้นตอน ถูกเหตุผล

“แบบแผนและหลักเกณฑ์นั้น ย่อมต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน และเหตุผลที่จะทำให้พื้นฐานมั่นคงไม่สั่นสะเทือนได้ ก็ต้องเป็นเหตุผลความจริงแท้ ที่ได้พิสูจน์ให้เห็นจริงแล้วด้วยความละเอียดรอบคอบ ปราศจากความลำเอียงและความหลงผิดตามอารมณ์”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 16 กรกฎาคม 2520

“การทำงานให้สำเร็จผลแน่นอนและสมบูรณ์ตามเป้าหมายนั้น จะต้องใช้ความรู้ความสามารถพร้อมทั้งคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ ในตัวบุคคลหลายประการ เช่น ความตั้งใจที่มั่นคง ความคิดสร้างสรรค์ ความอุตสาหพยายาม ความรับผิดชอบ ความรอบคอบระมัดระวัง ตลอดจนความสุจริตเป็นธรรมนำมาปฏิบัติงานโดยพร้อมสรรพ และโดยเต็มกำลังอย่างสม่ำเสมอ”

พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันที่ 19 กรกฎาคม 2528

หลักการในการปฏิบัติงานใด ๆ จำต้องมีเหตุผลจริงแท้รองรับโดยอาศัยความรอบคอบ ระมัดระวังเป็นเครื่องพิจารณาถ่วงถ่วงความรอบคอบระมัดระวังจึงเป็นคุณธรรมที่คอยสนับสนุน การใช้ปัญญาหรือความรู้ความคิดที่ปราศจากอคติและกิเลสครอบงำ เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลที่ ถูกต้อง

จากพระบรมราโชวาทข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากความรู้ที่จะทำงานให้ สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา ซึ่งเปรียบเหมือนเครื่องยนต์ส่งให้พาหนะเคลื่อนที่ ยังต้องประกอบไปด้วยคุณธรรมในตัวบุคคล ซึ่งเปรียบเหมือนพวงมาลัยคอยบังคับทิศทางให้ไปถึงจุดหมาย ที่พึงประสงค์ อันได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน มีความเพียร และความรอบคอบ ระมัดระวัง เป็นสำคัญ

กล่าวโดยรวมแล้ว เงื่อนไขของคุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำที่ตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอาเปรียบ ความอดทน มีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไปจนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความเผอเรอและพลั้งพลาด (สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2550)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม การมีความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้ทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร ความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเท่าทันในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังมีผู้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้

สรินญา อติแพทย์ (2551: 106) ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ คณะทำงานแผนชีวิตชุมชน กรณีศึกษาชุมชนขยายผลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านร่างกายและจิตใจ และด้านสังคม

พิกุลทอง เกษมสันต์และคณะ(2546: 103) ศึกษาทักษะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เฉพาะกรณีที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในโครงการรวมน้ำใจ ถวายในหลวง พบว่า ความรู้ตามแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544: 71) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ เนื่องจากเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ที่จะต้องดำเนินการอย่างไร ปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่มีความถูกต้องและเกิดประโยชน์ต่อตนเองสูงสุด

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้และยึดเป็นรูปแบบแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนั้นการที่คนในชาติจะมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือการที่บุคคลจะต้องมีความรู้ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้นำครอบครัวมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา แม้ว่าในภาพรวมจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เห็นเป็นรูปธรรมหลายประการ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสะดวกสบายขึ้น ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นถนน ไฟฟ้า ประปา และด้านการสาธารณสุข เป็นต้น แต่ก็ยังมีปัญหาต่างๆอีกมากมาย เช่นปัญหาความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางสังคม ปัญหาการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจน ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น กระบวนการที่มีความสำคัญประการหนึ่ง คือการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำกิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนามีความเหมาะสมมากขึ้น (ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ 2546 : 192)

3.1 แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุม การใช้ และกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการ

มีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ และเป้าหมายในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบัน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนา กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่นต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (จรัญญา วงษ์พรหม 2536: 20)

กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี ฯลฯ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการค้นคว้าปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2526: 10)

บัณฑุร อ่อนดำ (อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ 2538: 13) การถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ปธาน สุวรรณมงคล (2527: 82) กล่าวถึงลักษณะในการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์

กรณีการ ชมดี (2524 : 11 – 13) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาข้างต้นดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมชักชวน
7. การมีส่วนร่วมบริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

นอกจากนี้ยังพบข้อสังเกตว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในลักษณะของการใช้แรงงาน การร่วมออกเงินมากกว่าการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เป็นประโยชน์ ดังที่ จินตนา ทองรอด (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ 2546 : 207) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในโครงการข่าวน้ำฝนในเขตเกษตรล้ำหลังของชวอนา : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านหนองเส้า ต.แม่เปา กิ่ง อ.พญาเม็งราย จ. เชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งสามารถจัดลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ร่วมในการสละเงิน
2. ร่วมสละแรงงาน

3. ร่วมในการเข้าประชุม
4. ร่วมสละวัสดุอุปกรณ์
5. ร่วมในการวางแผน
6. ร่วมแสดงความคิดเห็น
7. ร่วมชักชวนชาวบ้าน
8. ร่วมรับผิดชอบ หรือ ควบคุมการดำเนินการ
9. ร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม เป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน กล่าวคือ การที่สมาชิกทุกคนในชุมชนมีความสามารถ มีโอกาสสื่อความหมาย และเข้าใจข้อมูล เหตุผลได้ดี ก็จะทำให้ชุมชนนั้นๆ สามารถแยกแยะความต้องการและพัฒนาความสนใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การร่วมดำเนินการ หรือกิจกรรมใดๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วม จึงเป็นการพัฒนาวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการถูกกระตุ้นจากภายนอก การพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมในกระบวนการคิด และตัดสินใจอนาคต (อรพินทร์ สฟโชคชัย 2538: 2-3)

ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในส่วนของยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นยุทธศาสตร์ที่มาจากประสบการณ์ที่ได้จากการสรุปบทเรียนการทำงานในระดับพื้นที่ ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม จากประสบการณ์ในการทำงานตามโครงการพัฒนาที่สูงไทย – เยอรมัน ของ นเรศ สงเคราะห์สุข (2541: 113-114) ได้สรุปประสบการณ์การทำงานที่ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้านด้วยกัน คือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

การจัดทัศนศึกษาดูงาน และการเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวคิด และประสบการณ์

การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ การลงมือปฏิบัติจริง การถอดประสบการณ์ และสรุปบทเรียนจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาผู้นำและเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้หรือความสามารถที่มีอยู่ จะช่วยให้ผู้นำสามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำ ทั้งภายในชุมชนเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างและชัดเจนขึ้น

สนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและการจัดองค์กรร่วมกัน

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึก และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และการให้อำนาจแก่ประชาชน ให้มีความสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่ยากจน หรือผู้ที่เสียเปรียบในชุมชน มีพื้นฐานคือกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการกลุ่ม ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการพัฒนาระดับปัจเจก เพื่อให้ชาวบ้านมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การตัดสินใจแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นชาวบ้านจะรวมกลุ่มกัน เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน และมีการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เป็นเครือข่าย เพื่อแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น ซึ่งทำให้มีพลังในการต่อรองมากยิ่งขึ้น ในทุกระดับของการพัฒนาองค์กร จะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้นำ และเครือข่าย โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดทำศนศึกษา ดูงาน การจัดฝึกอบรม การลงมือปฏิบัติและการสรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่อง

ในงานวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะของการแสดงออกของผู้นำครอบครัวในบทบาทการสังเกต การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือได้ดูตัวอย่างจากบุคคลเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการได้ไปศึกษาดูงาน เห็นตัวอย่างการปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง ครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง และบุคคลเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง หรืออาจจะเป็นกรณีโครงการในพระราชดำริ

จังหวัดนครปฐมได้กำหนดให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ โดยกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนใน 3 ประเด็นหลัก คือ การสร้างพื้นฐานความรู้ให้เข้าใจตรงกัน ด้วยฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน การสร้างศูนย์การเรียนรู้และการบูรณาการการพัฒนา ทั้งคน แผนงาน โครงการและพื้นที่ โดยมี “ทีมตำบล” เป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนในพื้นที่ (ปรีชา บุตรศรี 2550: 1)

นโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม (ปรีชา บุตรศรี 2550: 12)

1. การสร้างพื้นฐานความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 4 ฐาน สู่เศรษฐกิจพอเพียง

ฐานที่ 1 “เรียนรู้ตนเอง” ค้นหาสาเหตุแห่งความยากจน (ทำไมถึงยากจน จนเพราะอะไร)

การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อช่วยวิเคราะห์เหตุแห่งความยากจน ทำอย่างไรให้ชีวิตประสบความสำเร็จโดยใช้บันได 9 ขั้น ได้แก่

1. วางแผนดี
2. มีความขยัน
3. หมั่นหาความรู้
4. ซุกุณธรรม
5. นำครอบครัว
6. ไม่มั่วสุม
7. คุมรายจ่าย
8. ได้เก็บออม
9. พร้อมร่วมใจ

ฐานที่ 2 “เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและประโยชน์ที่ได้รับ” เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เรียนรู้กิจกรรมที่ลดรายจ่าย เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิต การทำน้ายาล้างจาน

เรียนรู้กิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น เลี้ยงปลาสวยงาม เพาะเห็ด เลี้ยงสัตว์ OTOP เมนูอาชีพด้านต่าง ๆ ที่แสดงถึงต้นทุนและกำไร เพื่อให้เลือกไปใช้ปฏิบัติได้จริง

ฐานที่ 3 “เรียนรู้สถาบันการเงินและแหล่งทุน” ให้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินเพื่อให้สามารถแปลงสินทรัพย์เป็นทุน หรือกู้เงินไปลงทุนได้

เน้นให้ประชาชนเรียนรู้การประหยัดและออม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และพัฒนา เป็น สถาบันการเงินชุมชน เพื่อเป็นแหล่งทุนของชุมชน

ฐานที่ 4 “เรียนรู้กระบวนการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน”

จุดประกายความคิดในการแก้ไขปัญหาของตนเองด้วยการตั้งปณิธานชีวิต เช่น จะ ขยัน จะเลิกอบายมุข เป็นต้น

ทำแผนชีวิตของตนเอง เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของครอบครัว

กรณียังไม่มีแผนชุมชน ก็ต้องร่วมกันทำแผนชุมชนขึ้นมา

กรณีมีแผนชุมชนแล้ว ก็ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามแผนชุมชน โดยการขอรับการ สนับสนุนจากอบต. หรือส่วนราชการ

การเตรียมแผนงาน/โครงการในแผนชุมชนเพื่อรองรับงบประมาณตามยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุข

2. กำหนดต้นแบบเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่จริงในชุมชน

ค้นหาบุคคลต้นแบบที่เป็นประชาชนชาวบ้านรวมถึงผู้นำชุมชนต้นแบบ (เป็นบุคคลที่ ขยัน ประหยัด รู้จักออม มีคุณธรรม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข)

ครอบครัวต้นแบบที่ใช้ทฤษฎีใหม่ในการดำรงชีวิต

หมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบที่มีกิจกรรมรวมกลุ่มอาชีพเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของ ชุมชน มีความเข้มแข็งด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน

3. การบูรณาการพัฒนา

บูรณาการคน เพื่อเป็น “ทีมตำบล”

บูรณาการแผนงาน/โครงการของทุกกระทรวง กรม ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสนับสนุน การดำเนินงาน

ยึดพื้นที่ตำบล/หมู่บ้านเป้าหมายเป็นหลัก

3.2 ผลการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัด นครปฐม

อำเภอเมืองนครปฐมได้ตอบรับสนองนโยบายในการขับเคลื่อนขับเคลื่อนปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม โดยสรุปผลการดำเนินงาน โครงการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง (พพพ.) จำนวน 170 โครงการ งบประมาณ 43,250,000 บาท

2. มอบให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ กำหนดเป้าหมายขับเคลื่อนขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 126 หมู่บ้าน ดำเนินการดังนี้

2.1 จัดเวทีประชาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเกษตรศาสตร์จังหวัดนครปฐม ปี2550 จำนวน 24 ตำบล 91 หมู่บ้านฯละ 1,000 บาท ปี2550 ผลดำเนินการ ได้จัดเวทีฯแล้ว จำนวน 91 หมู่บ้าน เสร็จตามโครงการ

2.2 มีการคัดเลือกครอบครัวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 หลังคาเรือน ได้แก่ หมู่3 ตำบลพระประโทน หมู่9 ตำบลคอนยายหอม และหมู่8 ตำบลบางแฉม รวม 3 แห่งฯละ 5 ครัวเรือน ซึ่งดำเนินการเสร็จตามเป้าหมาย

2.3 ได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการจำนวน 16 หมู่บ้านฯละ 1,000 บาท ดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกของแกนนำ เครือข่ายองค์กรภาคเอกชน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” จุดละ 1,000 บาท ประกอบด้วย การสาธิตทำน้ายาล้างจาน อาชีพทำขนม กุยช่าย ทำไข่เค็ม ทำพวงหรีด ทำแชมพูสระผม ดำเนินการเสร็จแล้ว 16 หมู่บ้าน

3. ดำเนินการตามโครงการเพิ่มรายได้ ดังนี้

3.1 ส่งเสริมอาชีพเสริม เช่น อาชีพนวดแผนไทย อบรมการทำขนมอบต่างๆ ฝึกปลอดสารพิษ ปุ๋ยชีวภาพ

3.2 ส่งเสริมผู้ประกอบการ OTOP ที่ขึ้นทะเบียนกับอำเภอ จำนวน 239 ผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ จัดหาตลาดให้จำหน่าย

3.3 ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น วิทยาลัยสารพัดช่าง การศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน ด้านการประกอบอาชีพ ทำขนม ช่างซ่อมแอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม 2550 : 4)

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

บุคคลที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม ย่อมได้รับความรู้ รวมทั้งยังอาจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้ร่วมอบรม ส่งผลให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่จากเดิม ดังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การอบรมกับการแสดงพฤติกรรมไว้ดังนี้

ภาวดี ศรีมุกดา (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ

ศึกษาระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 3) เพื่อการแสวงหาแนวทางการปรับปรุงหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีค่าอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกตัวชี้วัด 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น

กังสดาล อยู่เย็น (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพลวัตชุมชนบ้านเปรี๊ตในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาพัฒนาการชุมชนด้านเศรษฐกิจ ศึกษาลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงที่มีในชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านเปรี๊ตใน อำเภอเมือง จังหวัดตราด ทั้งนี้พบว่าปัจจัยที่มีต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้นำชุมชน กระบวนการเรียนรู้ กลุ่ม ชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน สังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาระหนี้สิน หน่วยงานนอกชุมชน นอกจากนี้มีข้อเสนอให้พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และหน่วยงานในชุมชน ให้มีความรู้ วิสัยทัศน์ แนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานชุมชนมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และคำนึงถึงฐานทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาวรรณกรรม แนวคิดการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ นั้นมีหลายลักษณะ หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การสังเกต การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือได้ดูตัวอย่างจากบุคคลเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการได้ไปทัศนศึกษาดูงาน สังคมประสบการณ์ตรง รวมทั้งได้มีโอกาสร่วมกันคิด ค้นหาปัญหาของชุมชน วางแผนการดำเนินงาน จนกระทั่งลงมือปฏิบัติจริง และประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ล้วนแล้วแต่จะเป็นแนวทางให้ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

4. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อมวลชน

4.1 แนวคิดและทฤษฎีสื่อสารมวลชน

สื่อมวลชนถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อการนำเสนอต่อสาธารณชน สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของสังคม โดยเฉพาะสังคมสมัยใหม่ที่บุคคลในสังคมมีความหลากหลายในทุกๆ ด้านทำให้การใช้สื่อมวลชนมีหลากหลายรูปแบบตามไปด้วย ความสำคัญของสื่อมวลชนมีทั้งที่เป็นแหล่งข่าวที่ทรงพลัง มีอิทธิพล สามารถควบคุมและเสนอสิ่งใหม่ให้กับสังคมได้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนเสนอทำให้สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ได้อาศัยเป็นแนวทางในการดำเนินงาน สื่อมวลชนสามารถรักษาและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมได้ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเป็นสื่อที่มุ่งเน้นให้ความบันเทิงที่ใหญ่ที่สุด เป็นผลให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นกำไรอย่างไม่มีขีดจำกัดอีกด้วย

คำว่า สื่อมวลชนนั้น เป็นคำผสม 2 คำ คือ การสื่อสาร และ มวลชน การสื่อสาร (Communication) มาจากรากศัพท์ที่ภาษาละติน คือ Communis ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Common แปลว่า เหมือนกัน ร่วมกัน หรือคล้ายคลึงกัน การสื่อสารจึงหมายถึง กระบวนการติดต่อส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ตลอดจนท่าที ความรู้สึกต่าง ๆ ระหว่างบุคคล ซึ่งจะต้องมีทั้งผู้สื่อสาร ตัวสาร และผู้รับสารด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้ถ้อยคำ กริยาท่าทางหรือเครื่องหมาย อันเป็นสัญลักษณ์ของข่าวสาร มนุษย์สื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในความหมายของสารที่ตรงกัน สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534:110, อ้างถึงใน ขวลิขิต เลิศศักดิ์วิมาน 2541 : 30) ส่วนคำว่า “มวลชน” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Mass หมายถึง บุคคลจำนวนมากที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน และปฏิบัติอย่างเดียวกันด้วยการตัดสินใจของตนเอง และด้วยการเลือกปฏิบัติด้วยตนเอง เราไม่สามารถทราบได้ว่า มวลชนนั้นเป็นใคร อยู่ที่ไหน และกำลังทำอะไรอยู่ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงษ์ประพันธ์ (2504 : 20-27, อ้างถึงใน ขวลิขิต เลิศศักดิ์วิมาน 2541 : 35)

ความหมายของสื่อสารมวลชน

กาญจนา แก้วเทพ (2543 : 43, อ้างถึงใน อรรถพล โคตรสินธุ์ 2544 : 9) โดยหลักการนิยามว่าการสื่อสารมวลชนคืออะไร แต่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะใหม่ ๆ กว้าง ๆ (New Attribute) ของสื่อมวลชนที่ว่า ควรจะมีคุณสมบัติเหล่านี้คือเป็นแหล่งพลังงานอำนาจ (Power Resource) เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการควบคุมและถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ ของสังคม

1. เป็นแหล่งอำนาจ (Power Resource) เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการควบคุมและถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ ของสังคม
2. เป็นปริภูมิ (Location) ของชีวิตสาธารณะทั้งระดับชาติและสากล
3. เป็นต้นกำเนิด (Source) ของบรรดาค่านิยมและภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของความจริงทางสังคม รวมทั้งเป็นอาณาบริเวณที่วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ จะถูกสร้างสรรค์และดำรงรักษาเอาไว้
4. เป็นกุญแจไปสู่ความมีชื่อเสียงและสังคมในวงกว้าง
5. เป็นต้นกำเนิดของการกำหนดระเบียบของสังคม เป็นผู้ชี้ว่าอะไรคือสิ่งที่เป็นปกติธรรมดา และอะไรที่ผิดแปลกแตกต่างออกไป

วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2531 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารมวลชนสรุปได้ว่า การสื่อสารมวลชนเป็นการติดต่อสื่อสารหรือการเผยแพร่ข่าวสารความคิดเห็น ประสบการณ์ และทำที่ซึ่งกันและกันของประชาชนทั่วไป

อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2528 : 79) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารมวลชนว่า กระบวนการสื่อสารมวลชนคือ การส่งสารไปยังคนจำนวนมากโดยผ่านทางสื่อมวลชน เนื่องจากความหลากหลายของผู้รับสาร และยังไม่สามารถกำหนดจำนวนผู้รับสารได้ บางครั้งการส่งสารก็อาจจะเกิดการผิดพลาดขึ้นได้ นอกจากนั้นการสื่อสารมวลชนยังมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งคือผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่มีโอกาสได้เผชิญหน้ากัน การสื่อสารจะกระทำโดยผ่านอุปกรณ์ทางด้านสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสที่ผู้ส่งสารจะได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบกลับมาในทันทีทันใดจึงไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ ปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิดขึ้นในการสื่อสารมวลชนอาจจะไม่กลับมาเลยหรืออาจจะเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบล่าช้าขึ้นมาแทน

ความสำคัญของการสื่อสารมวลชน

การสื่อสารเป็นกระบวนการหนึ่งของสังคมมนุษย์ มนุษย์จำเป็นจะต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกันในเรื่องต่าง ๆ จึงนับว่าการสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก

สมควร กวียะ (2536 : 24-29) ได้สรุปความสำคัญของการสื่อสารมวลชนไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ความจำเป็นทางสังคม (A Social Need) การสื่อสารสามารถทำหน้าที่ตอบสนองความจำเป็นทางสังคมได้เป็นอย่างดีถ้ารู้จักใช้มันอย่างถูกต้อง แต่ในบางครั้งการสื่อสารก็อาจถูกนำไปใช้ในการทำร้ายสังคมก็ได้ เช่น สื่อมวลชนปลุกกระดมทางการเมืองจนก่อให้เกิดความแตกแยก แต่ถ้าเข้าใจคุณค่าของบทบาทก็อาจสร้างสรรค์พัฒนาระบบการสื่อสารให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนา

สังคมได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยบรรเทา ระดมกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ส่งเสริมระบบประชาธิปไตย

2. เครื่องมือทางการเมือง (A Political Instrument) หมายถึง การสื่อสารสามารถทำหน้าที่เสริมสร้างระบบสังคมการเมือง (Socio-Political System) ให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงได้ โดยป้อนความรู้ข่าวสารให้ประชาชนได้เข้าใจโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของรัฐบาลและประชาชน

3. พลังทางเศรษฐกิจ (An Economic Force) การสื่อสารที่ดำเนินไปอย่างสะดวกและคล่องแคล่ว ย่อมเป็นพลังเศรษฐกิจของประเทศ การลงทุนการค้า การตลาดการเงินและการคลังไม่สามารถดำเนินงานและพัฒนาไปได้ถ้าหากไม่มีระบบสื่อสารเข้ามาทำหน้าที่ในการเก็บและการป้อนข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผนและตัดสินใจ

4. ศักยภาพทางการศึกษา (An Educational Potential) ความก้าวหน้าของการสื่อสาร การสื่อสารทางโทรทัศน์และการสื่อสารสมองกล (Informatics) ได้ขยายกว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่า การสื่อสารสามารถช่วยสร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Educational Environment) ได้

คมสันต์ หุตะแพทย์ (2535 : 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในการพัฒนาชุมชนว่า การสื่อสารที่ดีย่อมทำให้งานพัฒนาชุมชนบรรลุผลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะการสื่อสารเป็นวิธีการที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สร้างทัศนคติใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแลชุมชนให้ดีขึ้น

ประเภทของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการส่งข้อมูลข่าวสาร ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและลักษณะของสื่อที่มีความสลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการนำวิธีการนำเสนอการจัดทำข้อมูล รูปแบบการนำไปใช้ สามารถแบ่งประเภทของสื่อมวลชนได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์

เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมวลชนที่มีมายาวนาน ดังจะเห็นได้จากบรรดาคำสั่งสอนของศาสดาทั้งหลาย ซึ่งถ้าหากไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ก็คงไม่อาจนับได้ว่าศาสนาต่าง ๆ นั้นจะมีความยั่งยืนยาวนานหรือจะยังคงคำสอนที่เชื่อถือตรงต่อเจตนารมณ์ของศาสดาได้หรือไม่ ความเจริญก้าวหน้าของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อมวลชนมากคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสาร ซึ่งในปัจจุบันนี้สื่อสิ่งพิมพ์ได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

โดยใช้แท่นพิมพ์แบบหมุนได้ (Movable Type) ทำให้พิมพ์ได้อย่างรวดเร็วในปริมาณมากกว่า สมัยก่อนรวมทั้งเทคนิคการเย็บเล่ม (Bound Paper) ด้านเนื้อหาที่หลากหลายมีลักษณะเป็นเรื่องทางโลกมากขึ้น (Secular) มีลักษณะการนำมาใช้งานได้ (Practical) ใกล้ชีวิตชีวิตความเป็นจริง (Popular) มากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 19)

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อที่ส่งข้อมูลอยู่ในรูปคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า โดยมีเครื่องรับ-ส่ง สัญญาณ แปลสัญญาณคลื่นไฟฟ้าให้เป็นรูปภาพ ข้อความ เสียง ดังนั้นการสื่อสารจะต้องมีเครื่องมือรับ-ส่ง จึงจะสามารถสื่อสารกันได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะเป็นการผสมผสาน ระบบโทรคมนาคมเข้ากับระบบสารสนเทศ ซึ่งจุดเริ่มต้นของการสื่อสารแบบใหม่ “Telamic Midea” เกิดขึ้นในราว ค.ศ. 1970 โดยมีลักษณะที่สำคัญคือการรวมเอาหน่วยแสดงผลที่เป็นภาพเข้ากับระบบเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ ส่วนผสมทางเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ประกอบด้วย หลายส่วนผสม เช่น

- 2.1 ระบบแพร่กระจาย (Transmission) โดยผ่านสายเคเบิลหรือดาวเทียม
- 2.2 ย่อขนาดให้เล็กลงมาก เช่น ขนาดแผ่นดิสก์ที่ใช้เก็บข้อมูล
- 2.3 การเก็บและการเรียกสารสนเทศมาใช้
- 2.4 การแสดงผล (ใช้การผสมผสานทั้ง Tert และกราฟฟิก)
- 2.5 การควบคุมคอมพิวเตอร์

ลักษณะความเป็นลูกผสม (Hybrid Medium) ของสื่อใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอาจถือได้ว่าเป็น ลูกผสมที่มีอยู่เดิม เช่น Home Video คือ ลูกผสมระหว่างโทรทัศน์กับภาพยนตร์ ทำให้รูปแบบ การใช้มีลักษณะยืดหยุ่นมากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 60)

4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสาร

แคลปเปอร์ (Klapper 1960 , อ้างถึงใน นาดยา ศรีวรนิมิต 2541: 45) องค์กรประกอบที่สำคัญของการสื่อสารที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือผลของการสื่อสารซึ่งเกิดหลังจากการสื่อสารทุกครั้ง มักจะเกิดผลในเรื่องต่าง ๆ เป็นการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของผู้รับสาร ผลของการสื่อสารจะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสารเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบในเรื่องตัวผู้รับสารที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กระบวนการเลือกสรร (selective presses) ของมนุษย์ การศึกษาการเปิดรับสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การเปิดรับสาร 2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดรับสารจากสื่อมวลชน สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่ทำให้ผู้รับสาร ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลเดียว หรือกลุ่มบุคคลที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูล ไปยังผู้รับเป้าหมาย จำนวนมากและอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้ในเวลาอันรวดเร็ว สื่อมวลชนใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารมวลชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร โดยที่ผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือเปลี่ยนลักษณะนิสัยและพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนที่แตกต่างกันไป ได้แบ่งขั้นตอนการเปิดรับสารไว้ดังนี้

1.1 การเลือกรับหรือเลือกใช้ (selective exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารต่างๆ ตามความต้องการของตนเองซึ่งโดยทั่วไปในการเปิดรับสื่อของผู้รับสื่อมักจะเลือกรับสิ่งที่สนับสนุนความคิดเดิมของตนเสมอ นอกจากนั้นการเลือกรับสื่อยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่นระดับการศึกษา วัย อาชีพ รายได้ ฯลฯ) รวมทั้งศาสนาประเพณี วัฒนธรรมด้วย

1.2 การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อสื่อที่ได้รับซึ่งสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับทัศนคติและความดั้งเดิมของบุคคลนั้น ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับสื่อที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับสื่อที่สอดคล้องกับความรู้จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ อันก่อให้เกิดภาวะทั้งจิตใจที่ไม่สมดุล และสับสนได้

1.3 การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective perception and selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับสื่อจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสื่อที่ส่งไปถึงมิได้อยู่ที่ตัวอักษรรูปภาพหรือคำพูดเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้รับสื่อตามความเข้าใจของตนเอง หรือตามทัศนคติประสบการณ์ความเชื่อ ความต้องการสภาวะอารมณ์และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

1.4 การเลือกจดจำ (selective retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจเลือกรับรู้และตีความสื่อไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสื่อในส่วนที่ต้องจำเอาไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมสื่อที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติ หรือความเชื่อเดิมของผู้รับสื่อมั่นคงยิ่งขึ้น

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อบุคคล (personal media) หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สื่อสาร แบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป (Rogers and Shoemaker) กล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไปหรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการยอมรับสารนั้นควรที่จะให้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติ และพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจมากขึ้น

เบคเกอร์ (Becker 1972, อ้างถึงใน ศรีธนา พิภพภิญโญ 2542: 22) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร โดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือบุคคลจะแสวงหาข้อมูล เมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป

2. การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือบุคคลจะเปิดรับข่าวสาร เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น เปิดดูโทรทัศน์เฉพาะรายการที่สนใจ หรือมีผู้แนะนำมา หรือขณะอ่านหนังสือพิมพ์ หรือดูโทรทัศน์ หากมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับตนเอง ก็จะทำให้ความเอาใจใส่ อ่านหรือดูเป็นพิเศษ

3. การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือบุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพราะต้องการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

แมคกีร์ (McQuire, 1966, อ้างถึงใน ศรีธนา พิภพภิญโญ 2542: 23) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของขบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) อันเป็นผลจากการเปิดรับข่าวสาร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การใส่ใจ (Attention)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น (Yielding)
4. การเก็บเอาไว้ (Retention)
5. การกระทำ (Action)

โดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่า การเปิดรับข่าวสารนั้น เพื่อช่วยลดความไม่รู้ หรือความไม่แน่ใจที่เกี่ยวข้องกับความสนใจภายในบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และยังเป็นการแสวงหาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางอื่น ๆ เช่น เพื่อให้มีความรู้ ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหา

รวมทั้งเพื่อสนองความสนใจส่วนบุคคลและเพื่อความบันเทิงใจด้วย นอกจากนี้การที่บุคคลใดจะตัดสินใจแสวงหาข่าวสาร เฉยเมยต่อข่าวสารหรือหลีกเลี่ยงการเปิดรับข่าวสารนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ การประเมินเปรียบเทียบถึงความพยายามที่ใช่และผลตอบแทนในการที่จะรับรู้ข่าวสารใด ๆ ด้วย

4.3 อิทธิพลและผลของสื่อมวลชนในด้านความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรม

การที่สื่อมวลชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่บุคคลในสังคมจะต้องได้รับผลหรืออิทธิพลของสื่อมวลชนนั้น ๆ ไม่นานก็น้อย

แมคเควล (McQuail 1994) กล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และสามารถมีอิทธิพลในทุกๆด้าน พลังที่สร้างอิทธิพลดังกล่าวได้แก่ ความดึงดูดใจและการชักนำความสนใจของสาธารณชน การชักจูงใจในด้านทัศนคติและความเชื่อ ความมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การให้สถานภาพและความถูกต้องตามกฎหมาย การให้ข่าวสารอย่างรวดเร็วและอย่างกว้างขวางและการเป็นโครงสร้างด้านคำจำกัดความของความเป็นจริง ซึ่งทำให้การเข้าไปมีอิทธิพลของสื่อมวลชนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งในลักษณะของการกระจายและรวมของสังคม เช่น การชิมชั๊บข่าวสารจากรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ของผู้รับสารมวลชน แม้จะเป็นโดยความบังเอิญ แต่ก็อาจจะมีอิทธิพลต่อวิธีการคิดเกี่ยวกับโลกรอบๆตัว นอกจากนี้การนำเสนอเรื่องราวอย่างต่อเนื่องของโทรทัศน์ อาจจะทำให้ผู้รับชมเกิดการสังสมเกี่ยวกับสังคมที่เป็นอยู่และที่มีอยู่หลากหลายโดยผ่านทางโทรทัศน์มากกว่าโลกแห่งความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสาร

อย่างไรก็ดีได้มีการศึกษาถึงอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ของสื่อมวลชน และสรุปออกมาใน 2 ลักษณะคือ อิทธิพลในด้านบวก และอิทธิพลในด้านลบ

ในด้านบวกนั้น สื่อมวลชนทำให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ซึ่งช่วยให้เด็กต่อต้านอิทธิพลที่เป็นอันตรายที่จะมีต่อทัศนคติและพฤติกรรมอันเกิดจากการชมโทรทัศน์ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีส่วนช่วยสนับสนุนสังคม เช่น สร้างพฤติกรรมความร่วมมือ การแบ่งปันหรือความช่วยเหลือกันในสังคม

อิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านลบที่มักจะมีการพูดถึงอยู่เสมอ คือ การทำให้ผู้รับสารก้าวร้าวมากขึ้น เชื่อกันว่าการเปิดรับสื่อที่เสนอความก้าวร้าวบ่อยๆ อาจนำไปสู่พฤติกรรมเลียนแบบที่ก้าวร้าว มีอารมณ์อ่อนไหวง่ายและมีพฤติกรรมก้าวร้าวในชีวิตประจำวันมากขึ้น

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ได้แก่ แมคคอมบ์และเบคเกอร์ (McCombs and Becker 1979: 51-52) ได้อธิบายถึงการใช้อิทธิพลของสื่อมวลชนเพื่อสนองตอบความต้องการของตนโดยเน้นเรื่องการดำรงชีพในสังคมทั่วไปว่า

1. ต้องการรู้เหตุการณ์ โดยการสังเกตการณ์ และติดตามความเคลื่อนไหวจากสื่อมวลชน เพื่อให้รู้ทันต่อเหตุการณ์เพื่อความทันสมัย รู้ว่าอะไรมีความสำคัญและควรจะเรียนรู้
2. ต้องการช่วยตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสถานะหรือเหตุการณ์รอบ ๆ ตัว
3. ความต้องการข้อมูลเพื่อพูดคุย โดยการรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่สามารถนำไปพูดคุยกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันได้
4. ความต้องการมีส่วนร่วม ในเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวในชีวิตประจำวัน
5. ความต้องการเสริมความคิดเห็นหรือการสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว
6. ความต้องการความบันเทิง เพื่อความเพลิดเพลินรวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อผ่อนคลายความเครียด

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อมวลชน

การเปิดรับข่าวสารเป็นการรับรู้ในชีวิตประจำวันอย่างหนึ่ง ที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ การเปิดรับข่าวสาร การเลือกสรรข่าวสารของบุคคลเป็นสิ่งที่อธิบายถึงพฤติกรรมการสื่อสารของแต่ละบุคคล โดยสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ และสนับสนุนแนวทางการพัฒนาได้เป็นอย่างดี เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ในการส่งเสริมแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีประสิทธิผลและพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในหมู่ประชาชน โดยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ไว้ดังนี้

ปาณิสรา วัฒนรัตน์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปิดรับชม ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จากรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” : กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มผู้รับสารมีการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” อยู่ในระดับปานกลาง และการเปิดรับชมมีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

นริสา ทรงไถรย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของสื่อที่มีผลต่อผู้นำชุมชนในการริเริ่มการพัฒนาภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การเปิดรับสื่อของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544 : 70) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่าเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่มีการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และเมื่อทำการทดสอบโดยใช้ค่า t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

จากการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อมวลชนจะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งต่อการเรียนรู้ของประชาชนในสังคมไทย การเรียนรู้ดังกล่าวย่อมจะมีผลต่อ ทักษะคิดและการแสดงพฤติกรรมทางสังคมอย่างสำคัญ ดังนั้นปัจจัยด้านการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากสื่อมวลชน น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลให้ผู้นำครอบครัวมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

5.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมเป็นวิธีการสำคัญของการป้องกันและควบคุมปัญหา รวมถึงเป็นการส่งเสริมการช่วยเหลือกันระหว่างบุคคลกับสมาชิกของครอบครัว กลุ่ม ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือ เวลา และความคิด การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีผลต่อภาวะจิตใจ และอารมณ์ ก็จะช่วยให้ผู้รับเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกตนเองมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคม ทำให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มาคุกคามต่อร่างกายหรือจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

ภัทรพงศ์ ประกอบผล (2534 : 65) การสนับสนุนทางด้านสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับแรงสนับสนุนจากบุคคลอื่นในเครือข่ายทางสังคมทั้งการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ บริการ ข้อมูลข่าวสาร การยอมรับ การยกย่องและเห็นคุณค่า รวมทั้งการสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนเหล่านี้มีผลทำให้บุคคลสามารถช่วยให้ตนเองบรรลุเป้าหมายตามที่เขาต้องการได้ และเป็นชุมพลังที่จะช่วยเหลือให้บุคคลตอบสนองต่อความต้องการของตนเองในสถานการณ์หนึ่งได้อย่างเหมาะสม

ธารกมล อนุสิทธิ์ศุภการ (2540 : 42) สรุปความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นสิ่งที่บุคคลในกลุ่มสังคมได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การยกย่อง เห็นคุณค่า และรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ของและแรงงาน

ดวงเดือน มุลประดับ (2541 : 42) ได้สรุปว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นความช่วยเหลือประคับประคองจากบุคคลอื่นทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม วัตถุประสงค์ การเงิน ข้อมูลจากการปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการลดระดับความเครียดและวิกฤติการณ์ในชีวิตได้ ทำให้บุคคลเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

กนกทอง สุวรรณบุลย์ (2545 : 67) ได้สรุปความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การที่บุคคลมีความพึงพอใจที่ได้รับความช่วยเหลือโดยการให้สิ่งของ แรงงาน เวลา การให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการให้ข้อมูลป้อนกลับ ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินตนเองในสังคม

คอบบี้ (Cobb 1976: 300) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการที่บุคคลได้รับข้อมูลทำให้ตัวเองเชื่อว่ามิบุคคลให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่าและยกย่องตัวเอง นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งมีการติดต่อซึ่งกันและกัน

คาห์น (Kahn 1979 : 85, อ้างถึงใน กนกทอง สุวรรณบุลย์ 2545 : 67) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความผูกพันในแง่ดีจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านเงินทอง สิ่งของและอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจเกิดเพียงอย่างเดียวหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง

แคพเพลน (Kaplan 1976, อ้างถึงใน งามพิศ วิทยาบำรุง 2539 : 27) ได้ให้คำจำกัดความของแรงสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นด้านข่าวสาร เงิน กำลังงาน หรือด้านอารมณ์ ซึ่งจะเป็แรงผลักดันให้ผู้รับไปสู่เป้าหมายที่ผู้รับต้องการ

บาร์ริรา (Barrera 1982 : 70, อ้างถึงใน ภัทรพงษ์ ประกอบผล 2534 : 42) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความใกล้ชิด การช่วยเหลือ โดยการให้สิ่งของ แรงงาน การให้คำแนะนำข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลป้อนกลับ และการมีส่วนร่วมทางสังคม

จากความหมายของการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยขอให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในสังคม ทั้งด้านวัตถุประสงค์ของ บริการ ข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งสนับสนุนด้านอารมณ์ การยอมรับ การยกย่อง การให้คุณค่า ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

หลักการของแรงสนับสนุนทางสังคม

สุพรรณิธีรเวชเจริญชัย (2542 : 69-70) กล่าวว่า การตัดสินใจส่วนใหญ่ของคนนั้น จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบุคคลผู้ซึ่งมีความสามารถ และมีอำนาจเหนือตนเองอยู่ตลอดเวลา แรงสนับสนุนทางสังคม มีบทบาทต่อพฤติกรรมสุขภาพของคนทั่วไปจนชั่วชีวิตทั้งในแง่กายภาพและจิตภาพที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แรงสนับสนุนทางสังคมดังกล่าว หมายถึง สิ่งที่ “ผู้รับแรงสนับสนุน” ได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจจาก “ผู้ให้การสนับสนุน” ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือกลุ่ม แล้วมีผลทำให้ผู้รับได้ปฏิบัติไปในทิศทางที่ผู้รับต้องการ แรงสนับสนุนทางสังคมอาจเป็นบุคคลในครอบครัว เช่น สามี ภรรยาญาติพี่น้อง รวมทั้งเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งหลักการที่สำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมจะประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่าง “ผู้ให้” และ “ผู้รับการสนับสนุน”

2. ลักษณะของการติดต่อสื่อสารนั้นจะต้องประกอบไปด้วย

2.1 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ “ผู้รับ” เชื่อว่า มีความสนใจ เอาใจใส่ และมีความรัก

ความหวังดีในตนเองอย่างจริงจัง

2.2 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ “ผู้รับ” รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับใน

สังคม

2.3 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ “ผู้รับ” เชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และ

สามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้

3. ปัจจัยนำเข้าของแรงสนับสนุนทางสังคมอาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ หรือจิตใจ

4. จะต้องช่วยให้ “ผู้รับ” ได้บรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ

ระดับของการให้การสนับสนุนทางสังคม

กอทท์ลิบ (Gottlieb 1985 : 5-22, อ้างถึงใน ยงยุทธ ชนิกกุล 2546 : 46-47) ได้แบ่งระดับการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ระดับมหภาคหรือระดับกว้าง (Macro Level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมในสังคม โดยดูจากลักษณะต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่างๆ ด้วยความสมัครใจ การดำเนินชีวิตแบบไม่เป็นทางการในชุมชน

2. ระดับกลางหรือระดับกลุ่ม (Mezzo Level) เป็นความสัมพันธ์ในระดับที่เฉพาะเจาะจงลงไปถึงกลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อกัน เช่น กลุ่มเพื่อนที่ใกล้ชิด

3. ระดับจุลภาคหรือระดับเล็ก (Micro Level) เป็นระดับที่มีความใกล้ชิดที่สุด เพราะเชื่อว่าสิ่งสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมมาจากการให้การสนับสนุนทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ผู้ที่ให้การสนับสนุนมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถทำได้ เช่น สามี ภรรยา หรือคนรัก

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

เคปแลน, คาสเซล และกอร์ (Kaplan, Cassel, and Gore 1977 : 50-51) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม (Tangible support) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการช่วยเหลือด้านการเงิน หรือด้านร่างกาย
2. การสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม (Intangible support) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการให้กำลังใจ ความรัก ความอบอุ่นทางอารมณ์

คาห์น (Kahn 1979 : 85, อ้างถึงใน กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย กองสุขศึกษา 2542 : 67-68) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. ความผูกพันด้านอารมณ์และความคิด (Affection) เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของความผูกพัน การยอมรับการเคารพ หรือด้วยการรัก

2. การยืนยันและการรับรองพฤติกรรมของกันและกัน (Affirmation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย การยอมรับในความถูกต้องเหมาะสม ทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล

3. การให้ความช่วยเหลือ (Aid) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น โดยการให้สิ่งของ หรือการช่วยเหลือโดยตรง การช่วยเหลือเหล่านั้นอาจเป็นวัสดุ เงินทอง ข้อมูล ข่าวสาร หรือเวลา

ทอยด์ (Thoits 1982 : 147) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมตามลักษณะความจำเป็นพื้นฐานทางสังคม (Basic social needs) ไว้เป็น 2 ด้าน คือ

1. การช่วยเหลือด้านอารมณ์และสังคม (Social emotion needs) ได้แก่ การได้รับความรัก ความใกล้ชิดสนิทสนม ความผูกพัน การดูแลเอาใจใส่ การได้รับการยอมรับ เห็นคุณค่า มีความรู้สึกแห่งการเป็นเจ้าของสังคมส่วนรวม ตลอดจนมีความรู้สึกปลอดภัย

2. การช่วยเหลือด้านสิ่งของและแรงงาน (Instrumental aid) ได้แก่ การได้รับคำแนะนำด้านข่าวสารอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนความช่วยเหลือด้านสิ่งของแรงงาน และเงินทอง

เชฟเฟอร์ และคณะ (Schaefer and others 1985 : 201, อ้างถึงใน ภัทรพงศ์ ประกอบผล 2534 : 49) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง ความผูกพัน ความอบอุ่น และความรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจ

2. การสนับสนุนด้านสิ่งของ (Tangible support) การได้รับการช่วยเหลือด้านวัสดุสิ่งของและการบริการ

3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้บุคคลนำไปแก้ปัญหา หรือข้อมูลป้อนกลับทำให้บุคคลรับรู้ถึงพฤติกรรมและการกระทำของบุคคล

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม

จรรยาวัตร คมพัยค์ (2531, อ้างถึงใน รังรอง งามศิริ 2540 : 100-101) ได้กล่าวว่า แหล่งที่ทำให้การสนับสนุนทางสังคมมักจะมาจาก กลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ ดังนี้

1. กลุ่มปฐมภูมิ (Primary groups) เป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็ก มีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความสัมพันธ์เป็นส่วนตัว และมีความผูกพันกันมาก มีการติดต่อทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ ลักษณะของบรรยากาศความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจึงมีลักษณะผ่อนคลาย สมาชิกภายในกลุ่มให้ความสนใจซึ่งกันและกัน กลุ่มปฐมภูมิจะเป็นแหล่งที่ทำให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ที่สำคัญมาก บุคลิกภาพของบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากกลุ่มปฐมภูมิ ตัวอย่างของกลุ่มปฐมภูมิได้แก่ ครอบครัว เพื่อน

2. กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary groups) ลักษณะของความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสังคมประเภทนี้จะมีความรู้สึกผูกพันกันไม่มาก แม้ว่าสมาชิกภายในกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานาน ลักษณะ การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกจะเป็นแบบไม่เป็นทางการไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความสนใจในความเป็นตัวบุคคลของกันและกัน ขนาดของกลุ่มอาจมีขนาดใหญ่หรือเล็กก็ได้เพราะ กลุ่มไม่ได้เน้นที่ความผูกพันของสมาชิกกลุ่ม โดยส่วนใหญ่มักจะพบว่าสมาชิกกลุ่มจะรวมกันเพื่อการทำงานเฉพาะอย่าง ดังนั้นกลุ่มจะถือเอาผลงานและการแสดงบทบาทของสมาชิกเป็นสำคัญ ตัวอย่างของกลุ่มทุติยภูมิได้แก่ สหภาพแรงงาน สมาคมการกุศล สโมสร

แมคอีวิน (McElveen, อ้างถึงใน ธารกมล อนุสิทธิ์ศุภการ 2540: 44) กล่าวถึงแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมว่าได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนซึ่งครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นแหล่ง การสนับสนุนที่มีความสำคัญ และใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด โดยจะมีการติดต่อกันบ่อยครั้ง มีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งของ บริการ ข้อมูลข่าวสาร และช่วยเหลือในการแก้ปัญหา รองลงมาคือกลุ่มเพื่อน

เพนเดอร์ (Pender 1996, อ้างถึงใน มธุริน คำวงศ์ปีน 2543 : 36) กล่าวถึงแหล่งสนับสนุนทางสังคมว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นมโนทัศน์คิดหลายมิติ (Multidimension) การศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมจึงต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาเป็นเกณฑ์หรือคุณสมบัติในการติดต่อสัมพันธ์กันในกลุ่มสังคมด้วย

กลุ่มบุคคลในระบบสนับสนุนทางสังคมแบ่งเป็น 5 ระบบ

1. ระบบการสนับสนุนตามธรรมชาติ(Natural support system) ได้แก่แหล่งสนับสนุนจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งถือว่ามีค่ามากที่สุด เพราะครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก เป็นแหล่งที่ถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ต่างๆในชีวิต อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนแก่บุคคล
2. ระบบสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน(Peer support system) เป็นแรงสนับสนุนที่บุคคลได้รับจากผู้มีประสบการณ์ มีความชำนาญในการค้นคว้าหาความต้องการ และมีความสามารถติดต่อชักจูงบุคคลได้โดยง่าย ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและสามารถปรับตัวในสถานการณ์ที่เลวร้ายต่างๆในชีวิตได้เป็นอย่างดี
3. ระบบสนับสนุนด้านศาสนาหรือแหล่งอุปลักษณ์ต่างๆ (Religions organization of nominations) เป็นแหล่งที่จะช่วยให้บุคคลได้พบปะแลกเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม คำสอน คำแนะนำเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ได้แก่ พระ นักบวช หมอศาสนา กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมฯ
4. ระบบการสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพด้านสุขภาพ (Health professional support system) เป็นแหล่งสนับสนุนแห่งแรกที่ทำให้ความช่วยเหลือบุคคลซึ่งจะมีความสำคัญต่อเมื่อแรงสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว เพื่อนสนิทและกลุ่มเพื่อนไม่เพียงพอ
5. ระบบสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ (Organization support system not directed by health professionals) เป็นการสนับสนุนจากกลุ่มบริการ อาสาสมัคร กลุ่มช่วยเหลือตนเอง(Self-help groups) เป็นกลุ่มที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในทางส่งเสริมให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชีวิต เช่น ปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรัง ปัญหาการเจ็บป่วยในระยะสุดท้ายของชีวิตหรือปัญหาการเป็นสมาชิกที่พิการของครอบครัว

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

นิรัต ถึงนาค และ ชมพูนุท เมฆเมืองทอง (2550: 181) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนากรณีศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ เพราะเกษตรกรยังมีความเชื่อว่าการที่มีหน่วยงานรัฐไปเยี่ยมเยียน จะก่อให้เกิดกำลังใจ นอกจากนี้จะได้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้ เศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่าครู มีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ บทบาทของครู ได้แก่ 1) เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสนับสนุน จากหน่วยงานเอกชน 3) การสนับสนุนจากโรงเรียนและ 4) รายวิชาที่สอนในการปฏิบัติหน้าที่ของ ครูในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

เนาวลักษณ์ เรียวเรืองแสงกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ทางจิต สังคมของพฤติกรรม การทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพ ระหว่างอาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบัน พระบรมราชชนกกับข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกและข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ ส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าจะมีพฤติกรรม การทำงานด้านสุขภาพที่มี ประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มตรงข้าม

จากการศึกษาวรรณกรรมการสนับสนุนทางสังคมเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า การสนับสนุน ทางสังคมนั้นมีหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้ความไว้วางใจ การให้กำลังใจ การให้คำปรึกษา หรือการให้วัสดุสิ่งของ ล้วนแล้วแต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือให้เกิดการกระทำ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามที่ผู้ให้การสนับสนุน ต้องการได้ ซึ่งยังไม่มีผู้ใดที่ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง แต่ผลการวิจัยที่ใกล้เคียงจะพบว่าการที่จะให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ตามเป้าประสงค์ จะต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคม สำหรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวก็เช่นกัน จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุน จากหน่วยงานของรัฐ ในด้านการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างศูนย์การเรียนรู้และบูรณาการ การพัฒนา การสนับสนุนด้านงบประมาณ ดังนั้นปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจาก หน่วยงานของรัฐ น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำ ครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ซึ่งจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 เพศ

เพศเป็นปัจจัยที่แสดงถึงค่านิยมที่บ่งบอกถึงคุณภาพ พลังอำนาจ และความสามารถตามธรรมชาติของบุคคลตามปัจจัยทางพันธุกรรม (Orem 1985, อ้างถึงใน พนอวดี จันทนา 2547: 81) และเป็นคุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกการดำรงชีวิต ทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะเลือกการดำเนินกิจกรรม หรือ พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเพศของบุคคลกับพฤติกรรม ไว้ดังนี้

ปวีณา กองฤทธิ์ (2550 : 72) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการบริโภคในเขตจตุจักรและเขตบางเขน พบว่าเพศและพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 เพศหญิงมีพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 73 % เพศชายมีพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 56.1 %

ชัชวาล นฤพนธ์จิรกุล (2541: 138) ศึกษาเรื่องปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพศชายมีพฤติกรรมแบบแผนการดำเนินชีวิตดีกว่าเพศหญิง

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระหว่างเพศกับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยังพบว่ามีไม่มากนัก แต่เพียงพอที่จะให้ผู้วิจัยเชื่อว่าเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

6.2 อายุ

อายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เนื่องจากการสั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้ การได้รับการฝึกฝนทักษะ ทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับอายุของบุคคลกับการแสดงพฤติกรรม ไว้ดังนี้

ปวีณา กองฤทธิ์ (25 50 : 73) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการบริโภคในเขตจตุจักรและเขตบางเขน พบว่าอายุและพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อายุ 36-40 ปี มีพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยจะเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 64.4 %

วรชัย สิงหฤกษ์ (2549: 73) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการออมหุ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 หมายถึง หากสมาชิกมีอายุมากขึ้นการออมก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

รดา อุดลย์วัฒนกุล (2549: 65) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุแตกต่างกัน มีปริมาณการออมภาคครัวเรือนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดย อายุไม่เกิน 30 ปี จะมีปริมาณการออมภาคครัวเรือนมากที่สุด

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า บุคคลที่มีอายุต่างกันมีการแสดงพฤติกรรมการดำรงชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

6.3 ระดับการศึกษา

การศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตในทุกด้านให้กับบุคคล ทำให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ(สมจิตต์ สุพรรณทัศน และ นิภา มนูญปีจุ 2525:106) ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา มีความรอบรู้ มีเหตุผลและใฝ่รู้ขึ้น ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ สามารถตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ดังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุคคลกับการพฤติกรรมไว้ดังนี้

ธนภัทร์ สุทธิ (2551 : 100) ศึกษาการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษา และผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา กับผู้สูงอายุที่มีการศึกษามัธยมศึกษา มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

ปวีณา กองฤทธิ์ (2550 : 74) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมกรบรีโกลในเขตจตุจักรและเขตบางเขน พบว่าระดับการศึกษาและพฤติกรรมผู้บริโกลตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ระดับการศึกษา ปวช./ปวส. มีพฤติกรรมผู้บริโกลตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยจะเห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 64.4 %

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544 : 63) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่าระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำกิจกรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของผู้นำครอบครัว จะส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกัันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกััน

6.4 อาชีพหลัก

อาชีพเป็นหนทางของรายได้ของครอบครัว เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เวลา และความสามารถของบุคคลซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคนในครอบครัว และมีผลต่อส่วนรวมในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ดังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับอาชีพหลักของบุคคลกับการพฤติกรรมไว้ดังนี้

ธนภัทร์ สุทธิ (2551: 100) ศึกษาการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลักเดิมแตกต่างกัน มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อที่ 4 โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลักเดิมข้าราชการ มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่า ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลักเดิมรับจ้าง ค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว และเกษตรกร

ปวีณา กองฤทธิ์ (2550 : 75) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการบริโภคในเขตจตุจักรและเขตบางเขน พบว่าอาชีพและพฤติกรรมการบริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ มีพฤติกรรมการบริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 75.7 %

รดา อุดลย์วัฒนกุล (2549: 66) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีปริมาณการออมภาคครัวเรือนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดย อาชีพทำสวนยาง จะมีปริมาณการออมภาคครัวเรือนมากที่สุด

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า บุคคลที่มีอาชีพต่างกันมีการแสดงพฤติกรรมการดำรงชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

6.5 รายได้ของครอบครัวต่อปี

รายได้ เป็นสิ่งจำเป็นในการครองชีพ ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคล ในการจับจ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภค บริโภค และสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ดังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับระดับรายได้ของครอบครัวต่อปีกับการแสดงพฤติกรรมไว้ดังนี้

ปวีณา กองฤทธิ์ (2550 : 76) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการบริโภคในเขตจตุจักรและเขตบางเขน พบว่ารายได้และพฤติกรรมการบริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 รายได้ 10,001 – 20,000 บาท มีพฤติกรรมการบริโภคตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 66.7 %

รดา อุดลย์วัฒนกุล (2549: 67) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า รายได้ประจำของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน ในทิศทางบวก ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จะมีปริมาณการออมภาคครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544 : 76) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า รายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า รายได้ซึ่งส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล เป็นปัจจัยที่ทำให้แบบแผนวิถีชีวิต และการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

6.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ดังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวกับการแสดงพฤติกรรมไว้ดังนี้

รดา อุดลย์วัฒนกุล (2549: 66) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 กล่าวคือ ครัวเรือน ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน จะมีปริมาณการออมภาคครัวเรือนที่แตกต่างกัน

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544 : 64) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า ขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเลือกดำเนินชีวิตทฤษฎีใหม่

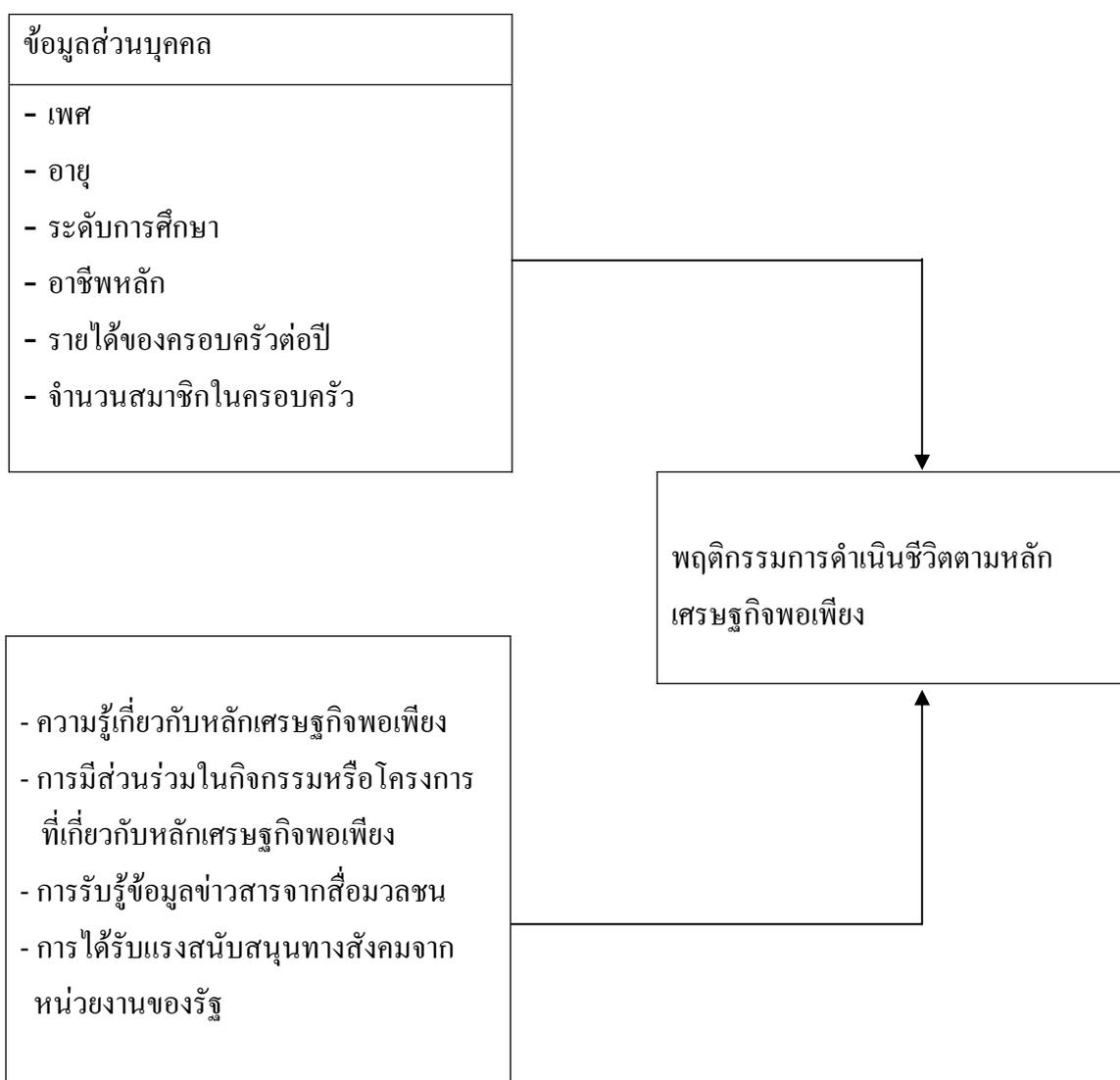
จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีการแสดงพฤติกรรมการดำรงชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

โดยสรุป ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ จึงได้กำหนดกรอบแนวคิด ในการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยมีผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมืองนครปฐม เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of analysis) และเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 46,044 คน (สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมือง 2550: 2-3) ดังแสดงในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้นำครอบครัว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ลำดับที่	ตำบล	ผู้นำครอบครัว(คน)
1	วังตะกู	2,084
2	บางแพม	2,269
3	หนองปากโลง	2,112
4	บ่อพลับ	3,363
5	พระประโทน	1,016
6	สนามจันทร์	1,491

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล	ผู้นำครอบครัว(คน)
7	ตาก้อง	1,475
8	ลำพญา	2,599
9	บ้านยาง	2,093
10	ธรรมศาลา	1,291
11	โพรงมะเดื่อ	2,135
12	ทุ่งน้อย	1,347
13	สามควายเผือก	2,407
14	นครปฐม	3,668
15	สระกะเทียม	1,929
16	หนองดินแดง	1,366
17	มาบแค	2,074
18	ทัพหลวง	2,561
19	ห้วยจรเข้ม	1,647
20	ถนนขาด	1,916
21	หนองงูเหลือม	2,221
22	วังเย็น	652
23	คอนยายหอม	1,408
24	สวนป่า	910
รวม		46,044

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 397 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane 1973:725-727) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5

สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane 1973:725-727) มีดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 0.05

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{37,984}{1 + 46,044 (.05)^2}$$

$$= 396.55$$

จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง ได้ตัวอย่างจำนวน 397 คน

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตำบลที่จะศึกษา

สุ่มตำบลในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มาร้อยละ 30 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ได้มาเป็นจำนวน 8 ตำบล แต่ละตำบลมีจำนวนหมู่บ้านรวมกัน 63 หมู่บ้าน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ตำบลวังตะกู มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
2. ตำบลบ่อพลับ มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
3. ตำบลพระประโทน มีจำนวน 6 หมู่บ้าน
4. ตำบลตาก้อง มีจำนวน 10 หมู่บ้าน
5. ตำบลธรรมศาลา มีจำนวน 4 หมู่บ้าน
6. ตำบลสามควายเผือก มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
7. ตำบลนครปฐม มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
8. ตำบลหนองงูเหลือม มีจำนวน 11 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มหมู่บ้านที่จะศึกษา

สุ่มหมู่บ้านจากตำบลที่สุ่มได้จำนวน 8 ตำบล มาร้อยละ 30 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ได้มาเป็นจำนวน 23 หมู่บ้าน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนผู้นำครอบครัวที่มีอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน มาจำนวน 397 คน ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตำบล	หมู่ที่	จำนวนผู้นำครอบครัว(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
วังตะกู	2	199	14
	6	237	17
	7	87	7
บ่อพลับ	6	331	24
	7	300	22
	8	420	31
พระประโทน	3	280	20
	7	147	11
ตาก้อง	4	137	10
	7	102	7
	10	249	18
ธรรมศาลา	2	299	22
	5	343	25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตำบล	หมู่ที่	ผู้นำครอบครัว(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ (คน)
สามควายเผือก	2	192	14
	4	319	23
	5	332	24
นครปฐม	3	267	19
	4	255	19
	6	172	13
หนองงูเหลือม	4	176	13
	6	196	14
	7	249	18
	9	171	12
รวมทั้งสิ้น 23 หมู่บ้าน		5,460	397

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มครัวเรือนที่จะศึกษา

สุ่มครัวเรือนจากหมู่บ้านที่สุ่มได้จำนวน 23 หมู่บ้าน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) จากบัญชีรายชื่อทะเบียนราษฎร โดย 1 บ้าน เว้น 13 บ้าน ในแต่ละครัวเรือนที่ได้รับการเลือกนั้นจะกำหนดให้ผู้นำครอบครัวเป็นผู้ตอบแบบสอบถามหรือในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่จะข้ามไปเก็บแบบสอบถามในบ้านหลังถัดไป

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) มีดังนี้

2.1.1 เพศ แบ่งเป็น

เพศชาย

เพศหญิง

- 2.1.2 อายุ แบ่งเป็น
 ตั้งแต่ 30 ปีลงมา
 31-40 ปี
 41-50 ปี
 50 ปีขึ้นไป
- 2.1.3 ระดับการศึกษา โดยแบ่งระดับการศึกษา เป็น 5 กลุ่ม แบ่งเป็น
 ระดับประถมศึกษา
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
- 2.1.4 อาชีพหลัก แบ่งเป็น 7 กลุ่ม แบ่งเป็น
 เกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)
 ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ลูกจ้างเอกชน
 ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 ค้าขาย
 รับจ้าง / กรรมกร
 แม่บ้าน (ไม่มีรายได้)
- 2.1.5 รายได้ของครอบครัวต่อปี แบ่งเป็น
 มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ
 มีเงินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ
 มีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้
 มีเงินไม่พอใช้และเป็นหนี้
- 2.1.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ที่อาศัยอยู่จริงในครอบครัว และมีการใช้
 ทรัพยากร เช่น น้ำ ไฟฟ้า ร่วมกัน) แบ่งเป็น
 จำนวน 1 - 3 คน
 จำนวน 4 - 6 คน
 จำนวน 7 - 9 คน

- 2.1.7 ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.1.8 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.1.9 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน
- 2.1.10 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ
- 2.2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามดังกล่าวแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำครอบครัว เป็นแบบสอบถามในลักษณะให้เลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และ จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคำถามเป็นแบบถูกผิด มีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 22 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความรู้กำหนดดังนี้

ตอบถูก ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

ตอบผิด ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินแบบอิงกลุ่มซึ่งใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยประยุกต์แนวคิดของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และอุษาวดี จันทรสนธิ (2537 : 846 -847) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า $\bar{X} - 1$ S.D. คะแนน หมายถึงผู้นำครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ $\bar{X} - 1$ S.D ถึง $\bar{X} + 1$ S.D หมายถึงผู้นำครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า $\bar{X} + 1$ S.D คะแนน หมายถึงผู้นำครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 29 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ

แบบสอบถามมากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ

แบบสอบถามมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ

แบบสอบถามปานกลาง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ

แบบสอบถามน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ

แบบสอบถามน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง หากตอบเป็นจริงมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จะได้คะแนน 5 , 4 , 3 , 2 , 1 ตามลำดับ ส่วนข้อความตรงกันข้าม (ข้อ 11 , 13 , 15 , 26) จะได้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981:179-182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน ของผู้นำครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงถึงการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน หากตอบเป็นจริงมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จะได้คะแนน 5 , 4 , 3 , 2 , 1 ตามลำดับ ส่วนข้อความตรงกันข้าม (ข้อ 11 , 19 , 20) จะได้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมาก แสดงว่ามีการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน มากกว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมาย ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981:179-182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 5 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ของผู้นำครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ

มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถามมากที่สุด

มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถามมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถามปานกลาง

น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถามน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถามน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงถึงการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ หากตอบเป็นจริงมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จะได้คะแนน 5 , 4 , 3 , 2 , 1 ตามลำดับ ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ มากกว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐของผู้นำครอบครัว ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981:179-182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 6 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ

ปฏิบัติมากที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด

ปฏิบัติมาก หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก

ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง

ปฏิบัติน้อย หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย

ปฏิบัติน้อยที่สุด หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หากตอบปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จะได้คะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ ส่วนข้อความตรงกันข้าม (ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 15, 22, 29, 32, 38) จะได้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981 : 179-182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้นำครอบครัว มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิดหลักการ จากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรและโครงสร้างของเครื่องมือ

4.2 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา ให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร

4.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.3.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัด รวมทั้งความเหมาะสมและชัดเจนของภาษาที่ใช้

4.3.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมืองนครปฐม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 คน

4.3.2.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ สูตร Kr 20 (Kuder-Richardson's Method, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 : 123) โดยการใช้สูตรการหาค่าความเชื่อมั่นดังนี้

$$\text{สูตร Kr 20} \quad r_{tt} = \left[\frac{n}{n-1} \right] \times \left[\frac{1 - \sum pq}{S_t^2} \right]$$

- n หมายถึง จำนวนข้อ
 p หมายถึง สัดส่วนของผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ
 q หมายถึง สัดส่วนของผู้ตอบผิดในแต่ละข้อ = 1-p
 S_t^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

การวิเคราะห์ พบว่า แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.66

4.3.2.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ในโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .9418

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9028

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .9349

พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8694

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อให้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังที่ว่าการอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

5.2 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครปฐมในการทำหนังสือถึงหัวหน้าสถานีอนามัยในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล เพื่อขออำนวยความสะดวกในการดำเนินการเก็บแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

5.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไข ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่าแบบสอบถามที่แจกผู้นำครอบครัวจำนวน 397 ฉบับ ได้แบบสอบถามที่ผู้นำครอบครัว ตอบแล้วครบถ้วน สมบูรณ์ จำนวน 397 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยทำการลงรหัสในแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยกำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และ ค่าร้อยละ

6.2 วิเคราะห์ค่าระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้สถิติพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 วิเคราะห์ค่าระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว โดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทำการทดสอบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test for all possible comparison)

6.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent t-test

6.6 วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ

โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” โดยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 397 คน มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกออกเป็น 4 ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตาม เพศ โดยใช้สถิติเปรียบเทียบ t-test แบบ Independent t-test และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Y	แทน	พฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
X ₁	แทน	ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
X ₂	แทน	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
X ₃	แทน	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน
X ₄	แทน	การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของค่ากำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนกำลังสอง (Mean Square)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R)
R ²	แทน	ประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square)
Adj R ²	แทน	ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square)
S.E.	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error of the Estimation)
R ² Change	แทน	ประสิทธิภาพในการทำนายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระในสมการถดถอย
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficients)
Beta	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standard Regression Coefficients)
Constant (a)	แทน	ค่าคงที่
Over all F	แทน	สถิติทดสอบ F ของการทดสอบ
Min	แทน	คะแนนต่ำสุด
Max	แทน	คะแนนสูงสุด

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	162	40.8
หญิง	235	59.2
รวม	397	100.00
อายุ		
ตั้งแต่ 30 ปีลงมา	28	7.0
31 – 40 ปี	82	20.7
41 – 50 ปี	142	35.8
50 ปี ขึ้นไป	145	36.5
รวม	397	100.00
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	215	54.2
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	56	14.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	49	12.3
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	20	5.0
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	57	14.4
รวม	397	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกร	123	31.0
ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	42	10.5
ลูกจ้างเอกชน	28	7.1
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	34	8.6
ค้าขาย	69	17.4
รับจ้าง / กรรมกร	67	16.8
แม่บ้าน (ไม่มีรายได้)	34	8.6
รวม	397	100.00
รายได้ของครอบครัวต่อปี		
มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ	105	26.4
มีเงินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ	179	45.1
มีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้	36	9.1
มีเงินไม่พอใช้และเป็นหนี้	77	19.4
รวม	397	100.00
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
จำนวน 1 - 3 คน	127	32.0
จำนวน 4 - 6 คน	209	52.6
จำนวน 7 - 9 คน	61	15.4
รวม	397	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.2 มีอายุอยู่ในช่วง 50 ปีขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 36.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 54.2 การประกอบอาชีพหลักพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 31 รายได้ของครอบครัวต่อปี มีเงินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ ร้อยละ 45.1 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6

เนื่องจากข้อมูลอายุและระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มที่เก็บรวบรวมมีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมาก ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มใหม่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละ ของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ และ ระดับการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	110	22.7
41 – 50 ปี	142	35.8
50 ปีขึ้นไป	145	36.5
รวม	397	100.00
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	215	54.2
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	56	14.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./อนุปริญญา	69	17.4
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	57	14.3
รวม	397	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 50 ปีขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 36.5 รองลงมาคือตั้งแต่ 41 -50 ปี และต่ำกว่า 40 ปี ตามลำดับ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 54.2 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./อนุปริญญา ร้อยละ 17.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 14.3 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.1 การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมโดยใช้ความถี่และร้อยละ ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมจำแนกตามระดับความรู้

ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
ระดับน้อย (น้อยกว่า 15 คะแนน)	58	14.6
ระดับปานกลาง (ตั้งแต่ 15- 21 คะแนน)	305	76.8
ระดับมาก (มากกว่า 21 คะแนน)	34	8.6
$\bar{X} = 18.31$ S.D. = 2.767 Min = 9 Max = 22		

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 14.6 และมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 8.6 ตามลำดับ

2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัว โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าระดับ ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
ตัวแปรต้น			
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	3.1303	.7122	ปานกลาง
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน	3.0086	.6493	ปานกลาง
แรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ	2.6776	.8754	ปานกลาง
ตัวแปรตาม			
พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	3.8914	.4996	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.1303 , 3.0086 , 2.6776 ตามลำดับ) ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.8914)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศต่างกัน โดยใช้สถิติเปรียบเทียบ t-test และการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และหากพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ้ (Scheffe') ดังรายละเอียดในตารางที่ 7-18

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ

เพศ	จำนวน(คน)	\bar{X}	S.D.	t
ชาย	162	3.9383	.5000	1.556
หญิง	235	3.8590	.4978	

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
ต่ำกว่า 40 ปี	110	3.7605	.51675	มาก
41-50 ปี	142	3.8583	.47438	มาก
51 ปีขึ้นไป	145	4.0231	.48206	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

โดยกลุ่มที่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป มีระดับของพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.0231$)

ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	4.557	2.279	9.520*
ภายในกลุ่ม	394	94.299	.239	
รวม	396	98.856		

*p < .05

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม จำแนกตามอายุ

อายุ	ต่ำกว่า 40 ปี ($\bar{X} = 3.7605$)	41-50 ปี ($\bar{X} = 3.8583$)	50 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.0231$)
ต่ำกว่า 40 ปี ($\bar{X} = 3.7605$)	-		
41-50 ปี ($\bar{X} = 3.8583$)	.0978	-	
50 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.0231$)	.2626*	.1648*	-

*p < .05

จากตารางที่ 10 ผลการทดสอบความแตกต่าง ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ 41-50 ปี และ ต่ำกว่า 40 ปีลงมา ($\bar{X} = 4.0231, 3.8583, \text{ และ } 3.7605$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
ระดับประถมศึกษา	215	3.8506	.48154	มาก
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	56	3.9746	.46572	มาก
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช./อนุปริญญา	69	3.9514	.49952	มาก
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	57	3.8908	.58772	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สูงที่สุด ($\bar{X}=3.9746$)

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม ระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	.994	.331	1.331
ภายในกลุ่ม	393	97.862	.249	
รวม	396	98.856		

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
เกษตรกร(ทำนา ทำสวนทำไร่เลี้ยงสัตว์)	123	3.9577	.47479	มาก
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	42	4.0417	.54529	มาก
ลูกจ้างเอกชน	28	3.8313	.52672	มาก
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	34	3.8529	.54841	มาก
ค้าขาย	69	3.8717	.51091	มาก
รับจ้าง/กรรมกร	67	3.7586	.45485	มาก
แม่บ้าน(ไม่มีรายได้)	34	3.8551	.47513	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่ม ที่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.0417$)

ตารางที่ 14 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	6	2.894	.482	1.960
ภายในกลุ่ม	390	95.962	.246	
รวม	396	98.856		

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพหลักต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปี

รายได้ของครอบครัวต่อปี	จำนวน(คน)	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ	105	3.9190	.51036	มาก
มีเงินพอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ	179	3.8820	.50555	มาก
มีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้	36	3.9083	.46794	มาก
มีเงินไม่พอใช้และเป็นหนี้	77	3.8675	.49284	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกกลุ่ม มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่ม ที่มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สูงที่สุด ($\bar{X} = 3.9190$)

ตารางที่ 16 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	.150	.050	.200
ภายในกลุ่ม	393	98.706	.251	
รวม	396	98.856		

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ ของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน(คน)	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
จำนวน 1 – 3 คน	127	3.8618	.4862	มาก
จำนวน 4 – 6 คน	209	3.9072	.4976	มาก
จำนวน 7 - 9 คน	61	3.8988	.5382	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกกลุ่มมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 – 6 คน มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สูงที่สุด ($\bar{X}=3.9072$)

ตารางที่ 18 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.167	.083	.332
ภายในกลุ่ม	394	98.690	.250	
รวม	396	98.856		

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์ตัวแปร ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับ ความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการ

ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_2) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน (X_3) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (X_4) และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Y) ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	1.000				
X_2	.026	1.000			
X_3	.030	.579**	1.000		
X_4	-.057	.700**	.523**	1.000	
Y	.367**	.367**	.339**	.135**	1.000

** $p < .01$

จากตารางที่ 19 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .367 .367 .339$ และ $.135$ ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .579$ และ $.700$ ตามลำดับ) และ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .523$) ส่วนคู่อื่นๆไม่มีความสัมพันธ์กัน

4.2 การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิต

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก
สื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนาย
พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครอง
ท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับ
ความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ลำดับของตัวแปร ที่ได้รับการคัดเลือก	R	R ²	Adj R ²	R ² Change	b	Beta	t
1. การ มี ส่วน ร่ว ม ใน กิจกรรมหรือโครงการที่ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียง (X ₂)	.367	.135	.133	.135	.279	.397	6.337***
2. ความรู้เกี่ยวกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง (X ₁)	.513	.263	.259	.128	1.336	.336	7.981***
3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากสื่อมวลชน (X ₃)	.534	.285	.280	.022	.173	.225	4.291***
4. การได้รับแรงสนับสนุน ทางสังคมจากหน่วยงาน ของรัฐ (X ₄)	.560	.313	.306	.028	-.138	-.242	-4.017***
Constant(a) = 1.755		S.E. = .416		Over all F = 44.708 ***			

***p< .001

จากตารางที่ 20 พบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิต
ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Y) ได้แก่ การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง (X₂) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X₁) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก

สื่อมวลชน (X_3) และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (X_4) โดยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_2) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 1 และสามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 13.5

ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_1) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 2 และสามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.8 โดยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_2) และความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_1) สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 26.3

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน (X_3) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 3 และสามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.2 โดยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_2) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_1) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน (X_3) สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 28.5

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (X_4) เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 4 และสามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.8 โดยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_2) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง (X_1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน (X_3) และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (X_4) สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 31.3

สมการที่ได้จากการวิเคราะห์หาคออยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปร ที่นำเข้ามาสมการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถนำมาเขียนในรูปคะแนนดิบและในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.755 + .279(X_2) + 1.336(X_1) + .173(X_3) - .138(X_4)$$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = .397(X_2) + .336(X_1) + .225(X_3) - .242(X_4)$$

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3) ศึกษาว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เมื่อได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำตัวแปรแต่ละตัวมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้ 1) ผู้นำครอบครัว ที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 2) ผู้นำครอบครัว ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 3) ผู้นำครอบครัว ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 4) ผู้นำครอบครัว ที่มีอาชีพหลักต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 5) ผู้นำครอบครัว ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 6) ผู้นำครอบครัว ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน 7) ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 46,044 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 397 คน ได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane 1973:725-727) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent t-test วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.2 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 36.5 รองลงมาคือตั้งแต่ 41 -50 ปี และต่ำกว่า 40 ปี ตามลำดับ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 54.2 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./อนุปริญญา ร้อยละ 17.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 14.3 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.1 ตามลำดับ การประกอบอาชีพหลักพบว่าส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 31 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 17.4 , ประกอบอาชีพรับจ้าง/กรรมกร ร้อยละ 16.8, ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.5, ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและแม่บ้าน(ไม่มีรายได้) ร้อยละ 8.6 และประกอบอาชีพลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ รายได้ของครอบครัวต่อปีมีเงินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ ร้อยละ 45.1 รองลงมาคือ มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ ร้อยละ 26.4 ,มีเงินไม่พอใช้ และเป็นหนี้ ร้อยละ 19.4 และมีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้ ร้อยละ 9.1 ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา จำนวน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 32 และจำนวน 7-9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4

2. การวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า

2.1 ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 76.8

2.2 ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.1303$)

2.3 ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.0086$)

2.4 ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.6776$)

2.5 ผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.8914$)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต่างกัน พบว่า

3.1 ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ 41-50 ปี และ ต่ำกว่า 40 ปีลงมา ($\bar{X} = 4.0231, 3.8583, \text{ และ } 3.7605$ ตามลำดับ) ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่างกัน

3.3 ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีระดับ การศึกษา ต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

3.4 ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอาชีพหลัก ต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

3.5 ผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปี ต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

4. การวิเคราะห์ตัวแปร ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ร้อยละ 31.3 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 76.8 รองลงมาคือมีความรู้ระดับน้อย ร้อยละ 14.6 และมีความรู้ในระดับมากเพียงร้อยละ 8.6 ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ถึงร้อยละ 54.2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งระดับการศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับการรับรู้และการเรียนรู้ของบุคคล การศึกษาช่วยพัฒนาคนให้มียอดความรู้ มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้และปรับตัวในเรื่องต่างๆ อีกทั้งผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะแสวงหาความรู้จากหนังสือ และสื่อเอกสารต่างๆ ได้ง่ายกว่า ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทำให้การรับรู้ การเข้าใจและการจดจำเนื้อหาที่มีข้อจำกัด ดังนั้นเมื่อเข้ารับการอบรมเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือศึกษาจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ก็จะรับรู้ประเด็นของหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีโครงสร้าง คือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้งี้อ่อนใจ ความรู้คู่คุณธรรม อาจจะยังไม่เข้าใจความหมายของข้อความดังกล่าวว่าจะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตอย่างไร นอกจากนี้การมีความรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นข้อยืนยันว่าบุคคลจะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนรู้เสมอไป และเมื่อพิจารณาจากแบบสอบถาม พบว่าผู้นำครอบครัว ตอบคำถามถูกต้องในเรื่อง การพานุศรหลานเข้าวัดทำบุญ ตักบาตร ศึกษาและปฏิบัติธรรมว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมแก่บุตรหลาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98 รองลงมาได้แก่ การรู้จักออมทำให้สามารถรองรับภาวะฉุกเฉินเดือนร้อนในอนาคตของครัวเรือนได้ และหากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน การทำอาหารกินเองจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าซื้อจากนอกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 97.5 , 97.2 ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามที่ผู้นำครอบครัวส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุดได้แก่ เมื่อมีการขายสินค้าราคาถูกริบหาโอกาสไปซื้อมาเก็บไว้มากๆ เพื่อใช้สินค้าในราคาประหยัด, การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 47.4 , 45.8 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเมื่อกล่าวถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง คนส่วนใหญ่จะนึกถึงถึงเรื่องของการเกษตร หรือวิถีชีวิตแบบชาวบ้านในการดำรงชีวิตแบบพื้นฐานในเรื่องของการซื้อของมากักตุนไว้เพื่อที่จะได้สินค้าไว้ใช้ในราคาถูกและยาวนาน และอาจมีความเข้าใจในพื้นฐานว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพึ่งตนเองเพียงอย่างเดียว

ซึ่งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน (2547 : 79) กล่าวว่า การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในภาคปฏิบัติ อย่างไรก็ดี การที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นั้น จำเป็นที่จะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองและเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่าง ผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน จะทำให้ สามารถตระหนักถึงประโยชน์ และความสุขที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการประหยัด ซึ่งเป็นแนวทางดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของ ชัยพันธ์ เสมสันต์ (2547 : 57) ที่พบว่า พนักงานองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยมีความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานไฟฟ้าถูกต้องในระดับปานกลาง และผลการศึกษาของ ดวงหทัย วงษ์ราช (2542 : 103) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษาของ นันทิยา ดอกประโคน (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) เนื่องจากว่า การที่ผู้นำครอบครัวจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ นั้น บางครั้งขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ ความต้องการ และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกันระหว่างญาติพี่น้องของผู้นำครอบครัว กับชาวบ้านคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การตัดสินใจให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น อีกทั้งผู้นำครอบครัวส่วนใหญ่ก็ไม่มีเวลาว่าง ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการหาเงินมาจุนเจือครอบครัว แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธการเข้าร่วมในกิจกรรมบางครั้งที่ชุมชนจัดขึ้น จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่พบว่าผู้นำครอบครัวที่ร่วมตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การจัดเวทีประชาคมส่วนใหญ่จะจัดในเวลาราชการซึ่งไม่ตรงกับวันหยุดของคนส่วนใหญ่ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ ประกอบกับผู้นำครอบครัวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง รวมกันถึงร้อยละ 65.2 ทำให้ไม่สามารถละทิ้งภาระงานเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ จากผลการวิจัยพบว่าผู้นำครอบครัวส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะ โครงการที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์เป็นหลัก เช่น ประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นและเสนอ โครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ สมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในครัวเรือนของหมู่บ้าน เช่นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ฯลฯ และส่วนที่เป็นการสาธารณะประโยชน์ให้กับชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่างๆ อาทิเช่น วันพ่อ วันแม่ และการปลูกต้นไม้เพื่อลดภาวะโลกร้อนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมที่ผู้นำเข้าร่วมในกิจกรรมน้อยที่สุดได้แก่ การได้มีโอกาสไปศึกษา การดำเนินงานหรือการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของบุคคลตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิกา พันธุ์รังษี (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ากลุ่มสตรีชนบทมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษาของ สยาม บุญสม (2542:บทคัดย่อ)ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ผลการวิเคราะห์ระดับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ของผู้นำครอบครัว พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) อธิบายได้ว่า สื่อมวลชนก่อให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้เกิดความรู้ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ทั้งยังสามารถควบคุมหรือบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติไปตามบรรทัดฐานทางสังคมได้ ซึ่งสื่อที่ผู้นำครอบครัวเข้าถึงในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ เสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.2 ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจุบันในแต่ละหมู่บ้านจะมีเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว ซึ่งจะเปิดให้สมาชิกในหมู่บ้านได้รับข่าวสาร หรือข้อมูลประชาสัมพันธ์ต่างๆ ทุกวัน , รองลงมาได้แก่หนังสือที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 21.4 ส่วนสื่อที่ผู้นำครอบครัวรับรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด ได้แก่ นิตยสารและวารสาร คิดเป็นร้อยละ 3 และ 4.3 ตามลำดับ ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ท่าที ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมของคนในสังคมด้วยการนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการสร้างภาพลักษณ์ หรือการสร้างค่านิยมต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคม แต่วิถีชีวิตของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 31 ซึ่งถูกจำกัดในเรื่องเวลาไม่สามารถเปิดรับข่าวสาร ในขณะที่ทำงานได้ ทำให้มีการเปิดรับข่าวสารได้แต่เฉพาะหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการทำงานเท่านั้น ซึ่งอาจหมายความว่าถึงเวลาช่วงเย็นหลังจากที่เลิกงานแล้ว ซึ่งก็อาจมีความเหนื่อยล้า และต้องการการพักผ่อนจึงส่งผลทำให้มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้น้อยลง ประกอบกับ เนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่เผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสาร ไม่มีการเผยแพร่อย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร รวมทั้งความถี่ ในการเผยแพร่ข่าวสารดังกล่าวผ่านสื่อดังกล่าว ยังมีปริมาณน้อยและไม่สม่ำเสมอเท่าใดนัก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า เมื่อมีการเผยแพร่ข่าวสารอย่างไม่ต่อเนื่องจึงไม่ทำให้เกิดผลในเรื่องการรับรู้และการปฏิบัติ ดังแนวคิดของซิมบาโด (Zimbardo 1991 ,อ้างถึงใน อรรถพร ปิณฑน์โอวาท 2542:39) ที่ว่าเมื่อมีการเสนอข่าวสารอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจและการยอมรับ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและขั้นสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่จะกระทำต่อเรื่องนั้นๆ ตามมา และจากผลการวิจัย พบว่าผู้นำครอบครัวมีการอ่านนิตยสารอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ ประกอบกับในปัจจุบันมีนิตยสารที่ออกเผยแพร่เป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะมุ่งดึงดูดผู้อ่านเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เนื้อหาของนิตยสารจึงค่อนข้างเน้นเฉพาะด้านมากขึ้น ทำให้ผู้รับสารสามารถที่จะเลือกอ่าน ตามความสนใจของตนได้อย่างหลากหลายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของแคลปเปอร์ (Klapper 1960) ที่ว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนอง

ความต้องการของตน จากการวิจัยพบว่านิตยสารที่น่าเสนอข่าวสารเรื่องราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีเนื้อหาน้อยกว่าเนื้อหาประเภทอื่นๆ ประกอบกับนิตยสารในปัจจุบันมีราคาแพงขึ้นมาก ทำให้ผู้รับสารหันไปรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออื่นแทน ด้วยเหตุนี้ผู้นำครอบครัวจึงมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปานิสรာ วัฒนรัตน์ (2550 :103) ที่พบว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประเดิม สง่าแสง (2545: 20) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและผลการศึกษาของแพรภัทรา เขียวช่อม (2546 : 94) ที่พบว่าสมาชิกกลุ่มอาชีพ จังหวัดนครนายก มีระดับการเปิดรับข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.3

1.4 ผลการวิเคราะห์ระดับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ของผู้นำครอบครัว พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่าการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต. พัฒนาการ เกษตรตำบล อำเภอ, การได้รับสนับสนุนงบประมาณตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบอาชีพ, การได้รับรู้แนวคิดและการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบอาชีพ จากศูนย์การเรียนรู้ของรัฐ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน อบต.เป็นต้น, การได้รับสนับสนุนหรือส่งเสริมเกี่ยวกับเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่นจากกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มรายได้ในครอบครัว และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการจัดตั้งรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ สามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้นำครอบครัวจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประพฤติปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีครอบคลุมหลายด้านทั้งจากทางสื่อ การได้รับความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล แลพัฒนาการ ซึ่งหน่วยงานต่างๆเหล่านี้จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ความรู้คำแนะนำปรึกษาแนวคิดในการดำเนินงานและต้องมีการรวมกลุ่มประสานกันเป็นทีม แต่เนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายที่ทุกหน่วยงานนำมาใช้ในพื้นของตนเองอย่างเหมาะสม ทั้งนี้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ากลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนเป็นกลุ่มคนเดียวกันไม่มีการกระจายของกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ที่สนับสนุนนั้น มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ผู้นำครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐอยู่ใน

ระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์(2545 : 93) ที่ได้ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่าครูส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ38.8

1.5 ผลการวิเคราะห์ระดับ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.89$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่มีอยู่ดั้งเดิมในสังคมไทย มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและมีอิทธิพลที่ฝังลึกอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้หลักพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเป็นคำสอนที่มีลักษณะมุ่งเน้นการทำความเข้าใจและพัฒนาตนเอง บนพื้นฐานของการเสริมสร้างทั้งทางด้านของการแสดงออก (ศีล) รวมไปถึงการขัดเกลาทางด้านความคิดจิตใจ(สมาธิ) ตลอดจนการมีวิจยารณญาณที่จะตระหนักไตร่ตรอง ถึงความสัมพันธ์ของการแสดงออกและจิตใจอย่างเป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ (ปัญญา) อันเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ มีพื้นฐานมาจากศาสนาธรรม และวิถีความเป็นอยู่ของชาวไทย เมื่อพิจารณาจากวิถีชีวิตของคนนครปฐมจะพบว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเกื้อกูลกัน รักใคร่สามัคคีปรองดอง โครงสร้างของสังคมมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น และเมืองนครปฐมเป็นเมืองที่มีอารยธรรม ความเจริญ เศรษฐกิจมั่นคงและเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างศรัทธา และปลูกฝังให้คนหยั่งลึกใน ศีลธรรมพื้นฐาน สำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต (ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม 2551: 79) อันจะทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข รู้จักประมาณตน มีเหตุผลและรอบคอบ ระมัดระวัง นำไปสู่สังคมแห่งศีลธรรมความดี อีกทั้งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ใช้ชีวิตอย่างสมถะ พอเพียง ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่าคำว่ามิตรภาพแห่งความดีงามของจิตใจ รู้จักใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต รู้จักพึงพาธรรมชาติ ประยุกต์ธรรมชาติให้สอดคล้องกับการดำรงอยู่ ดังจะเห็นจากแบบสอบถามที่ตอบส่วนใหญ่นั้น ตอบว่าตนยึดหลักธรรมในการใช้ชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะศีลห้า ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข ร้อยละ 35 อีกทั้งมีการรวมกลุ่มและพลังความร่วมมือของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายที่มุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ เสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนา จัดทำแผนปฏิบัติการในระดับต่างๆ ที่บูรณาการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 10 ภายใต้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการตอบแบบสอบถามบางประเด็นเช่น การทำบัญชีรับจ่ายในครัวเรือน พบว่าผู้นำครอบครัวมีการจัดทำส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 33.5 มีการทำบ้าง ไม่ทำบ้าง หรือทำเฉพาะในช่วงแรกที่มีการรับแจกสมุดบัญชีครัวเรือน แต่พอนานวันเห็นเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เสียเวลา จึงไม่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย จึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ซึ่งหากทุกครอบครัวมีการทำบัญชีครัวเรือน จะเป็นเรื่องที่ดีมากเพราะจะทำให้ได้รับทราบว่าการครัวเรือนมีรายได้เท่าใด มีรายจ่ายเท่าใด เหลือเป็นกำไร – ขาดทุนเท่าใด จึงทำให้ครอบครัวรู้จักการประหยัดและการออม นอกจากนั้นยังสามารถทำให้ วางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลของการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกลักษณ์ เรือนชมพู (2551 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปะหล่องบ้านนอแล มีวิถีชีวิตด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สกต พรหมสิน (2546: 98) ที่พบว่า ประชาชนตำบล หงส์เจริญ มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผล การศึกษาของ สรียัญญา อติแพทย์ (2551: 105) ที่พบว่าระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม มีการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก และสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ ประภาพร สุปัญญา (2550 : 50) พบว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมในระดับ ครอบครัวยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของ ผู้นำครอบครัว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่แตกต่างกัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เพศ ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้นำครอบครัว ที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า ผู้นำ ครอบครัวยที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า แม้เพศจะเป็นปัจจัยที่บ่งบอกถึงความแตกต่างทางด้านร่างกาย และเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านค่านิยมในการดำเนินชีวิต รวมทั้งยังเป็นตัวกำหนดบทบาทและ บุคลิกภาพในครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งความแตกต่างของเพศจะทำให้เกิดความแตกต่างของ พฤติกรรมของบุคคล แต่เนื่องจากการทำบทบาทของผู้นำครอบครัวซึ่งต้องมีบทบาทสำคัญหรือ คุณสมบัติพื้นฐาน (Fundamental Trait) ในการแสดงออกถึงอำนาจการตัดสินใจ ดูแลรับผิดชอบ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ รับผิดชอบดูแลจดจวนสถานการณ์ต่างๆภายในครอบครัว รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่ คอยดูแลจัดการเกี่ยวกับความสะดวสบายในด้านการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกภายใน

ครอบครัว และมีความสามารถในการสื่อสาร จึงทำให้ผู้นำครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนภัทร์ สุทธิ(2550: 82) ที่พบว่า ผู้สูงอายุเพศชาย และผู้สูงอายุเพศหญิง มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน และผลการศึกษา ของนันทิยา ดอกประโคน (2551 : 83) ที่พบว่าเพศกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติไม่ว่าจะนำไปปฏิบัติในวัย ปานกลาง หรือการนำไปปฏิบัติมาก ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับเพศแต่อย่างใด

2.2 อายุ ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้นำครอบครัว ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยผู้นำครอบครัวที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.0231$) มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำครอบครัวที่มีอายุ 41 – 50 ปี และ อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมา ($\bar{X} = 3.8583, 3.7605$ ตามลำดับ) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จะมีการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์การเป็นผู้นำ มีการเข้าวัด ปฏิบัติธรรม เห็นสัจธรรมในการดำเนินชีวิตและเปรียบเทียบแนวการปฏิบัติที่เหมาะสม มีวุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ ความเป็นเหตุเป็นผลสูงขึ้น รอบคอบในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมากกว่ากลุ่มวัยอายุอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รดา อุดชัยวัฒนกุล (2549: 65) ที่พบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน และผลการศึกษาของ วรชัย สิงห์ฤกษ์ (2549 : 73) ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับปริมาณการออมหุ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยการออมนั้นเป็นการสร้างวินัยในเรื่องของการใช้จ่ายภายในครัวเรือน เพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคต อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันของครัวเรือนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิต ทั้งในการประกอบอาชีพ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง ตลอดจนการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ ระดับการศึกษาไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันความสามารถพื้นฐานของผู้นำ เช่น บุคคลที่จบระดับการศึกษาสูงๆ ก็ยังไม่สามารถรับผิดชอบในบางเรื่องได้ ประกอบกับกระแสในเรื่องปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่พสกนิกร เพื่อให้พสกนิกรมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิต โดยยึดหลัก

ของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มีการถ่ายทอดลงสู่ประชาชนอย่างแพร่หลาย ซึ่งทุกคนทุกระดับการศึกษาจะได้รับทราบผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่ผ่านทางบุคลากรของรัฐและเอกชนต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับชาติ เพื่อให้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในภาวะปัจจุบันได้จริง ดังนั้นผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันจึงมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัยพันธ์ เสมสันต์ (2547 : 58) ที่พบว่าพนักงานขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ที่มีการศึกษาต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน ซึ่งการประหยัดเป็นกิจกรรมหนึ่งในการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและผลการศึกษาของ วรชัย สิงห์ฤกษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม

2.4 อาชีพหลัก ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้นำครอบครัวจำเป็นต้องมีความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อดูแลและรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว อีกทั้ง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ปฏิบัติกับทุกคน ทุกสาขาอาชีพ ซึ่งผู้นำครอบครัวในเขตปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 31.0 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้าง ร้อยละ 17.4 และ 16.8 ตามลำดับ ซึ่งทุกคนสามารถที่จะนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในครอบครัวของตน จากการรับทราบข้อมูล ข่าวสารและการแนะนำถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ประกอบกับแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดอยู่ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสำหรับทุกคนทุกสาขาอาชีพ โดยต้องรู้จักการวางแผน รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมกับรายได้และสถานภาพทางสังคมของตน รู้จักกิน รู้จักใช้โดยไม่ฟุ่มเฟือยและหลงคิดไปกับกระแสการบริโภคนิยม (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง 2550 : 40) แม้อาชีพจะต่างกันแต่ผลที่ได้รับจากการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประโยชน์ต่อคนทุกสาขาอาชีพ ฉะนั้นคนที่ประกอบอาชีพหลักต่างกันจึงมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สวรรค์ ขันทอง (2546: 41) ที่พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งการประหยัดนั้นควบคู่

ไปกับหลักการ ‘พออยู่ พอกิน พอใช้’ ไม่ตระหนักถึงหนี้หรือฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ตามแนวทางปฏิบัติตนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 รายได้ของครอบครัวต่อปี ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่า ผู้นำครอบครัวส่วนใหญ่มีเงินพอใช้ แต่ไม่เหลือเก็บ คิดเป็น ร้อยละ 45.1 รองลงมาคือ มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ ร้อยละ 26.4 ส่วนมีเงินไม่พอใช้และไม่เป็นหนี้ และมีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้ มีเพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 19.4 และ 9.1 ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้นำครอบครัวจะมีเงินเหลือเก็บหรือเป็นหนี้หรือไม่ ผู้นำครอบครัวก็พยายาม คั้นร่น ขวนขวาย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การเป็นหนี้ก็สามารถเป็นหนี้อย่างพอเพียงได้ นั่นคือเป็นหนี้ที่สามารถนำมาใช้ให้ก่อประโยชน์ในการดำรงชีพและมีการใช้หนี้คืน ไม่ทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อนและเกิดการทำลายหรือคิดในด้านลบต่อการดำเนินชีวิต หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งการออมทรัพย์ ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและเป็นทุนทางสังคมที่นำไปสู่ความเข้มแข็ง และความสุขของสังคม การฝึกนิสัยการออมเป็นการพึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่การขจัดปัญหาความยากจน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำครอบครัวมีการทำบัญชีรับจ่ายของครัวเรือน เพื่อให้มองเห็นภาวะรับจ่าย ของครัวเรือน และจำนวนหนี้สินที่แท้จริง อีกทั้งยังลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าเหล้า บุหรี่ ค่าห่วย เป็นต้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถบรรเทา วิกฤตชีวิตคน ทุกกลุ่ม ทุกระดับรายได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สวรรค์ ชันทอง (2546: 42) ที่พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกันมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน

2.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าผู้นำครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า ผู้นำครอบครัว ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน แต่ไม่ว่าจะมีสมาชิกในครอบครัว ก็คนก็ตาม คนได้เลือกใช้ชีวิตชีวิตตามเหมาะสม ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าตัวเขาและสมาชิกในครอบครัว รับผิดชอบเนื่องกันครั้งละมากๆ และหากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคนการทำอาหาร

กินเองจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการซื้อจากนอกบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารวชาญ สิงหฤกษ์ (2549 : 85) ที่พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม และผลการศึกษาของ สวรรค์ จันทร์ทอง (2546 :45) ที่พบว่าผู้นำชุมชนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สรุปผลดังนี้

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีอำนาจในการทำนายมากที่สุด รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ได้ร้อยละ 31.3 ผลการศึกษารวชาญครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับแรกและสามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ ร้อยละ 13.5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .367$) แสดงว่า เมื่อผู้นำครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็จะสามารถทำให้ผู้นำครอบครัวมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มากขึ้น เนื่องจากผู้ที่มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) รวมถึงเกิดการตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจและสบายใจ โดยการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามามีบทบาท ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาที่สมาชิกมีส่วนในกิจกรรมของกลุ่ม โดยที่จะต้อง

เกี่ยวข้องกับลักษณะของการทำงานร่วมกัน การดำเนินกิจการในเรื่องใด เรื่องหนึ่งให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี การที่จะสร้างภาวะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นั้น จำเป็นต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองและเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์ผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน จะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์ และความสุขที่ได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปัจจัยเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภาวดี ศรีมุกดา (2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และผลการศึกษาของ กังสาด อยู่เย็น (2544: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านเปรี๊นใน อำเภอเมือง จังหวัดตราด คือ กระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ได้มีข้อเสนอว่าควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และหน่วยงานในชุมชน ให้มีความรู้ วิทยาทศน์ แนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานชุมชนมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และคำนึงถึงฐานทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ

ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ถูกเลือกเข้าสมการเป็นอันดับ 2 สามารถร่วมกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 26.3 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่าความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .367$) แสดงว่า เมื่อผู้นำครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากก็จะทำให้อำนาจครอบครัวมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ การมีความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้ทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547: 79-80) กล่าวว่า การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในภาคปฏิบัติ ตลอดจนเห็นถึงประโยชน์จากการที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำปรัชญาไปใช้ในการดำเนินชีวิต และหลังจากที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง

แล้วก็จำเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงการพึ่งตนเอง การกระทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในด้านต่างๆ เพื่อพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไป จนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน สิริชัย รอดทัศนาศนา, 2550 :9) ซึ่งได้วิเคราะห์หัวข้อชีวิตความรู้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการยกระดับความเป็นอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพราะความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะ ความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่ผู้นำครอบครัว จะมีความรู้ได้นั้นต้องได้รับการศึกษาซึ่งการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและพัฒนาสติปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สตรีญญา อติแพทย์ (2551 : 106) ที่พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านร่างกายจิตใจและด้านสังคม และผลการศึกษาของ พิกุลทอง เกษมสันต์และคณะ(2546: 103) ที่พบว่า ความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการศึกษาของ ศศิพร ปาณิกบุตร (2544: 71) ที่พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และผลการศึกษาของ ดวงหทัย วงษ์ราช (2542 : 107) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 3 สามารถร่วมกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ร้อยละ 28.5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .339$) แสดงว่า ผู้นำครอบครัวที่เปิดรับสื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาก จะสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้มากเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งตรงกับแนวคิดของโรเจอร์ (Roger 1978) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสารได้และแนวคิดของ อัทกิน (Atkin 1973) ที่กล่าวไว้ว่า

บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยิ่งขึ้นมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ในสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์มากกว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปาณิสรา วัฒนรัตน์ (2550: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การเปิดรายการ โทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” มีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และผลการศึกษาของ นริสา ทรงไตรย์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การเปิดรับสื่อของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผลการศึกษาของศศิพร ปาณิกบุตร (2544 : 70) ที่พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่จะ ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่เป็นอย่างดีว่าจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร

การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 4 สามารถร่วมกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 31.3 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่าการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .135$) แสดงว่าเมื่อผู้นำครอบครัวได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมากก็จะมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นด้วย เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม เพราะมนุษย์มีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ต้องอาศัยพึ่งพาช่วยเหลือกัน โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก และสิ่งของต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความต้องการของตนเอง และทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยผู้นำครอบครัว จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ในด้านการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างศูนย์การเรียนรู้และบูรณาการการพัฒนา การสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นริศ ถึงนาค และ ชมพูนุท เมฆเมืองทอง (2550: 181) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ คือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานรัฐ และผลการศึกษาของ พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนและโรงเรียน และผลการศึกษาของเนาวลักษณ์ เรียวเรืองแสงกุล (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกและข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่า จะมีพฤติกรรมการทำงานด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มตรงข้าม

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าตัวแปรอื่นๆ โดย พบว่าผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ โครงการเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนา ช่วยกันแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควรมีการจัดประชาคมในเรื่องที่เป็นปัญหาของพื้นที่ และควรมีการคัดเลือก โครงการที่มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานของรัฐ สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้นำครอบครัว ให้ผู้นำครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วม รู้จักการวิเคราะห์ตนเอง รู้จักหาความต้องการที่แท้จริง หรือต้นเหตุแห่งปัญหาและแนวทางที่จะแก้ไขได้ด้วยตนเอง ภายใต้วิธีการจัดทำเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 จากการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่าผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมมีความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้ความรู้และแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น เนื่องจากแนวทางในการปฏิบัติตามพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องมีการทำความเข้าใจให้ถูกต้อง และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน บริบทที่แตกต่างกัน และตามอัธยาศัยของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มระดับความรู้ให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ว่าการสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งที่สำคัญ คือสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในประชาชนทุกระดับ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในทุกระดับและทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาและสร้างคน ให้มีการเรียนรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2547 : 2) ฉะนั้น เจ้าหน้าที่/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง น่าจะส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นรวมทั้งปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ควบคู่กับ การให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะส่งผลให้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงาน องค์กรต่างๆและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ควรส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่องให้กับผู้นำครอบครัว ได้นำไปสู่การปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้อย่างเหมาะสมและสามารถถ่ายทอด plugged จิตสำนึกที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัว ได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ ส่งผลให้ ครอบครัว ชุมชน และสังคมมีชีวิตที่เป็นสุข นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 จากการวิจัยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่าผู้นำครอบครัวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนระดับปานกลาง ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้มากยิ่งขึ้น และการประชาสัมพันธ์ควรทำเชิงรุก เช่น อาศัยผ่านสื่อทางโทรทัศน์ หรือวิทยุชุมชนในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงกลุ่มคนได้ โดยทั่วกัน อาจจะเป็นสปอร์ตโฆษณาหรือสารคดีเรื่องราวตัวอย่างที่มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครอบครัวและชุมชน เป็นตอนสั้นๆสอดแทรกระหว่างรายการหลักหมุนเวียนเป็นประจำสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้นำครอบครัวสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ อีกทั้งการ โน้มน้าวใจผู้นำครอบครัวเป็นเรื่องที่มีความยากมากกว่าการ โน้มน้าวใจเด็ก ดังนั้นจึงควรมีการปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุลงในหลักสูตรของโรงเรียนด้วยและโรงเรียนอาจมีการจัดทัศนศึกษาให้กับเด็กนักเรียนเพื่อได้ ดูตัวอย่างจริง มีการจัดนิทรรศการ การแข่งขันตอบปัญหาหรือกิจกรรมอื่นๆที่หลากหลาย จัดขึ้นภายในโรงเรียนตามความเหมาะสม

1.4 จากการวิจัยพบว่า การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่าผู้นำครอบครัวได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการตอบแบบสอบถามพบว่า การรวมกลุ่มอาชีพ การขับเคลื่อนในการหาตลาด จำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ ยังไม่มีความพร้อม และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอยู่ในระดับน้อย ซึ่งหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และหน่วยงานในท้องถิ่นควรร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรและฝึกอบรมอาชีพให้แก่กลุ่มอาชีพ ได้มีโอกาสเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ อีกทั้งจัดตั้งหน่วยฝึกอบรมเคลื่อนที่ โดยคำนึงถึงสถานที่ใช้ฝึกอบรม เพื่อความสะดวกในการเดินทางของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และสามารถเข้าถึงทุกๆหมู่บ้าน ทุกกลุ่มอาชีพ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ซึ่งในการจัดฝึกอบรมนั้น ควรจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ และใช้เวลาน้อยในการให้ความรู้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่มีภาระงานบ้าน และการประกอบอาชีพสามารถเข้าร่วมฝึกอบรมได้ อีกทั้งควรส่งเสริมการตลาดให้ราคาสินค้ามีความเหมาะสม มีเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น

1.5 จากการวิจัยพบว่า ผู้นำครอบครัว ที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยผู้นำครอบครัวที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำครอบครัวที่มีอายุ 41 – 50 ปี และ อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมา แสดงให้เห็นว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอายุมากกว่าจะมีการแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียงได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากได้มีการนำผู้นำครอบครัวกลุ่มอายุดังกล่าว ที่มีประสบการณ์ชีวิตที่ดี นำมาถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา หรือมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก็จะสามารถทำให้เข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในพื้นที่ที่แตกต่างจากเดิม อาจเป็นผู้นำครอบครัวในเขตเทศบาลนครนครปฐม หรือผู้นำครอบครัวในภาคต่าง ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับประชากรกลุ่มอื่นๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา หรือ บุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้ผลการวิจัยมีมุมมองที่กว้างขวางมากขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในลักษณะการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กนกทอง สุวรรณบุลย์. “อิทธิพลของค่านิยมทางจริยธรรม สิ่งจูงใจ การสนับสนุนทางสังคมต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จังหวัดระยอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. กองสุศึกษา. แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ในการดำเนินงานสุศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. นนทบุรี : โรงพิมพ์กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2542.

กรมการพัฒนาชุมชน. วันพัฒนา2542. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล๊อค, 2542.

กรรณิกา ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าซ่าย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอ็ดดิสัน เพรส โพรดักส์, 2543.

กังสดาล อยู่เย็น. “พลวัตชุมชนบ้านเปรี๊นในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. คนเฝ้าสื่อ : วิพากษ์เพื่อกเรียกสื่อไทยให้ปฏิรูป : กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2543.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547.

คมสันต์ หุตะแพทย์. การสื่อสารเพื่องานพัฒนาชุมชน. นครปฐม : โรงพิมพ์สยามการพิมพ์, 2535.

งามพิศ วิทษ์บำรุง. “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมวัยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

- จรัญญา วงษ์พรหม. “การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในสหกรณ์ร้านค้า.” รวมบทความและข้อเขียนในวาระครบ 60 รอบ มรว.อกิน รพีพัฒน์. สถาบันและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น: มกราคม, 2536.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริหารการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2526.
- ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ชวลิต เลิศศักดิ์วิมาน. “การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนที่มีผลต่อการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ป่วยจิตเวชคดี โรงพยาบาลนิติจิตเวช.” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2541.
- ชนิกา พันธุ์รังษี . “การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชนบทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลบ้านกล้วยอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2546.
- ชัชวาล นฤพนธ์จิรกุล. “แบบแผนการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อของผู้บริหารจังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ชัยพันธ์ เสมสันต์. “การมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของพนักงานองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.
- ดวงเดือน มูลประดับ. “แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ดวงหทัย วงษ์ราช. “การเปิดรับข่าวสารกับการเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ของเกษตรกรในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชานิตศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2542.
- ทิมเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. เศรษฐกิจพอเพียง ฉบับประชาชน คนไทยเข้าใจความหมายของคำนี้ดีแล้วจริงหรือ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2550. เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/news.php? section =economic02&content=36598>
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทางบรมและบวรเพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

- ชนภัทร สุทธิ. “การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย.” สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- ธารกมล อนุสิทธิ์สุภการ. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการเผชิญความเครียดกับความเครียดในบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- นราธิป แก้วประสิทธิ์. “ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจอุปสมบทเป็นพระภิกษุของสามเณรในเขตภาคกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- นริสา ทรงไทรย์. “บทบาทของสื่อที่มีผลต่อผู้นำชุมชนในการริเริ่มการพัฒนาภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- นาดยา ศรีวรรณิต. “การเปิดรับสื่อ ความรู้ และทัศนคติ ของผู้นำชุมชนต่อโครงการศูนย์วิจัยนิวเคลียร์องค์รักษ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- นิรัต ถึงนาค และ ชมพูนุท เมฆเมืองทอง. “การวิจัยและพัฒนาระบบศึกษาศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม.” วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 47(1/2550) : 181-182.
- นันทิยา ดอกประโคน. “เศรษฐกิจหมู่บ้านแบบพอเพียง กรณีศึกษา : การประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านของอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” การศึกษาอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- เนาวลักษณ์ เรียวเรืองแสงกุล. “การเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมของพฤติกรรมการทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพระหว่างอาจารย์วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกกับข้าราชการสาธารณสุขของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

- บุญเสริม บุญเจริญผล. “การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง: ด้านการดำเนินชีวิต
ในรายงานการวิจัย การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง
ลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ,
2541.
- _____. “แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง.” ศรีประทุมปริทัศน์ 1,1 (มกราคม - มิถุนายน 2544) :
37-46.
- ปธาน สุวรรณมงคล. “ทัศนะบางประการในเรื่องสภาพด้าบลกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” ใน
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- ประเดิม สง่าแสง. “การเปิดรับสื่อ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความพึงพอใจสื่อที่ใช้เผยแพร่ข้อมูล
ข่าวสาร โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ: ศึกษากรณี อบต.บ้านยาง
อ.เมือง จ.นครปฐม.” รายงานโครงการเฉพาะบุคคล วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การสื่อสารภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ประภาพร สุปัญญา. “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้า
ร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- ประภาพร สุวรรณ. ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ,2526.
- ประเวศ วะสี. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร (วิธีแก้ปัญหาที่ยากและสลบซับซ้อน).
กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2535.
- _____. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2542.
- ประสาท อิศรปรีดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิการ์ต,
2523.
- ปาณิสรา วัฒนรัตน์. “การเปิดรับชม ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในการปฏิบัติตนตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียง จากรายการโทรทัศน์ “ชีวิตที่พอเพียง” : กรณีศึกษา เฉพาะกลุ่มสมาชิก
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, 2546.

ปรีชา บุตรศรี. คู่มือทีมตำบลขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม : ศูนย์ราชการ
จังหวัดนครปฐม, 2550.

เปรมฤดี เจริญพร. “ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะสุขภาพ การควบคุมตนเอง แรงสนับสนุนทาง
สังคม และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับพฤติกรรมการป้องกันสุขภาพของ
พนักงานรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

ปวีณา กองฤทธิ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการ
บริโภคในเขตจตุจักรและเขตบางเขน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2550.

พนอวดี จันทนา. “พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในชุมชน
เกาะสมุย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538.

พิกุลทอง เกษมสันต์, สุภลักษณ์ จันทร์เจริญ และไพฑูรย์ พัชระอาภา. การศึกษาทัศนคติของเกษตรกร
ในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีที่
เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในโครงการรวม
น้ำใจ ถวายในหลวง. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์, 2546.

พัฒนาภรณ์ นัตรวิโรจน์. “บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

แพรภัทรา เขียวชะอุ่ม. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ การมีส่วนร่วมกับทัศนคติต่อโครงการ “หนึ่ง
ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของสมาชิกกลุ่มอาชีพ จังหวัดนครนายก.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2546.

- ภาวดี ศรีมุกดา. “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2545.
- ภาสินี เข้มทอง. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนวัยทำงาน ในจังหวัดนครนายก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.
- ภัทรพงศ์ ประกอบผล. “ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- มธุริน คำวงศ์ปิ่น. “ความเครียด วิถีทางปรับแก้และแรงสนับสนุนทางสังคมของบุคคลที่เคยพยายามฆ่าตัวตาย.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ยงยุทธ ชนิกกุล. “การมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพภาคประชาชน ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- รดา อุดลย์วัฒน์กุล. “ปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ.” สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- รังรอง งามศิริ. “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในการสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วรชัย สิงห์ฤกษ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.
- วัฒนา พุทธางกูรานนท์. สื่อสารมวลชนกับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.
- ศิริชัย รอดทัศนาศ. “ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ศรัณยา พิภพภิญโญ. “การเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลกับการเลือกคณะและสถาบันเพื่อศึกษา ต่อในระดับอุดมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นิเทศศาสตรพัฒนการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ศศิพร ปาณิกบุตร. “ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.

ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม. ๑๒ ศักยภาพจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์ การพิมพ์, 2551.

สกล พรหมสิน. “ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของ ประชาชน ตำบลหงส์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

สุวัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย. สุขภาพเพื่อชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

สรัญญา อติแพทย์. “การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะทำงานแผนชีวิตชุมชน กรณีศึกษาชุมชนขยายผลในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคม สงเคราะห์ศาสตร์ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2551.

สวรรค์ ชันทอง. “การมีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของผู้นำชุมชน ในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อ การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, 2546

สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วนิดาการพิมพ์, 2550.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง.” 18-19 ธันวาคม 2542.

สยาม บุญสม. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง : อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี.” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร- มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2542.

- สายน้ำผึ้ง รัตนงาม. “ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา
สมาชิกเสถียรธรรมสถาน.” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2547.
- สมควร กวียะ. การสื่อสารมวลชนบทบาทหน้าที่ต่อชีวิตความรับผิดชอบต่อสังคม.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ นิภา มนูญปิฎ. ประชากรกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ศรีอนันต์, 2525.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และอุยวดี จันทรสุนธิ. “การวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียนจากทฤษฎี
การปฏิบัติ.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถิติวิจัยและการประเมินผลการศึกษา หน่วยที่
14 สาขาวิชาสถิติและการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 846-847. นนทบุรี :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่10 (พศ.2550-2554). กรุงเทพมหานคร : เจริญรัฐการพิมพ์, 2550.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. “บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2551.” 14 มกราคม 2552
- สำนักงานพัฒนาชุมชน. “สรุปผลการดำเนินงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม.” 8 สิงหาคม 2550.
- สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมืองนครปฐม. “ข้อมูลประชากรอำเภอเมืองนครปฐม ประจำปี 2550.”
ม.ป.ท., 2550. (อัดสำเนา)
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทาง
ทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทออกแบบสบายใจจำกัด, 2550.
- สุภลักษณ์ เรือนชมภู. “เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล อำเภอฝาง จังหวัด
เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคม
อย่างยั่งยืน สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2551.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. “เศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.” กิรินทร์ พฤษภาคม 2542.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ออนไลน์. เด็กเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจากทีวี [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ
6 กันยายน 2550. เข้าถึงได้จาก [http://www.thairath.co.th/news.php?section=
education&content=43553](http://www.thairath.co.th/news.php?section=education&content=43553)
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. ประชาชนคนไทย...ในพ.ศ. พอเพียง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ
17 ตุลาคม 2550. เข้าถึงได้จาก [http://www.manager.co.th/MetroLife/ViewNews.aspx?
NewsID=950000009457](http://www.manager.co.th/MetroLife/ViewNews.aspx?NewsID=950000009457)

อรุณีประภา หอมเศรษฐี. ภาษาเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2528.

อรพินท์ ขาวสว่าง. “การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล :
กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

อรพินท์ สพโชคชัย. “รายงานประกอบการประชุม เล่ม 4 “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาชุมชน.” การประชุมวิชาการประจำปี 2538.

อรรถพล โคตรสินธุ์. “ผลของสื่อมวลชนที่มีต่อพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2544.

อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ภาษาอังกฤษ

- Atkin, Charles K. New Model for Mass Communication Research. New York : The Free Press, 1973.
- Bloom, Benjamin S, Thomas J., And Madaus George F. HandBook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York : McGraw-Hill Book Company., 1971.
- Best, John W. Research in Education. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1981.
- Cobb, Sidney. Psychosomatic Medicine. New Jersey : Prentice Hall, 1976.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company. U.S.A.: The English Language Institute of America Inc, 1977.
- Kaplan, B.H., C.J.Cassel, and S.Gore. “Social Support and Health.” Medical Care 15, 5 (May 1977) : 50-51.
- Klapper, Joseph T. The Effect of Mass Communication. New York : The Free Press, 1960.
- Mark, Bickhard H. Cognition, Convention and Communication. New York : Praeger Publisher, 1980.
- McCombs, Maxwell E., and Becker. Lee B. Using Mass Communication Theory. New Jersey : Prince-hall, 1979.
- McQuail, D. Mass Communication Theory : An Introduction. 3rd. n.p. : Sage Publication, 1994.
- Morgan, Clifford T.,and Richard A.King. Dictionary Encyclopedia The Lexicon Webster. USA. : The English Language Institute of America Inc., 1977 .
- Rogers, Everette M. Communication Channels in Handbook of Communication. Chicago : Rand Mc. Nelly, 1978.
- Thoits, Peggy A. “Conceptual and Theoretical Problem in Studing Social Support as a Buffer Againsts Life Stress.” Journal of Health and Social Behavior 23, 6 (June 1982) : 145-159.
- Wikstrom, S., and Normann R. Knowledge & Value a new perspective on corporate transformation. New York : Routledge., 1994.
- Yamane, T. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed. New York : Harper and Row International, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย
เรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว
ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะถือเป็นความลับ และใช้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม ผู้ตอบไม่ต้องเขียนชื่อ นามสกุลและที่อยู่ ขอให้ท่าน โปรดตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อเพราะคำตอบแต่ละข้อมีความสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

2. แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบไปด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน 6 ข้อ
ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน 22 ข้อ
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน 29 ข้อ
ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน	จำนวน 20 ข้อ
ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจาก หน่วยงานของรัฐ	จำนวน 15 ข้อ
ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน 40 ข้อ

หากท่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับแบบสอบถามนี้ ท่านสามารถถามได้จากผู้ที่มอบแบบสอบถามนี้แก่ท่าน และเมื่อท่านตอบแบบสอบถามนี้สมบูรณ์ทุกข้อแล้ว โปรดส่งคืนกับผู้ที่มีมอบแบบสอบถามนี้แก่ท่าน

ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถามนี้

นายปราโมทย์ มลคล้า
 นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน
 ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถาม

พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว
ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับข้อมูลจริงของท่านในปัจจุบัน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() ตั้งแต่ 30 ปีลงมา () 31-40 ปี
() 41-50 ปี () 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ระดับประถมศึกษา () ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
() ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. () ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า
() ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

4. อาชีพหลัก

() เกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)
() ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
() ลูกจ้างเอกชน
() ประกอบธุรกิจส่วนตัว
() ค้าขาย
() รับจ้าง/กรรมกร
() แม่บ้าน (ไม่มีรายได้)
() อื่น ๆ ระบุ.....

5. รายได้ของครอบครัวต่อปี

() มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ () มีเงินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ
() มีเงินไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้ () มีเงินไม่พอใช้และเป็นหนี้

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ที่อาศัยอยู่จริงในครอบครัวและมีการใช้ทรัพยากรเช่น น้ำ ไฟฟ้า ร่วมกัน)

() จำนวน 1 - 3 คน () จำนวน 4 - 6 คน () จำนวน 7 - 9 คน

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้ถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของท่าน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ท่านคิดว่าถูก และทำเครื่องหมาย X ในข้อที่ท่านคิดว่าผิด

ข้อที่	ข้อความ	คำตอบ
1.	เมื่ออยากได้สินค้าใดก็ตามแต่ถ้ายังไม่มีเงินก็สามารถซื้อด้วยระบบเงินผ่อนหรือบัตรเครดิตต่างๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องจ่ายเงินก้อนใหญ่	
2.	การจัดงานทางวัฒนธรรม เช่นงานบุญประเพณีต่างๆ วันสำคัญทางศาสนา งานบวช และงานแต่ง เป็นต้นเป็นเรื่องสิ้นเปลืองและไม่สนองหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
3.	การกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพหรือขยายกิจการของตน โดยไม่เกินกำลังของตนสามารถใช้หนี้คืนได้ เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
4.	แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผลิตเพื่อกิน เพื่อใช้เท่านั้น ไม่ส่งเสริมให้ผลิตเพื่อการค้าขาย	
5.	การมุ่งเน้นการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และช่วยเหลือผู้อื่น คือหลักการสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
6.	การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพึ่งตนเองเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น	
7.	เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพอใจและภูมิใจในการดำเนินชีวิตของตนเองตามอัธยาศัย	
8.	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเหลา และบุหรี ก็ยังคงมีความจำเป็นเพราะมีส่วนช่วยในการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในแต่ละวัน	
9.	การพยายามตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวันออกเป็นหลักการหนึ่งของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
10.	การเลือกซื้อสินค้าควรคำนึงถึงความนิยมของคนทั่วไปและยี่ห้อสินค้าที่มีการโฆษณาเพราะจะทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพมาใช้งาน	
11.	การซื้อหewnับเป็นการสร้างโอกาสให้ชีวิตทางหนึ่งเพราะเป็นการลงทุนน้อยแต่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า	

ข้อที่	ข้อความ	คำตอบ
12.	การใช้สินค้าที่มีราคาแพงและมียี่ห้อชั้นนำมาจะทำให้ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างว่าเป็นคนทันสมัยและมีรสนิยมดี	
13.	เมื่อมีการขายสินค้าราคาถูกรับหาโอกาสไปซื้อเอาเก็บเอาไว้หลายๆ เพื่อจะได้ใช้สินค้าในราคาประหยัด	
14.	การผลิตเครื่องอุปโภคใช้เองในบ้านเช่นน้ำยาล้างจาน ยาสระผม จะเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัว	
15.	หากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน การทำอาหารกินเองจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการซื้อจากนอกบ้าน	
16.	ในยุคเศรษฐกิจฝืดเคือง เราควรประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยการงดการช่วยเหลือเงินใส่ของในงานเลี้ยงในโอกาสต่างๆของเพื่อนบ้านเพราะเป็นเรื่องไม่จำเป็น	
17.	การตรวจสุขภาพร่างกายเป็นประจำตามกำหนดเวลาเป็นเรื่องจำเป็นและสมควรกระทำแม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม	
18.	การทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือนเป็นสิ่งที่ควรกระทำแม้จะดูเป็นการยุ่งยากและเสียเวลา	
19.	การกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพื่อความสะดวก บันทึกลงและเสริมฐานะ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นวีซีดี คาราโอเกะ ไม่ขัดต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง	
20.	การเล่นการพนัน เล่นหวย ซื้อขายหุ้นเก็งกำไร เป็นการช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศหมุนเวียน	
21.	การรู้จักออมทำให้สามารถรองรับภาวะฉุกเฉิน เดือดร้อนในอนาคตของครัวเรือนได้	
22.	การพานุตรหลานเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ศึกษา และปฏิบัติธรรม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมแก่นุตรหลาน	

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของท่าน โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน เพียงคำตอบเดียวโดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด

ปฏิบัติมาก หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก

ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง

ปฏิบัติน้อย หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย

ปฏิบัติน้อยที่สุด หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ข้าพเจ้าร่วมสังเกตการประชุมแต่ละครั้งที่หมู่บ้านจัดขึ้น					
2.	ข้าพเจ้าพูดคุยกับเพื่อนบ้านที่เข้าร่วมประชุม SML หรือเวทีขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการจัดขึ้นในหมู่บ้าน					
3.	ข้าพเจ้าศึกษาแนวทางในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจากครัวเรือนต้นแบบ					
4.	ข้าพเจ้าพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากครัวเรือนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ					
5.	ข้าพเจ้าพูดคุยปรึกษาหารือ เรื่องภายในชุมชนที่สภากาแฟเป็นประจำ เพื่อดูว่าจะทำอะไรบ้าง มีแผนการ โครงการอะไรบ้างที่จะทำให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน					

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6.	แหล่งความรู้ของข้าพเจ้าในเรื่องอาชีพ คือการ ไปคูตัวอย่างจากของจริงเลย					
7.	ข้าพเจ้าดูตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จใน เรื่องการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้					
8.	ข้าพเจ้าเข้ารับความรู้ตามแนวทางการดำเนิน ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากการจัดเวที สัมมนาหรือการประชุมกลุ่มชาวบ้านจาก องค์กรของรัฐ					
9.	ข้าพเจ้ามีโอกาสไปศึกษา การดำเนินงานหรือ การประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของบุคคลตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง					
10.	ข้าพเจ้าสอบถามคนที่ไปศึกษาดูงาน ที่หมู่บ้าน อื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาใช้ในการ ดำเนินชีวิต					
11.	ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงที่มีหน่วยงานต่างๆ ได้จัดขึ้น					
12.	ข้าพเจ้าสมัครสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ ช่วยเหลือสมาชิกในครัวเรือนของหมู่บ้าน เช่น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกกลุ่มกองทุน หมู่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ฯลฯ					
13.	ข้าพเจ้าไม่เคยมีโอกาสดำเนินการความรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีหน่วยงานต่างๆ ได้จัดขึ้น					

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
14.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเป็นกรรมการและอาสาสมัคร ต่างๆ เช่น คณะกรรมการพัฒนาสตรี คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน อาสาสมัคร สาธารณสุข และกรรมการหมู่บ้าน					
15.	เวลาที่มีการจัดประชุมในหมู่บ้าน ข้าพเจ้าไม่ อยากไปเข้าร่วมเพราะเป็นการเสียเวลา					
16.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ธรรมชาติ เช่น โครงการปลูกป่า โครงการอาสา พิทักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการเรารักแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น					
17.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเวทีประชาคมของหมู่บ้านเพื่อ หาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาหมู่บ้าน					
18.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเวทีประชาคมของหมู่บ้านเพื่อ หาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น ปัญหาการระบาดของ โรคติดต่อในชุมชน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น					
19.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมประชุมประชาคมในหมู่บ้าน เพื่อแสดงความคิดเห็นและเสนอโครงการเพื่อ ขอรับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการ พัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
20.	ข้าพเจ้าเข้าร่วมการจัดเวทีประชาคมโครงการ ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ หน่วยงานพัฒนาชุมชน					
21.	ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นเมื่อมี การนำเสนอปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ในการเข้าร่วมทำประชาคม					

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
22.	ข้าพเจ้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการวางแผน ดำเนินงาน โครงการพัฒนาศักยภาพของ หมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง					
23.	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ของหมู่บ้าน					
24.	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการพัฒนา ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือเวที ประชาคมขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่ ได้รับจัดสรรงบประมาณ					
25.	ข้าพเจ้าช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่					
26.	ข้าพเจ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานบุญประเพณีต่างๆ วันสำคัญทางศาสนา งานบวช และงานแต่ง เป็นต้น เนื่องจากเสียเวลา โดยใช่เหตุ					
27.	ข้าพเจ้ารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มจำหน่าย ผลผลิตในชุมชน					
28.	ข้าพเจ้ารวมกลุ่มกันเพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่ ทันสมัยมาใช้ประกอบอาชีพเป็นของส่วนรวม					
29.	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ เพื่อลด ภาวะโลกร้อนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง					

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้จะเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน ในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

- มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด
 มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมาก
 ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านปานกลาง
 น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อย
 น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อยที่สุด

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างไร	การได้รับข้อมูลข่าวสาร				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ข้าพเจ้าดูรายการรอยยิ้มของแผ่นดิน จากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ (NBT)					
2.	ข้าพเจ้าดูการสัมภาษณ์หรือสนทนากับบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทางรายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ					
3.	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
4.	ข้าพเจ้าอ่านข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากแผ่นพับที่หน่วยงานต่างๆ แจกให้					
5.	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง					
6.	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ					

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างไร	การได้รับข้อมูลข่าวสาร				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เคลติวิสต์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
8.	ข้าพเจ้าอ่านนิตยสาร เช่น ขวัญเรือน แพร่รายปักษ์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
9.	ข้าพเจ้าอ่านวารสาร เช่น ไกล่หมอ วารสารชัยพัฒนา ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
10.	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุชุมชนที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
11.	ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้านที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
12.	ข้าพเจ้าดูรายการปราชญ์ชาวบ้าน ทางโมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง9)					
13.	ข้าพเจ้าดูสารคดีเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้การประกอบอาชีพทางรายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ					
14.	ข้าพเจ้าดูการสัมภาษณ์หรือสนทนากับบุคคลที่ประกอบอาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่นรายได้เสริม ทางรายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ					
15.	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างไร	การได้รับข้อมูลข่าวสาร				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16.	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
17.	ข้าพเจ้าอ่านวารสาร เช่น ไกล่หมอ วารสารชัยพัฒนา ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
18.	ข้าพเจ้าอ่านนิตยสาร เช่น ขวัญเรือน แพรวรายปักษ์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
19.	ข้าพเจ้าไม่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน ที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
20.	ข้าพเจ้าไม่ค่อยสนใจฟังเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวในหมู่บ้านที่นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคลโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว

โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต. พัฒนาการ เกษตรตำบล อำเภอ					
2.	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต. พัฒนาการ เกษตรตำบล อำเภอ					
3.	หน่วยงานของรัฐ เช่น สถานีอนามัย อบต. จัดประชุม อบรม ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะเชิญข้าพเจ้าให้เข้าร่วมเสมอ					
4.	ข้าพเจ้าได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการได้รับการสนับสนุน ทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.	ข้าพเจ้าได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่นกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์					
6.	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมซึ่งจัดโดยหน่วยราชการต่างๆ เช่นการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การประกอบอาชีพ การป้องกันยาเสพติด และโรคระบาดต่างๆในชุมชน เป็นต้น					
7.	ข้าพเจ้าเคยได้รับโอกาสจากหน่วยงานของรัฐให้ไปเยี่ยมชมโครงการ/ชุมชนตัวอย่างที่ประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
8.	กลุ่มอาชีพที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกได้รับการยกย่องชมเชย/ ให้รางวัล เกี่ยวกับการขับเคลื่อนหรือดำเนินการในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
9.	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ในการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
10.	ข้าพเจ้าได้รับรู้แนวคิดและการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบอาชีพ จากศูนย์การเรียนรู้ของรัฐ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน อบต. เป็นต้น					
11.	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบอาชีพ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการได้รับการสนับสนุน ทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12.	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการจัดตั้ง/รวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้					
13.	กลุ่มอาชีพที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกได้รับการสนับสนุน/ส่งเสริมในการจัดหาตลาด/สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน					
14.	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมเกี่ยวกับเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น จากกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มรายได้ในครอบครัว					
15.	กลุ่มอาชีพของข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุน/จัดหา เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสร้างอาชีพเพื่อเสริมรายได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมากที่สุด

ปฏิบัติมาก หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นมาก

ปฏิบัติปานกลาง หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง

ปฏิบัติน้อย หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อย

ปฏิบัติน้อยที่สุด หมายถึง ท่านมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ข้อที่	ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้ในระดับใด	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ข้าพเจ้ากู้เงินมาซื้อและผ่อนชำระสินค้าตามยุคทันสมัย เช่น เครื่องเสียง เครื่องใช้ ไฟฟ้า					
2.	ข้าพเจ้าใช้บัตรเครดิตในการจับจ่ายสินค้าเป็นประจำ เพราะไม่ต้องชำระเงินล่วงหน้า					
3.	เมื่อข้าพเจ้าจัดงานเลี้ยง ข้าพเจ้าจัดให้ใหญ่โตเชิญแขกมากมาย เพื่อความมีหน้ามีตาในสังคม					
4.	ข้าพเจ้าซื้อของเงินผ่อน					
5.	ข้าพเจ้าเลี้ยงโชคด้วยการเล่นหวย					
6.	ข้าพเจ้าซื้อสินค้าที่มีการลดราคาหรือราคาถูกมาเก็บตุนไว้ใช้ในระยะเวลา					
7.	ข้าพเจ้าใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านตามความจำเป็น					
8.	ข้าพเจ้าใช้เงินกู้นอกระบบ อยากรไ้อะไรก็กู้มาซื้อ					
9.	ข้าพเจ้ายึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต					

ข้อที่	ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้ในระดับใด	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.	ข้าพเจ้าเข้ารับการตรวจ ค้นหา คัดกรอง ความเสี่ยง เช่น เบาหวาน ความดัน มะเร็ง ปากมดลูก มะเร็งเต้านม ตามที่หน่วยบริการของรัฐจัดขึ้น					
11.	ข้าพเจ้าสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
12.	ข้าพเจ้าดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครัวเรือน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์					
13.	เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ข้าพเจ้าเลือกใช้บริการสถานพยาบาลเอกชน เพื่อความสะดวก รวดเร็ว					
14.	ข้าพเจ้าอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว ให้เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์					
15.	ข้าพเจ้าเคยคิดฆ่าตัวตายเมื่อเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ					
16.	ข้าพเจ้าปิดน้ำปิดไฟทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน					
17.	ข้าพเจ้าหุงข้าวให้พอดีกับจำนวนคนที่จะรับประทาน					
18.	ข้าพเจ้าและสมาชิกในครอบครัว รีดผ้า ต่อเนื่องกันครั้งละหลายๆ					
19.	ข้าพเจ้ายึดหลักธรรมในการใช้ชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะศีลห้า ทำให้ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข					

ข้อที่	ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้ในระดับใด	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือ/เฟีาระวังสาธารณูปโภคในชุมชน เช่น โทรศัพท์สาธารณะ ถนนคลอง ให้มีสภาพที่ดี					
21.	ข้าพเจ้าเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน ในด้านการใช้ชีวิตครอบครัวและการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน					
22.	ข้าพเจ้าทำแต่งงาน จนไม่มีเวลาดูแลตนเองและครอบครัว					
23.	ข้าพเจ้าวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเหลือเก็บออม					
24.	ข้าพเจ้ามีการวางแผนการทำงานอย่างมีขั้นตอน					
25.	ข้าพเจ้าหาแนวทางเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว โดยการประกอบอาชีพเสริม					
26.	ข้าพเจ้ามีการวางแผนจัดการรายได้ของครอบครัว โดยแบ่งรายรับเป็นสัดส่วน					
27.	ข้าพเจ้าใช้โทรศัพท์โดยเตรียมข้อความหรือเรื่องที่จะพูดไว้ก่อน เพื่อไม่ให้เสียเวลา					
28.	ในการเดินทางแต่ละครั้งข้าพเจ้าจะวางแผนการเดินทางไว้ก่อน เพื่อประหยัดน้ำมัน					
29.	ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อทำกิจกรรมคลายเครียด เช่น คีฬา เล่นพนัน เทียวกลางคืน เป็นต้น					
30.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม					
31.	ข้าพเจ้าลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าเหล้า บุหรี่ ค่าห่วย เป็นต้น					

ข้อที่	ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้ในระดับใด	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
32.	ข้าพเจ้าเลือกซื้อสินค้าที่มียี่ห้อ ทันสมัย มีรสนิยม ราคาแพง					
33.	ข้าพเจ้าปลุกผักสวนครัว เช่น กระเพรา ตะไคร้ ไว้กินเองในครัวเรือน					
34.	ข้าพเจ้าพักผ่อนด้วยการดูทีวี ฟังเพลง ที่บ้าน แทนการออกไปเที่ยวตามสถานบันเทิง เช่น ร้านอาหาร ผับ บาร์					
35.	ข้าพเจ้าเลือกซื้ออาหาร ผัก และผลไม้ ที่มีในท้องถิ่นและหาง่าย ตามฤดูกาล					
36.	ข้าพเจ้าจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้ว่า มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ควรลดค่าใช้จ่ายส่วนใดบ้าง					
37.	ข้าพเจ้าออมเงินไว้ใช้จ่ายในกรณีที่มีความจำเป็น					
38.	ข้าพเจ้ามีหนี้กองทุนหมู่บ้าน โดยกู้มาใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ซื้อเครื่องประดับ เล่นการพนัน ชำระหนี้กู้อายวัน เป็นต้น					
39.	ข้าพเจ้าทำบุญ หรือบริจาคทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสม ในโอกาสต่างๆ เช่น ภัยพิบัติ					
40.	ข้าพเจ้าและครอบครัวจะไปพักผ่อนด้วยกัน เมื่อมีเวลาว่าง					

ภาคผนวก ข

คะแนนของแบบสอบถามจำแนกรายข้อ

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้ถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ท่านคิดว่าถูก และทำเครื่องหมาย X ในข้อที่ท่านคิดว่าผิด

ข้อที่	ข้อความ	คนที่ตอบถูก		คนที่ตอบผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	เมื่ออยากได้สินค้าใดก็ตามแต่ถ้ายังไม่มียังไม่มีเงินก็สามารถซื้อด้วยระบบเงินผ่อนหรือบัตรเครดิตต่างๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องจ่ายเงินก้อนใหญ่	279	70.3	118	29.7
2.	การจัดงานทางวัฒนธรรม เช่นงานบุญประเพณีต่างๆ วันสำคัญทางศาสนา งานบวช และงานแต่ง เป็นต้นเป็นเรื่องสิ้นเปลืองและไม่สนองหลักเศรษฐกิจพอเพียง	216	54.4	181	45.6
3.	การกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพหรือขยายกิจการของตน โดยไม่เกินกำลังของตนสามารถใช้หนี้คืนได้เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	350	88.2	47	11.8
4.	แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผลิตเพื่อกิน เพื่อใช้เท่านั้น ไม่ส่งเสริมให้ผลิตเพื่อการค้าขาย	282	71	115	29
5.	การมุ่งเน้นการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และช่วยเหลือผู้อื่น คือหลักการสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	369	92.9	28	7.1
6.	การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพึ่งตนเองเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น	215	54.2	182	45.8
7.	เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพอใจและภูมิใจในการดำเนินชีวิตของตนเองตามอัธยาศัย	378	95.2	19	4.8
8.	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเหลา และบุหรี ก็ยังคงมีความจำเป็นเพราะมีส่วนช่วยในการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในแต่ละวัน	357	89.9	40	10.1
9.	การพยายามตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวันออกเป็นหลักการหนึ่งของหลักเศรษฐกิจพอเพียง	365	91.9	32	8.1
10.	การเลือกซื้อสินค้าควรคำนึงถึงความนิยมของคนทั่วไปและยี่ห้อสินค้าที่มีการโฆษณาเพราะจะทำให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพมาใช้งาน	286	72	111	28
11.	การซื้อหอยนับเป็นการสร้างโอกาสให้ชีวิตทางหนึ่งเพราะเป็นการลงทุนน้อยแต่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า	334	84.1	63	15.9
12.	การใช้สินค้าที่มีราคาแพงและมียี่ห้อชั้นนำจะทำให้ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างว่าเป็นคนทันสมัยและมีรสนิยมดี	350	88.2	47	11.8
13.	เมื่อมีการขายสินค้าราคาถูกรรีบหาโอกาสไปซื้อเข้ามาเก็บเอาไว้มากๆ เพื่อจะได้ใช้สินค้าในราคาประหยัด	209	52.6	188	47.4

ข้อที่	ข้อความ	คนที่ตอบถูก		คนที่ตอบผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
14.	การผลิตเครื่องอุปโภคใช้เองในบ้านเช่นน้ำยาล้างจาน ยาสระผม จะเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัว	356	89.7	41	10.3
15.	หากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน การทำอาหารกินเองจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการซื้อจากนอกบ้าน	386	97.2	11	2.8
16.	ในยุคเศรษฐกิจฝืดเคือง เราควรประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยการงดการช่วยเงิน ใ้ช่องในงานเลี้ยงในโอกาสต่างๆของเพื่อนบ้าน เพราะเป็นเรื่องไม่จำเป็น	288	72.5	109	27.5
17.	การตรวจสุขภาพร่างกายเป็นประจำตามกำหนดเวลาเป็นเรื่องจำเป็นและสมควรกระทำแม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม	379	95.5	18	4.5
18.	การทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือนเป็นสิ่งที่ควรกระทำ แม้จะดูเป็นการยุ่งยากและเสียเวลา	366	92.2	31	7.8
19.	การกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพื่อความสะดวก บันทึกลงและเสริมฐานะ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นวีซีดี คาราโอเกะ ไม่ขัดต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง	366	92.2	31	7.8
20.	การเล่นการพนัน เล่นหวย ซื้อขายหุ้นเก็งกำไร เป็นการช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศหมุนเวียน	362	91.2	35	8.8
21.	การรู้จักออมทำให้สามารถรองรับภาวะฉุกเฉิน เตือคร้อในในอนาคต ของครัวเรือนได้	387	97.5	10	2.5
22.	การพานุศรหลานเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ศึกษา และปฏิบัติธรรม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมแก่บุตรหลาน	389	98	8	2

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของท่าน โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียวโดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าร่วมสังเกตการประชุมแต่ละครั้งที่หมู่บ้านจัดขึ้น	70 (17.6)	98 (24.7)	160 (40.3)	40 (10.1)	29 (7.3)
2	ข้าพเจ้าพูดคุยกับเพื่อนบ้านที่เข้าร่วมประชุมSMLหรือเวทีขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการจัดขึ้นในหมู่บ้าน	54 (13.6)	112 (28.2)	129 (32.5)	66 (16.6)	36 (9.1)
3	ข้าพเจ้าศึกษาแนวทางในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจากครัวเรือนต้นแบบ	54 (13.6)	130 (32.7)	139 (35)	51 (12.8)	23 (5.8)
4	ข้าพเจ้าพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากครัวเรือนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ	45 (11.3)	111 (28)	153 (38.5)	61 (15.4)	27 (6.8)
5	ข้าพเจ้าพูดคุยปรึกษาหารือ เรื่องภายในชุมชน ที่สภากาแฟเป็นประจำ เพื่อดูว่าจะทำอะไรบ้าง มีแผนการ โครงการอะไรบ้างที่จะทำให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	25 (6.3)	73 (18.4)	146 (36.8)	87 (21.9)	66 (16.6)
6	แหล่งความรู้ของข้าพเจ้าในเรื่องอาชีพคือการไปดูตัวอย่างจากของจริงเลย	56 (14.1)	92 (23.2)	129 (32.5)	80 (20.2)	40 (10.1)
7	ข้าพเจ้าดูตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้	61 (15.4)	123 (31)	131 (33)	55 (13.9)	27 (6.8)
8	ข้าพเจ้าเข้ารับความรู้ตามแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากการจัดเวทีสัมมนาหรือการประชุมกลุ่มชาวบ้านจากองค์กรของรัฐ	48 (12.1)	86 (21.7)	143 (36.0)	79 (19.9)	41 (10.3)

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	ข้าพเจ้ามีโอกาสไปศึกษา การดำเนินงาน หรือการประกอบอาชีพตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ของบุคคลตัวอย่าง เศรษฐกิจพอเพียง	29 (7.3)	70 (17.6)	113 (28.5)	113 (28.5)	72 (18.1)
10	ข้าพเจ้าสอบถามคนที่ไปศึกษาดูงาน ที่ หมู่บ้านอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จใน การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต	33 (8.3)	84 (21.2)	146 (36.8)	80 (20.2)	54 (13.6)
11	ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่มีหน่วยงาน ต่างๆ ได้จัดขึ้น	24 (6)	56 (14.1)	105 (26.4)	112 (28.2)	100 (25.2)
12	ข้าพเจ้าสมัครสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในครัวเรือนของ หมู่บ้าน เช่นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม ฅาปนกิจสงเคราะห์ ฯลฯ	71 (17.9)	96 (24.2)	97 (24.4)	72 (18.1)	61 (15.4)
13	ข้าพเจ้าไม่เคยมีโอกาสดำเนินการ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่มี หน่วยงานต่างๆ ได้จัดขึ้น	22 (5.5)	48 (12.1)	107 (27)	107 (27)	113 (28.5)
14	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเป็นกรรมการและ อาสาสมัครต่างๆ เช่นคณะกรรมการ พัฒนาสตรี คณะกรรมการวิสาหกิจ ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และ กรรมการหมู่บ้าน	57 (14.4)	74 (18.6)	85 (21.4)	74 (18.6)	107 (27)
15	เวลาที่มีการจัดประชุมในหมู่บ้าน ข้าพเจ้า ไม่ยอมไปเข้าร่วมเพราะเป็นการ เสียเวลา	11 (2.8)	26 (6.5)	104 (26.2)	109 (27.5)	147 (37)

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16	ข้าพเจ้าเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการ อนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น โครงการปลูกป่า โครงการอาสาพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการเรารักแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น	45 (11.3)	73 (18.4)	131 (33)	84 (21.2)	64 (16.1)
17	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนา หมู่บ้าน	71 (17.9)	100 (25.2)	132 (33.2)	58 (14.6)	36 (9.1)
18	ข้าพเจ้าเข้าร่วมเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไข ปัญหาต่างๆของหมู่บ้าน เช่น ปัญหาการ ระบาดของโรคติดต่อในชุมชน ปัญหา ยาเสพติด เป็นต้น	71 (17.9)	113 (28.5)	116 (29.2)	61 (15.4)	36 (9.1)
19	ข้าพเจ้าเข้าร่วมประชุมประชาคมใน หมู่บ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นและเสนอ โครงการเพื่อขอรับการจัดสรร งบประมาณตามโครงการพัฒนาศักยภาพ ของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	74 (18.6)	101 (25.4)	110 (27.7)	63 (15.9)	49 (12.3)
20	ข้าพเจ้าเข้าร่วมการจัดเวทีประชาคม โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของหน่วยงานพัฒนาชุมชน	40 (10.1)	89 (22.4)	125 (31.5)	86 (21.7)	57 (14.4)
21	ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีการนำเสนอปัญหาและความ ต้องการของกลุ่มในการเข้าร่วมทำ ประชาคม	57 (14.4)	119 (30)	137 (34.5)	50 (12.6)	34 (8.6)
22	ข้าพเจ้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการ วางแผนดำเนินงาน โครงการพัฒนา ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	58 (14.6)	81 (20.4)	106 (26.7)	54 (13.6)	98 (24.7)

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
23	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ชุมชนของหมู่บ้าน	53 (13.4)	83 (20.9)	116 (29.2)	64 (16.1)	81 (20.4)
24	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการ พัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง หรือเวทีประชาคมขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง ตามที่ได้รับจัดสรร งบประมาณ	53 (13.4)	73 (18.4)	131 (33)	70 (17.6)	70 (17.6)
25	ข้าพเจ้าช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ในวันสำคัญ ต่างๆเช่น วันพ่อ วันแม่	95 (23.9)	121 (30.5)	110 (27.7)	46 (11.6)	25 (6.3)
26	ข้าพเจ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมทาง วัฒนธรรม เช่นงานบุญประเพณีต่างๆ วัน สำคัญทางศาสนา งานบวช และงานแต่ง เป็นต้น เนื่องจากเสียเวลาโดยใช้เหตุ	25 (6.3)	40 (10.1)	75 (18.9)	90 (22.7)	167 (42.1)
27	ข้าพเจ้ารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มจำหน่าย ผลผลิตในชุมชน	18 (4.5)	50 (12.6)	103 (25.9)	106 (26.7)	120 (30.2)
28	ข้าพเจ้ารวมกลุ่มกันเพื่อซื้อเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทันสมัยมาใช้ประกอบอาชีพ เป็นของส่วนรวม	10 (2.5)	46 (11.6)	111 (28)	106 (26.7)	124 (31.2)
29	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ เพื่อ ลดภาวะโลกร้อนตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง	66 (16.6)	109 (27.5)	136 (34.3)	59 (14.9)	27 (6.8)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อมวลชน ในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าดูรายการรอยยิ้มของแผ่นดิน จาก สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ (NBT)	27 (6.8)	73 (18.4)	120 (30.2)	76 (19.1)	101 (25.4)
2	ข้าพเจ้าดูการสัมภาษณ์หรือสนทนากับ บุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงทางรายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ	42 (10.6)	98 (24.7)	162 (40.8)	60 (15.1)	35 (8.8)
3	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุที่นำเสนอข้อมูล หรือเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของ บุคคลโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	41 (10.3)	88 (22.2)	147 (37)	81 (20.4)	40 (10.1)
4	ข้าพเจ้าอ่านข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง จากแผ่นพับที่ หน่วยงานต่างๆ แจกให้	52 (13.1)	96 (24.2)	142 (35.8)	71 (17.9)	36 (9.1)
5	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง	85 (21.4)	122 (30.7)	118 (29.7)	49 (12.3)	23 (5.8)
6	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการ ประกอบอาชีพ	70 (17.6)	105 (26.4)	150 (37.8)	48 (12.1)	24 (6)
7	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	75 (18.9)	103 (25.9)	143 (36)	43 (10.8)	33 (8.3)
8	ข้าพเจ้าอ่านนิตยสาร เช่น ขวัญเรือน แพรวรายปักษ์ ที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	12 (3)	38 (9.6)	112 (28.2)	124 (31.2)	111 (28)

ส่วนที่ 4 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	ข้าพเจ้าอ่านวารสาร เช่น ใกล้เคียง วารสารชัยพัฒนา ที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างๆที่ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	17 (4.3)	45 (11.3)	120 (30.2)	112 (28.2)	103 (25.9)
10	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุชุมชนที่นำเสนอ ข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนิน ชีวิตของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียง	35 (8.8)	66 (16.6)	168 (42.3)	76 (19.1)	52 (13.1)
11	ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินประกาศเสียงตาม สายในหมู่บ้านที่นำเสนอข้อมูลหรือ เรื่องราว เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของ บุคคลโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	24 (6)	52 (13.1)	89 (22.4)	120 (30.2)	112 (28.2)
12	ข้าพเจ้าดูรายการปราชญ์ชาวบ้าน ทาง โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง9)	32 (8.1)	74 (18.6)	113 (28.5)	89 (22.4)	89 (22.4)
13	ข้าพเจ้าดูสารคดีเกี่ยวกับการนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้การ ประกอบอาชีพทางรายการโทรทัศน์ช่อง ต่างๆ	43 (10.8)	91 (22.9)	158 (39.8)	75 (18.9)	30 (7.6)
14	ข้าพเจ้าดูการสัมภาษณ์หรือสนทนากับ บุคคลที่ประกอบอาชีพ โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง เช่นรายได้เสริม ทาง รายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ	45 (11.3)	94 (23.7)	159 (40.1)	72 (18.1)	27 (6.8)
15	ข้าพเจ้าฟังรายการวิทยุที่นำเสนอข้อมูล หรือเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	24 (6)	84 (21.2)	139 (35)	98 (24.7)	52 (13.1)
16	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพของบุคคลต่างๆที่ยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	56 (14.1)	80 (20.2)	167 (42.1)	55 (13.9)	39 (9.8)

ส่วนที่ 4 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17	ข้าพเจ้าอ่านวารสาร เช่น ใกล้เคียง วารสารชัยพัฒนา ที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคล ต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	15 (3.8)	56 (14.1)	117 (29.5)	125 (31.5)	84 (21.2)
18	ข้าพเจ้าอ่านนิตยสาร เช่น ขวัญเรือน แพรวรายปักษ์ ที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบุคคล ต่างๆที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	9 (2.3)	33 (8.3)	100 (25.2)	139 (35)	116 (29.2)
19	ข้าพเจ้าไม่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน ที่ นำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพของบุคคล โดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	24 (6)	54 (13.6)	101 (25.4)	126 (31.7)	92 (23.2)
20	ข้าพเจ้าไม่ค่อยสนใจฟังเสียงตามสาย หรือกระจายข่าวในหมู่บ้านที่นำเสนอ ข้อมูลหรือเรื่องราว เกี่ยวกับการประกอบ อาชีพของบุคคล โดยยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียง	16 (4)	38 (9.6)	108 (27.2)	107 (27)	128 (32.2)

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต.พัฒนากร เกษตรตำบล อำเภอ	50 (12.6)	112 (28.2)	122 (30.7)	54 (13.6)	59 (14.9)
2	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต.พัฒนากร เกษตรตำบล อำเภอ	40 (10.1)	97 (24.4)	136 (34.3)	68 (17.1)	56 (14.1)
3	หน่วยงานของรัฐ เช่น สถานีอนามัย อบต.จัดประชุม อบรม ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะเชิญข้าพเจ้าให้เข้าร่วมเสมอ	50 (12.6)	101 (25.4)	135 (34)	61 (15.4)	50 (12.6)
4	ข้าพเจ้าได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่นกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	24 (6)	96 (24.2)	120 (30.2)	91 (22.9)	66 (16.6)
5	ข้าพเจ้าได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่นกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	20 (5)	76 (19.1)	140 (35.3)	92 (23.2)	69 (17.4)
6	ข้าพเจ้าได้รับการอบรมซึ่งจัดโดยหน่วยราชการต่างๆ เช่นการอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การประกอบอาชีพ การป้องกันยาเสพติด และโรคระบาดต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น	45 (11.3)	111 (28)	118 (29.7)	77 (19.4)	46 (11.6)

ส่วนที่ 5 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	ข้าพเจ้าเคยได้รับโอกาสจากหน่วยงาน ของรัฐให้ไปเยี่ยมชม โครงการ/ชุมชน ตัวอย่างที่ประกอบอาชีพตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	28 (7.1)	54 (13.6)	108 (27.2)	111 (28)	96 (24.2)
8	กลุ่มอาชีพที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกได้รับการ ยกย่องชมเชย/ ให้รางวัล เกี่ยวกับการ ขับเคลื่อนหรือดำเนินการในการนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	9 (2.3)	48 (12.1)	127 (32)	101 (25.4)	112 (28.2)
9	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานของรัฐ ในการเข้าร่วมกลุ่ม อาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	12 (3)	63 (15.9)	108 (27.2)	114 (28.7)	100 (25.2)
10	ข้าพเจ้าได้รับรู้แนวคิดและการปฏิบัติตน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการ ประกอบอาชีพ จากศูนย์การเรียนรู้ของ รัฐ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน อบต. เป็นต้น	25 (6.3)	82 (20.7)	132 (33.2)	94 (23.7)	64 (16.1)
11	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน และชุมชน(SML) ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มาประกอบอาชีพ	24 (6)	80 (20.2)	112 (28.2)	87 (21.9)	94 (23.7)
12	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานของรัฐในการจัดตั้ง/รวมกลุ่ม เพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินโครงการที่ เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้	17 (4.3)	70 (17.6)	119 (30)	94 (23.7)	97 (24.4)

ส่วนที่ 5 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13	กลุ่มอาชีพที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกได้รับการ สนับสนุน/ส่งเสริม ในการจัดหาตลาด/ สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่ม รายได้ให้กับชุมชน	13 (3.3)	52 (13.1)	100 (25.2)	106 (26.7)	126 (36.7)
14	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริม เกี่ยวกับเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่นจากกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มรายได้ ในครอบครัว	25 (6.3)	63 (15.9)	126 (31.7)	85 (21.4)	98 (24.7)
15	กลุ่มอาชีพของข้าพเจ้าได้รับการ สนับสนุน/จัดหา เครื่องมือหรืออุปกรณ์ ในการสร้างอาชีพเพื่อเสริมรายได้ตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง	13 (3.3)	40 (10.1)	120 (30.2)	94 (23.7)	130 (32.7)

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ากู้เงินมาซื้อและผ่อนชำระสินค้าตามยุคทันสมัย เช่นเครื่องเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า	3 (0.8)	18 (4.5)	54 (13.6)	75 (18.9)	247 (62.2)
2	ข้าพเจ้าใช้บัตรเครดิตในการจับจ่ายสินค้าเป็นประจำ เพราะไม่ต้องชำระเงินล่วงหน้า	6 (1.5)	15 (3.8)	32 (8.1)	59 (14.9)	285 (71.8)
3	เมื่อข้าพเจ้าจัดงานเลี้ยง ข้าพเจ้าจัดให้ใหญ่โต เจริญแจ่มมากมาย เพื่อความมีหน้ามีตาในสังคม	3 (0.8)	14 (3.5)	49 (12.3)	81 (20.4)	250 (63)
4	ข้าพเจ้าซื้อของเงินผ่อน	8 (2)	21(5.3)	67(16.9)	78(19.6)	223(56.2)
5	ข้าพเจ้าเลี้ยงโชคด้วยการเล่นหวย	7(1.8)	17(4.3)	53(13.4)	109(27.5)	211(53.1)
6	ข้าพเจ้าซื้อสินค้าที่มีการลดราคาหรือราคาถูกลงมาเก็บตุนไว้ใช้ในระยะเวลา	16 (4)	35 (8.8)	83 (20.9)	126 (31.7)	137 (34.5)
7	ข้าพเจ้าใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านตามความจำเป็น	105 (26.4)	147 (37)	86 (21.7)	35 (8.8)	24 (6)
8	ข้าพเจ้าใช้เงินกู้ยืมนอกระบบ อยากได้อะไรก็กู้มาซื้อ	6 (1.5)	15 (3.8)	28 (7.1)	52 (13.1)	296 (74.6)
9	ข้าพเจ้ายึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	145 (36.5)	131 (33)	93 (23.4)	20 (5)	8 (2)
10	ข้าพเจ้าเข้ารับการตรวจ ค้นหา คัดกรองความเสี่ยง เช่น เบาหวาน ความดัน มะเร็งปากมดลูก มะเร็งเต้านม ตามที่หน่วยบริการของรัฐจัดขึ้น	90 (22.7)	121 (30.5)	112 (28.2)	36 (9.1)	38 (9.6)
11	ข้าพเจ้าสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	101 (25.4)	65 (41.6)	108 (27.2)	15 (3.8)	8 (2)

ส่วนที่ 6 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12	ข้าพเจ้าดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครัวเรือน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	103 (25.9)	159 (40.1)	107 (27)	22 (5.5)	6 (1.5)
13	เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ข้าพเจ้าเลือกใช้บริการสถานพยาบาลเอกชน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว	20 (5)	69 (17.4)	82 (20.7)	92 (23.2)	134 (33.8)
14	ข้าพเจ้าอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์	144 (36.3)	168 (42.3)	62 (15.6)	14 (3.5)	9 (2.3)
15	ข้าพเจ้าเคยคิดฆ่าตัวตายเมื่อเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ	6 (1.5)	18 (4.5)	33 (8.3)	29 (7.3)	311 (78.3)
16	ข้าพเจ้าเปิดน้ำปิดไฟทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน	209 (52.6)	118 (29.7)	46 (11.6)	8 (2)	16 (4)
17	ข้าพเจ้าหุงข้าวให้พอดีกับจำนวนคนที่ จะรับประทาน	153 (38.5)	171 (43.1)	52 (13.1)	10 (2.5)	11 (2.8)
18	ข้าพเจ้าและสมาชิกในครอบครัว รีดผ้า ต่อเนื่องกันครั้งละมากๆ	100 (25.2)	120 (30.2)	87 (21.9)	42 (10.6)	48 (12.1)
19	ข้าพเจ้ายึดหลักธรรมในการใช้ชีวิต ครอบครัว โดยเฉพาะศีลห้า ทำให้ ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข	139 (35)	137 (34.5)	98 (24.7)	18 (4.5)	5 (1.3)
20	ข้าพเจ้าช่วยเหลือ/เฝ้าระวังสาธารณูปโภค ในชุมชน เช่น โทรศัพท์สาธารณะ ถนน คลอง ให้มีสภาพที่ดี	68 (17.1)	131 (33)	143 (36)	33 (8.3)	22 (5.5)
21	ข้าพเจ้าเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน ในด้านการใช้ชีวิตครอบครัวและการ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน	63 (15.9)	124 (31.2)	166 (41.8)	36 (9.1)	8 (2)

ส่วนที่ 6 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22	ข้าพเจ้าทำแต่งงาน จนไม่มีเวลาดูแล ตนเองและครอบครัว	9 (2.3)	36 (9.1)	129 (32.5)	114 (28.7)	109 (27.5)
23	ข้าพเจ้าวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มี เหลือเก็บออม	89 (22.4)	160 (40.3)	114 (28.7)	30 (7.6)	4 (1)
24	ข้าพเจ้ามีการวางแผนการทำงานอย่างมี ขั้นตอน	79 (19.9)	160 (40.3)	123 (31)	29 (7.3)	6 (1.5)
25	ข้าพเจ้าหาแนวทางเพิ่มรายได้ให้ ครอบครัวโดยการประกอบอาชีพเสริม	87 (21.9)	136 (34.3)	125 (31.5)	40 (10.1)	9 (2.3)
26	ข้าพเจ้ามีการวางแผนจัดการรายได้ของ ครอบครัว โดยแบ่งรายรับเป็นสัดส่วน	70 (17.6)	156 (39.3)	122 (30.7)	31 (7.8)	18 (4.5)
27	ข้าพเจ้าใช้โทรศัพท์โดยเตรียมข้อความ หรือเรื่องที่จะพูดไว้ก่อน เพื่อไม่ให้ เสียเวลา	72 (18.1)	127 (32)	111 (28)	46 (11.6)	41 (10.3)
28	ในการเดินทางแต่ละครั้งข้าพเจ้าจะวาง แผนการเดินทางไว้ก่อน เพื่อประหยัด น้ำมัน	94 (23.7)	177 (44.6)	77 (19.4)	35 (8.8)	14 (3.5)
29	ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อทำกิจกรรม คลายเครียด เช่น ดื่มเหล้า เล่นพนัน เทียว กลางคืน เป็นต้น	2 (0.5)	11 (2.8)	42 (10.6)	37 (9.3)	305 (76.8)
30	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างร่วมกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม	54 (13.6)	121 (30.5)	149 (37.5)	56 (14.1)	17 (4.3)
31	ข้าพเจ้าลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าเหล้า บุหรี่ ค่าหวย เป็นต้น	142 (35.8)	97 (24.4)	57 (14.4)	35 (8.8)	66 (16.6)
32	ข้าพเจ้าเลือกซื้อสินค้าที่มียี่ห้อ มีรสนิยม ราคาแพง	10 (2.5)	14 (3.5)	63 (15.9)	84 (21.2)	226 (56.9)
33	ข้าพเจ้าปลูกผักสวนครัว เช่น กระเพรา ตะไคร้ ไว้กินเองในครัวเรือน	176 (44.3)	117 (29.5)	70 (17.6)	20 (5)	14 (3.5)

ส่วนที่ 6 ต่อ

ข้อที่	ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำครอบครัว ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก สื่อมวลชนอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
34	ข้าพเจ้าพักผ่อนด้วยการดูทีวี ฟังเพลง ที่บ้าน แทนการออกไปเที่ยวตามสถาน บันเทิง เช่น ร้านอาหาร ผับ เชนค บาร์	154 (38.8)	125 (31.5)	50 (12.6)	27 (6.8)	41 (10.3)
35	ข้าพเจ้าเลือกซื้ออาหาร ผัก และผลไม้ ที่มี ในท้องถิ่นและหาง่าย ตามฤดูกาล	150 (37.8)	170 (42.8)	63 (15.9)	12 (3)	2 (0.5)
36	ข้าพเจ้าจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้ ว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ควรลดค่าใช้จ่าย ส่วนใดบ้าง	65 (16.4)	116 (29.2)	133 (33.5)	52 (13.1)	31 (7.8)
37	ข้าพเจ้าออมเงินไว้ใช้จ่ายในกรณีที่มี ความจำเป็น	112 (28.2)	150 (37.8)	88 (22.2)	40 (10.1)	7 (1.8)
38	ข้าพเจ้ามีหนี้กองทุนหมู่บ้านโดยกู้มาใช้ จ่ายส่วนตัว เช่น ซื้อเครื่องประดับ เล่น การพนัน ชำระหนี้กู้อายวัน เป็นต้น	7 (1.8)	20 (5)	33 (8.3)	37 (9.3)	300 (75.6)
39	ข้าพเจ้าทำบุญหรือบริจาคทรัพย์ เพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสม ใน โอกาสต่างๆเช่นภัยพิบัติ	77 (19.4)	99 (24.9)	178 (44.8)	35 (8.8)	8 (2)
40	ข้าพเจ้าและครอบครัวจะไปพักผ่อน ด้วยกันเมื่อมีเวลาว่าง	56 (14.1)	103 (25.9)	141 (35.5)	56 (14.1)	41 (10.3)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายปราโมทย์ มลกล้า
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 57/1 หมู่ที่ 10 ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2540	สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร (สาธารณสุขชุมชน) จากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาปริญญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี
พ.ศ. 2548	ศึกษาต่อระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2540	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 2 สังกัดสถานีอนามัยบ้านหนองพงกลาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
ปัจจุบัน	นักวิชาการสาธารณสุข ปฏิบัติการ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง นครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม